

Järjestelysiivous siirtymärituaalina

Sisällönanalyysi suomalaisista KonMari-projekteista

Helmi Tornivuori
Uskontotieteen pro gradu -tutkielma
Humanistinen tiedekunta
Toukokuu 2018

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Maailman kulttuurien laitos	
Tekijä – Författare – Author Helmi Tornivuori			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Järjestelysiivous siirtymärituaalina. Sisällönanalyysi suomalaisista KonMari-projekteista			
Oppiaine – Läroämne – Subject Uskontotiede			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum – Month and year 5/2018	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 83	
<p>Tässä tutkielmassa tarkastellaan suomalaisia KonMari-järjestelysiivousprojekteja Arnold van Gennepin (1909) ja Victor Turnerin (1969) klassisten siirtymärituaalin teorioiden kautta postsekulaarin kehityksessä. Järjestelysiivouksella tarkoitetaan sellaista siivousta, joka ei tähtää liasta puhdistamiseen vaan tilan järjestämiseen. KonMari on japanilaisen Marie Kondon kehittämä järjestelysiivousmenetelmä, jonka ydinajatuksena on kodin perusteellinen järjestäminen vain kerran elämässä. Menetelmässä visualisoidaan, millaista elämää tahtoisi elää, minkä jälkeen käydään omaisuus tavara kerrallaan läpi arvioiden, tuottavatko tavarat iloa. Iloa tuottamattomista tavaroista luovutaan ja jäljelle jääneille tavaroille etsitään sopivat säilytyspaikat.</p> <p>Tutkielmassa kysytään, onko KonMari siirtymärituaali ja millaista muutosta suomalaisissa KonMari-järjestelysiivousprojekteissa on tavoiteltu ja tavoitettu. Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullista teorialähtöistä sisällönanalyysia ja aineistonkeruumenetelmänä lomakehaastattelua. 52 tutkittavan vastauksista koostuva aineisto kerättiin verkkokyselynä maaliskuussa 2017.</p> <p>Tutkittavat tavoittelivat selkeää, tilantuntuista ja rauhallista kotia. Lisäksi he tahtoivat vaalia itselleen merkityksellisiä ihmissuhteita ja kasvattaa itsensä toteuttamiseen liittyvän tekemisen määrää. KonMari-projektin suorittaminen lisäsi tutkittavien arjen sujuvuutta sekä muutti heidän tavarasuhtettaan ja kuluttamisen tapojaan. Järjestelysiivousprojektin suorittaminen näyttäisi myös vahvistaneen joidenkin projektiin ryhtyneiden itsetuntoa.</p> <p>Tutkielman tulosten perusteella KonMari-projektit saattavat toimia siirtymärituaalin kaltaisena, suurtakin henkilökohtaista muutosta edesauttavana prosessina, mutta eivät ole sitä kaikille projekteja suorittaneille. Aineiston järjestelysiivousprojektit näyttäytyivät juuri muutosvoimaisuutensa kautta siirtymärituaalin kaltaisina. KonMari-projekteihin liittyneiden muutosten suuruus ja laatu oli riippuvainen järjestelysiivousprojektiin ryhtyneen elämäntilanteesta ja koetusta muutoksen tarpeesta. Projektien käynnistämien muutosten kestosta tai pysyvyydestä ei kuitenkaan voi tehdä päätelmiä tämän aineiston ja tutkielman puitteissa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords siirtymärituaali rituaalit rituaalitutkimus Victor Turner Arnold van Gennep sisällönanalyysi KonMari Marie Kondo järjestelysiivousprojektit järjestelysiivousmenetelmät postsekulaari			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Helsingin yliopiston keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällys

1 Johdanto	4
1.1 Tutkielman alkusysäys, aihe ja tutkimuskysymykset	4
1.2 Tutkijapositio ja tutkielman yhteiskunnallinen merkitys	5
1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman etenemisjärjestys	8
2 Järjestelysiivous ja KonMari-menetelmä	14
2.1 Järjestelysiivous käsitteenä ja ilmiönä	14
2.2 KonMari-järjestelysiivousmenetelmä	16
2.2.1 Lupaus pysyvistä elämänmuutoksista	16
2.2.2 Järjestelyn järjestys: visualisoi, karsi tavaralajeittain, valitse säilytyspaikat	18
2.2.3 KonMarin erityispiirteitä	20
3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät	23
3.1 Aineisto, sen keruu ja tutkimuseettiset kysymykset	23
3.2 Menetelmät	26
3.2.1 Lomakehaastattelu	26
3.2.2 Teorialähtöinen sisällönanalyysi	28
4 Teoreettinen viitekehys	30
4.1 Arnold van Gennep: siirtymärituaalin kolme vaihetta	30
4.2 Victor Turner: liminaalisuus ja communitas	32
5 KonMari-projektit siirtymärituaalina tarkasteltuna	37
5.1 Visualisointi: preliminaalinen vaihe	38
5.1.1 Selkeä, tilantuntuinen ja rauhallinen koti	39
5.1.2 Merkityksellisten ihmissuhteiden vaaliminen	43
5.1.3 Itsensä toteuttaminen ja hyvinvoinnin kasvattaminen	44
5.2 Karsinta: liminaalinen vaihe	46
5.2.1 Ulkopuolelta tuleva vähättely ja karsinnan raskaus	47
5.2.2 Tavarasuhteen ja kuluttamisen tapojen muutos sekä sujuvampi arki	52
5.2.3 Itsetunnon vahvistuminen	54
5.3 Karsinta: communitas	58
5.3.1 Vinkkien, inspiraation ja tuen sosiaalinen media	59
5.3.2 Sukulaiset ja ystävykset kanssajärjestelijöinä	61
5.4 Loksahduspisteen jälkeen: postliminaalinen vaihe	63
5.4.1 Vaihteleva loksahduspisteen paikka	64
5.4.2 Helpotuksen tunne	65
6 Yhteenvedo, johtopäätökset ja jatkotutkimuspohdintaa	67
Lähteet	75
Kirjallisuus ja internet-lähteet	75
Liitteet	82

1 Johdanto

1.1 Tutkielman alkusysäys, aihe ja tutkimuskysymykset

Uskontotieteen pro gradu -tutkielman aiheen löytyminen vaatekaapista lienee melko epätoennäköistä. Tämän opinnäytetyön kohdalla voi kuitenkin sanoa aiheen kirjaimellisesti pudonneen syliin vaatekomerosta. Keväällä 2016 kasa neuleita vyöryi päälleni kaapin ylähyllyltä samoihin aikoihin, kun pyörittelin liminaalin käsitettä ahkerasti mielessäni. Sotkuun suivaantuneena hakeuduin internetiin etsimään ideoita vaatekaaoksen taltuttamiseksi. Löysin YouTube-yhteisöpalvelusta videon, jossa hymyilevä nainen taitteli vaatekappaleita kadehdittavan siisteiksi paketeiksi (Ebury Reads 2016). Viikakaaja oli japanilainen, järjestelysiivouskonsultteja oman yrityksensä kautta kouluttava, Marie Kondo, jonka järjestelyoppaita ”KonMari – Siivouksen elämänmullistava taika” ja ”KonMari – Iloa säkenöivä järjestys” on myyty maailmanlaajuisesti yli kahdeksan miljoonaa kappaletta (KonMari Media 2018).

Marie Kondon (2011) kehittämä KonMari on järjestelysiivousmenetelmä, jonka ydinajatuksena on kodin järjestäminen perinpohjaisesti vain kerran elämässä. Aluksi visualisoidaan, millaista elämää tahtoisi elää. Sen jälkeen käydään koko fyysinen omaisuus tavara kerrallaan läpi arvioiden, tuottavatko tavarat iloa. Iloa tuottamattomista tavaroista luovutaan ja jäljelle jääneille tavaroille etsitään arviointiprosessin päätyttyä sopivat säilytyspaikat. Kondon väittämän mukaan kodin järjestäminen hänen ohjeitaan noudattaen muuttaa elämän pysyvästi.

Vaatekaappini on edelleen ajoittain sotkuinen. Vaikka KonMarista ei näy merkkejä kodissani, jäi menetelmä kuitenkin elämäni hypoteesin muodossa. Näkemykseni mukaan KonMari-menetelmä, sellaisena kuin Marie Kondo menetelmän esittää, voidaan tulkita siirtymärituaaliksi. Tutkielmassani tarkastelen siis suomalaisten KonMari-järjestelysiivousprojekteja siirtymärituaalisesta näkökulmasta. Laajempaan, taustalla häällyvänä, viitekehyksenä työssäni toimii postsekulaarin käsite. Tutkielmani varsinaisen teoreettisen viitekehyksen muodostaa kuitenkin kaksi klassista teoriaa siirtymärituaaleista. Hyödynnän analyysissäni Arnold van Gennepin (1909) siirtymärituaalin kolmivaihemallia sekä Victor Turnerin (1969) liminaalin ja kommunismin käsitteitä.

Tutkimukseni rajautuu suomalaisiin KonMari-menetelmän käyttäjiin. Tutkimusaineisto on kerätty maaliskuussa 2017 verkkolomakehaastattelulla. Sosiaalisessa mediassa julkaistuun osallistumispyyntöön vastasi yhteensä 78 KonMari-järjestelysiivousprojektissaan eri vaiheissa olevaa henkilöä. Lopulliseksi tutkimusaineistoksi rajautui 52 järjestelyprojektin kokonaan tai miltei kokonaan suorittaneen henkilön vastausta.

Lähden siis liikkeelle hypoteesi pontimenani, ajatuksella, että KonMari-järjestelysiivousmenetelmä on siirtymärituaali. Tutkimukseni kärki ohjautuu kuitenkin siihen, ilmeneeko KonMari-menetelmän käytännön toteutuksissa siirtymärituaalisuutta ja kuinka mahdollinen siirtymärituaalisuus niissä ilmenee. Marie Kondon järjestelyopit ja järjestelyprojektiin ryhtyneiden käytännön toteutukset eivät välttämättä kohtaa sellaisinaan ainakaan koko projektin osalta, joten en koe mielekkääksi keskittyä tutkimaan vain Kondon teoksia. Suuntaan kiinnostukseni todellisiin, KonMari-kirjan inspiroimiin, suomalaisiin kodinjärjestelyprojekteihin ja niiden muutosvoimaisuuteen järjestelysiivousprojektiin ryhtyneiden elämissä.

Onko KonMari siirtymärituaali? Millaista muutosta suomalaisissa KonMari-järjestelyprojekteissa tavoitellaan ja tavoitetaan? Näihin kysymyksiin lähden etsimään vastauksia aineistostani teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin.

1.2 Tutkijapositio ja tutkielman yhteiskunnallinen merkitys

Pikaisesti ajateltuna kuulun potentiaalisiin KonMarin hyödyntäjiin. Koen ajoittain tarvetta muuttaa kodin järjestyksenpitoon liittyviä käytäntöjäni. Niin konkreettinen kuin abstraktimpi epäjärjestys tuntuu toisinaan lisäävän stressikuormaani. Toisaalta minulle on kertynyt suomalaisen keskivertovarhaiskeski-ikäiseen verrattuna melko vähän sekä asuinneliöitä että tavaraa. Olen koko aikuisikäni keskittynyt enemmän elämysten kuin esineiden keräämiseen.

Henkilökohtainen kiinnostukseni KonMari-järjestelysiivousprojektin suorittamiseen on hiipunut samaan nopeaan tahtiin kuin tieteellinen kiinnostukseni ilmiötä kohtaan on kasvanut. On epävarmaa, tulenko koskaan suorittamaan KonMari-projektia. Koenkin tarkastelevani aihettani ymmärtävänä ja osin samaistuen, mutta vääjäämättä hieman etäämmälle jääden, koska

elämäntapani ja -kulkuni ovat ikäryhmäni huomioiden aavistuksen epätyypillisiä. Pienen matkan päästä tarkastelu tuntuu kuitenkin tutkielmani toteuttamisen ja valitsemieni tutkimusmenetelmien kannalta mutkattomalta positiolta.

Pro gradu -tutkimuksen tekijänä asettelen itseäni postsekulaarin uskonnotutkimuksen kenttään. Kiinnostukseni uskontotieteen opiskelijana ohjautuu toistuvasti sellaisiin 2000-luvun ilmiöihin, jotka kelluvat uskonnolliseksi määrittyvän rajapinnalla, mutta eivät solahda automaattisesti uskonnolle perinteisesti varattuun yhteiskunnalliseen lokeroon. Postsekulaariin positioon asettuessani tarkastelen uskonnollisen roolia sosiaalisessa todellisuudessa näkökulmasta, jossa uskonto ja sekulaari eivät sulje toisiaan pois. Postsekulaarin käsite tarjoaa uskonnotutkijalle tarkasteltavakseen välimaaston, jossa sekulaari ja uskonnollinen risteävät ja sekoittuvat. Käsitteen avulla voi tutkia sellaisia sosiokulttuurisia risteyskohtia, joissa elämää merkityksellistetään erilaisten prosessien ja käytäntöjen kautta. (Utriainen 2010, 421.)

Jürgen Habermasin vuonna 2001 laajempaan tietoisuuteen tuoman postsekulaarin¹ käsitteen taustalla on huomio siitä, ettei yhteiskunta vaikutakaan sekularisoituvan yksiselitteisen johdonmukaisesti, toisin kuin 1900-luvulla vallalla ollut käsitys oli antanut ymmärtää (ks. esim. Gorski ym., 1–2). Giuseppe Giordianin ja Enzo Pacen mukaan postsekulaarissa uskonnot ovat hahmotettavissa osaksi uutta kulttuurista viitekehystä, jonka elementtejä ovat individualisatio ja pluralismi. Merkillepantava tekijä on myös yhteenkuulumisen tunteen irtoaminen tietyistä sijainnista (de-territorialization), jolloin siteet lähiyhteisöön ja sen uskonnollisiin perinteisiin höltyvät ja kulttuurisen identiteetin muokkaaminen helpottuu. Näiden elementtien avulla voidaan paikantaa uskonnollisuutta nyky-yhteiskunnan mutkikkaista maastoista. (Giordian & Pace 2012, 1–2.)

Postsekulaarin uskonnollisuutta voidaan tutkia esimerkiksi henkisyyden käsitteen kautta. Linda Woodheadin mukaan uskonto käsitteenä mielletään usein itsen ulkoisten piirteiden, kuten instituutioiden, rituaalien, uskonnon asiantuntijoiden ja etäällä olevan Jumalan kautta, kun henkisyys (spirituality) puolestaan yhdistetään sisäiseen ja subjektiiviseen tunnetason kokemukselliseen ulottuvuuteen (Woodhead 2010, 37–38). Woodhead yhdessä Paul Heelasin kanssa on esittänyt uuden henkisyyden muotojen lisääntyvän vieden tilaa perinteisiltä uskon-

¹ Postsekulaari kirjoitetaan usein muodossa 'post-sekulaari'.

noilta. Heidän mukaansa länsimaaisessa kulttuurissa on tapahtunut subjektiivinen käänne (subjective turn). Ihmiset mieltävät itsensä herkemmin henkiseksi kuin uskonnollisiksi. Enää ei tahdota elää ulkopuolelta määriteltujen yhteiskunnallisten roolien sanelemaa elämää, vaan yksilön subjektiiviset kokemukset, tunteet, tietoisuus ja keholliset kokemukset, tuottavat merkityksiä ja saavat auktoriteetin aseman. Itsen kuuntelemisen ja itsen tuntemisen avulla tavoitellaan parempaa elämää ja todempaa minää. (Heelas & Woodhead 2005, 1–5.)

Christopher Partridge puolestaan puhuu lännen uudelleen lumoutumisesta (re-enchantment). Uudelleen lumoutumisella hän viittaa niihin moninaisiin, populaarikulttuurista vipuvoimaa saaviin, henkisyyden harjoittamisen muotoihin, joiden parista ihmiset yhä enemmän ammentavat merkityksiä elämäänsä. Partridge pitää näitä vaihtoehtoisen henkisyyden muotoja merkittävämpänä tekijänä uskonnollis-kulttuurisen muutoksen kentässä kuin sekularisaatiota käsittelevässä akateemisessa keskustelussa on aiemmin arveltu. (Partridge 2005, 1–2.) Lumon käsitettä (enchantment) käyttää myös Terhi Utriainen, joka kirjoittaa enkelihenkisyyden tutkimuksensa yhteydessä lumon ja lumoamisen monella tavalla välittyvistä ja monimuotoisista käytännöistä. Lumoamiseen kuuluu niin leikinomaisia kuin vakavampia käsityksiä, käytäntöjä ja rituaaleja, jotka tukevat ja parantavat arkea. Utraisen mukaan näillä lumon käytännöillä on luonteva paikkansa modernissa maallistumisen jälkeisessä maailmassa. (Utriainen 2017, 253–254.)

Suuntaan tässä tutkielmassa siihen sosiokulttuuriseen välimaastoon, jossa järjestelysiivousmetodiksi varsin omintakeinen, lumon piirteitäkin sisältävä, KonMari-menetelmä käyttäjiineen sijaitsee. Lähden oletuksesta, että samalla tavoin kuin ruokaan tai kehon hyvinvointiin liittyviä käytäntöjä voidaan tarkastella uskonnotutkimuksen näkökulmasta, voidaan myös tavaroiden karsimisen ja kodin uudelleenjärjestelyn prosesseja tutkia merkityksellisenä kokemuksen lähteinä uskontotieteen kontekstissa.

Se, että niinkin proosallinen toimenpide kuin kodin järjestely saa rituaalisia piirteitä ja saattaa toimia voimallisenakin henkilökohtaisen muutoksen välineenä (ks. esim. Vääräniemi 2016; Laukkanen 2016), kertoo mielestäni omaa kiinnostavaa tarinaansa myöhäismodernista ajastamme. Teemu Taira kirjoittaa teoksessaan Notkea uskonto affektiivisten suhteiden saattavan nousta uskontojen viestejä tärkeämmiksi piirteiksi nyky-yhteiskunnassa. Affektiivisilla suhteilla Taira viittaa sellaiseen rakenteiksi muuttuneeseen sosiokulttuuriseen kenttään, jonka pii-

rissä ratkaisevina valintaperusteina toimivat järkiperusteiden sijaan tunteet. (Taira 2006, 47.) KonMari-menetelmässä on nähtävissä tätä ajatusta tukevia elementtejä, esimerkiksi tavaroiden iloa tuottavuus niiden säilyttämisen kriteerinä. Aikamme ilmiöt, kuten globaali, esimerkiksi etätyön tekemisen mahdollistama, vapaaehtoinen nomadismi, muuttavat ja notkistavat myös tavarasuhdetta (Bardhi ym., 2012). Toisaalta tavaroilla ja kuluttamisella on edelleen myös symbolinen aspekti: sosiaaliset ryhmät ilmaisevat tavaroiden avulla kulttuurista yhteenkuuluvuutta ja erottautumista (Ilmonen 2007, 68; 286). Kannamme myös huolta planeettamme tulevaisuudesta: sen kantokyvystä, hupenevista luonnonvaroista ja ilmastomuutoksesta. Kulutustutkijat Minna Autio, Kaisa Huttunen ja Elina Puhakka ovat todenneet ympäristöongelmien muuttavan kulutuskäytäntöjämme. Heidän mukaansa edessämme on hedonististen kuluttamisen tapojen muuttuminen kohti haluttua niukkuutta ja jälkimodernia asketismia. (Autio, Huttunen & Puhakka 2010: 113.) Järjestelysiivousmenetelmien trendiytymisellä saat-
taa olla osuutensa tässä kehityksessä.

Mielestäni olisi suotavaa, että uskontotieteen piirissä luotaisiin katse kohti tavarasuhteessa tapahtuvaa muutosta. Muuttuvasta kuluttajuudesta sekä tavaroihin ja kodin järjestykseen kytkeytyvistä toiminnoista ja merkityksenannoista saataisiin uskontotieteen käsitteistön kautta tarkastellen sellaista tietoa, joka muiden tutkimusalojen keinoin ei välttämättä nousisi pintaan.

KonMari-menetelmästä löytyy sadoittain lehtiartikkeleita ja blogimerkintöjä, mutta KonMarista on toistaiseksi tehty vain vähän akateemista tutkimusta. Toinen tutkielman tarkoituksista onkin tutkimustiedon tuottaminen massiiviseksi kasvaneesta KonMari-ilmiöstä.

1.3 Aikaisempi tutkimus ja tutkielman etenemisjärjestys

Käsitykseni mukaan KonMari-menetelmää tai muita järjestelysiivousmenetelmiä ei ole tutkittu aikaisemmin uskontotieteen tai rituaalitutkimuksen kontekstissa. Tutkielmani, yhdistellessään ajankohtaisen järjestelysiivousilmiön tiukasti rajattuun teoreettiseen viitekehykseen klassisine vuosikymmenten takaisine siirtymärituaalin teorioineen, ei asetu yksiselitteiseen tutkimukselliseen lokeroon. Paikannan kuitenkin opinnäytteeni erityisesti kahden viime vuosina uskontotieteen oppiaineeseen tehdyn pro gradu -tutkielman läheisyyteen.

Mai Joutselainen (2016) on tutkinut opinnäytetyössään ”Elämä on liian lyhyt syödäksemme paskaa.” Superruokaan liittyvä kehoisuus ja rituaalinkaltaisuus. superruokien syömisen rituaalinkaltaisuutta, puhtautta ja kehoisuutta. Tutkielman viitekehyksenä käytettiin Catherine Bellin teorioita, Henri Foucaultin biovallan käsitettä sekä Mary Douglasin puhtaan ja epäpuhtaan kategorioita, joiden avulla kartoitettiin, millaista rituaalinkaltaisuutta superruokailmiössä esiintyy. Tutkimustulosten mukaan superruokan rituaalinkaltaisuuteen kytkeytyi kehoisuutta, ja superruokien käyttäjät pitivät kehon toimivuutta myös terveydentilan mittarina. Joutselainen löysi rituaalinkaltaisuutta tutkimukseensa osallistuneiden terveyttä ylläpitävissä toiminnoista, ruoanvalmistustavoista sekä vuorokausirytmistä. Superruokan käyttäjien jokapäiväisistä toiminnoista löytyi myös muuttumattomuutta, sääntöjen seuraamista ja formalismia.

Margareta Tahvanaisen (2015) pro gradu-tutkielmassa Viritetyt virtuaaliruumiit. Rituaaliset hyvän ruumiin, itsen ja elämän esitykset suomalaisten naisten fitnessblogeissa. tarkasteltiin Fitness-kulttuuria rituaalikontekstissa. Tahvanainen tutki, kuinka fitnessblogeissa rakentuu jatkuvaa muokkaamista edellyttävä keho ja millaisia ihanteita ja arvoja fitnessbloggaajat kehon muokkaamisen ja sen esitysten kautta rakentavat. Työssä käytettiin teoreettisena kehyksenä erityisesti Catherine Bellin ritualisaatioteoriaa sekä mediarituaalitutkimusta (Tahvanainen 2015, 10). Tahvanaisen mukaan tutkimuksesta ilmenee, kuinka fitnessblogeissa ruumis näyttäytyy merkittävänä itsen muokkaamisen välineenä. Blogien kautta piirtyvä ihmisihanne on yhtä aikaa sekä kurinalainen että hedonistisen individualistinen, ja kehon hyvinvointi on vahvasti sidoksissa sen ulkonäköön. Fitnessblogeissa näyttäytyy sekä normien mukaisten sukupuoli-ihanteiden vastustamista että niiden vahvistamista. Samanaikaisesti niin kehon kuin median kautta rakentuva itsen muutos on fitnessbloggaajille pyhin arvo. Tahvanainen esittääkin fitnessblogeissa esiin nousevan elämäntavan olevan postmodernin itsen kehittämisen menetelmä.

Vaikka Margareta Tahvanaisen ja Mai Joutselaisen tutkielmissa on, kehoisuuden ja osittain myös teoreettisen viitekehyksen yhteneväisyyksien kautta, enemmän yhtymäkohtia toisiinsa kuin tähän opinnäytetyöhön, löytyy niistä yhteistä rajapintaa tutkielmani kanssa. Kuten Tahvanainen edellä esittää bloggaavista fitnessin harjoittajista, ja samaa on myös luettavissa Joutselaisen tutkimustuloksista, myös Konmari-metodi järjestelysiivoukseen ryhtyneiden projekteineen voidaan nähdä myöhäismodernina itsen kehittämisen menetelmänä (ks. esim. Kuro-

nen 2017). Ilmiöiden yksilötasolla realisoituvan tavoitteen – parhaan mahdollisen, tai ainakin paremman, version luomisen itsestä – lisäksi kaikille edellä mainituista tutkittavista ilmiöistä on yhteistä myös niiden päivänkohtaisuus. Toivon opinnäytteeni tuovan yhden tarkastelukulman lisää myöhäismodernin itsen kehittämisen, uskontotieteen ja rituaalitutkimuksen raja- maastoon, ruokasuhteen ja kehon muokkaamisen rituaalikontekstissa tutkimisen vierelle.

Uskontotieteessä opinnäytetyöni paikantuu sekulaarina pidetyn piiriin kuuluvien ilmiöiden tarkasteluun rituaalitutkimuksen käsitteiden kautta, mutta se kuuluu myös KonMari-menetelmän ja järjestelysiivouksen tutkimuksen kenttään. KonMaria on tutkittu toistaiseksi vain vähän. Ivana Balgován (2016) tsekkiläisessä Masarykin yliopistossa laatimassa opinnäytetyössä ”Metóda KonMari - sociologická reflexia knihy Kúzelné upratovanie” (englanniksi ”KonMari method - sociological reflection of the book The Life-Changing Magic of Tidying”) analysoi daan KonMari - siivoamisen elämänmullistava taika -teoksen menestymisen tekijöitä sosiologisessa kontekstissa. Balgová on tarkastellut kodin muokkaamista kodin tunnun aikaansaamiseksi sekä kotia ja elämäntyöliä käsitteinä. Tutkielmassa lähestytään kodinhoitoa feministisestä näkökulmasta sekä tutkitaan vertaillen länsimaisten yhteiskuntien ja japanilaisen estetiikan ja puhtauskäsitteiden vuorovaikutusta.²

Aalto-yliopiston markkinoinnin laitokselta on valmistunut kaksi KonMariin liittyvää tutkielmaa. Annaleena Kuronen (2017) on tutkinut omaisuuden karsimista KonMari-menetelmän avulla kuluttajakulttuurisena ilmiönä opinnäytteessään ”Itsensä uudelleenrakennus tavara kerallaan – Omaisuuden karsiminen Kon Mari -menetelmän keinoin”. Kuronen tutki, millaisia merkityksiä ja elämänmuutoksia KonMari-projekteihin liitetään. Annaleena Kurosen tutkimustuloksen mukaan kuluttajat pystyivät tavaran vähentämisen kautta irrottautumaan kulttuurisesti rakentuneista rooleista ja siisteyden, järjestyksen ja oman elinympäristön vaatimuksista. Kuluttamiseen liittyvät muutokset kurottautuivat myös muille elämän osa-alueille, ja kokemus toimijuudesta ja elämänhallinnasta kasvoi tavaroista luopumisen myötä. Prosessi auttoi kuluttajia määrittelemään minäkuvaansa ja luopumaan sellaisista identiteettinsä osista, jotka eivät enää tuntuneet itselle sopivilta.

² Ivana Balgován opinnäytetyön osalta ainoaksi käytössäni olevaksi tiedoksi jää valitettavasti vain suppea tiivistelmä, sillä itse tutkielma on kirjoitettu ja luettavissa ainoastaan tsekin kielellä.

Paula Kasurinen (2016) tarkasteli opinnäytteessään ”To Keep or Discard? A Cultural Approach to Decluttering Possessions”, kuinka järjestelysiivous (erityisesti decluttering eli tavaroiden poistamiseen tähtäävä järjestely) on sidoksissa kuluttajien tavarasuhteeseen ja minkälaisia merkityksiä epäjärjestys (clutter) ja karsiminen (declutter) pitää sisällään. Osa Kasurisen tutkittavista, neljä yhdeksästä haastattelusta, oli järjestelyprojektissaan hyödyntänyt juuri KonMari-menetelmää (Kasurinen 2016, 28). Tutkimustulosten mukaan epäjärjestykseen ja tavaroiden karsintaan linkittyi kulttuurisesti muotoutuneita käsityksiä epäjärjestyksen välttämisestä ja järjestyksestä tavoiteltavana tilana. Projektien tavoitteena oli arkielämän helpottaminen, mutta epäjärjestyksen ja tavaroiden karsimisen käsitteet eivät jääneet ainoastaan kodin järjestelyn piiriin. Kasurisen tutkimustuloksista ilmeni myös, että vaikka vapaaehtoinen yksinkertaistaminen ja tavaroiden karsintaprosessi saattoivat joissain tapauksissa olla kytköksissä toisiinsa, eivät kuluttajat fyysisen omaisuutensa määrää vähentäessään omaksuneet johdonmukaisesti ja kokonaan vapaaehtoisen yksinkertaistamisen elämäntapaa³ (Kasurinen 2016, 51).

Helsingin yliopistossa KonMari-menetelmää käsitteleviä tai sivuavia tutkielmia on laadittu estetiikan ja suomen kielen oppiaineissa. Henriikka Noutere (2017) on kirjoittanut filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitokselle opinnäytetyön ”KonMari-elämänhallintaoppaiden tarkastelua japanilaisen ja pragmatistisen estetiikan kautta”. Noutere tarkasteli KonMaria esteettisenä kokemuksena John Deweyn pragmatistisen estetiikan näkökulmasta, tullen johtopäätökseen, että KonMari-kirjoissa tavoitellaan arkisen kokemuksen parantamista. KonMari-menetelmän tavoitteena on oman elämän jäsentäminen ja onnellisempi ja tietoisempi elämä. (Noutere 2017, 44.) Noutere esittää KonMarissa olevan myös elementtejä, joiden voidaan katsoa edistävän tiedostavampaa ja eettisempää kuluttamista. Hänen tulkintansa mukaan itsen kehittämiseen liittyvät ajatukset näyttäisivät kuitenkin jäävän pintapuolisiksi KonMari-menetelmässä. (Noutere 2017, 44–45.)

Anna Revitzerin (2016) fennistiikan alaan kuuluva pro gradu- tutkielma ”Näe liika tavara samanlaisena epäterveellisenä painolastina kuin ylipaino” – Raivausoppaiden eksplisiittinen ja implisiittinen direktiivisyys on keskittynyt tutkimaan järjestelysiivousoppaissa lukijan ohjai-

³ Järjestelysiivousta on tutkittu aiemmin muun muassa vapaaehtoisen yksinkertaistamisen (englanniksi 'voluntary simplicity', suomeksi toisinaan myös 'leppoistaminen') kontekstissa, ks. esim. Ballantine & Creery 2010.

luun käytettyjä kielellisiä keinoja. ”KonMari – Siivouksen elämänmullistava taika” on yksi tutkimuksessa analysoiduista teoksista.

Siirtymärituaalin teorioita on käytetty viime vuosina runsaasti ja monimuotoisesti yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden alojen opinnäytetöissä. Veli-Pekka Peltosen uskontotieteen pro gradu -tutkielmassa ”Sādhun paradoksi. Hindulaisen asketismin liminaaliset piirteet.” tarkasteltiin intialaisen asketismin liminaalisuutta ja esitettiin intialaiset sadhut turnerilaisina liminaaliolentoina, jotka olivat asettuneet loppuelämäkseen rituaaliin pyhän ja maallisen rajalle, pysyvään liminaaliseen tilaan (Peltonen 2008). Victor Turnerin ja Arnold van Gennepin teorioita on käyttänyt uskontotieteen oppiaineen tutkielmassaan ”Maitoa maahan maahisille. Vainajakultti suomalais-karjalaisessa kekriperinteessä” myös Helena Veijalainen (2013), joka on tutkinut vanhasuomalaisen vainajakultin ja kekri-vuotuisjuhlan välistä suhdetta Veikko Anttosen pyhäteoriasta ja siirtymärituaalin teoriasta muodostetussa viitekehyksessä.

Uskontotieteen ulkopuolella siirtymärituaalin teorioita on hyödynnetty sosiaali- ja kulttuuriantropologian oppiaineessa. Eveliina Raekallio (2016) käytti CrossFit-harrastajiin keskittyneessä etnografisessa opinnäytetyössään ”Don’t Wanna Be the Damsel in Distress!”: Female CrossFitters constructing strong femininity liminaalin ja communitasin käsitteitä osana työnsä teoreettista viitekehystä. Suvi Laineen (2010) tutkielmassa ”Kahdeksasti kehässä : wiccan sapatien rituaaliprosessi ja merkitys” puolestaan tarkasteltiin wiccasapatien rituaalista prosessia uususkontojen sosiologisessa ja kalendaariperinteen historiallisessa kehyksessä Arnold van Gennepin ja Victor Turnerin siirtymärituaaliteorioiden kautta.

Viestinnän oppiaineessa on analysoitu eräänlaiseen muuttumisleikkiin perustuvia, makeover-genreen kuuluvia, tositelevisio-ohjelmia liminaalin käsitteen kautta. Juuli Bisterin (2013) ’Olen kuin uusi ihminen!’ Makeover-ohjelma – nykyajan Turnerilainen siirtymäriitti? -tutkielmassa pääteltiin Victor Turnerin teorian tarjoavan hyödyllisen työkalun makeover-ohjelmien analyysiin sekä syvempää ymmärrystä genren ohjelmista. Liminaalisuuden ja communitasin käsitteitä on niin ikään käyttänyt aivan eri tyyppisen yhteiskunnallisen tutkimusaiheen parissa Kirsi Virtanen (2013), joka Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulun kunta- ja aluejohtamisen oppiaineen pro gradu -tutkielmassaan tutki seutujohtajuuden identiteettien rakentumista ja päätöksenteon ilmapiiriä etnografisen tutkimuksen ja teemahaastattelujen keinoin.

Ensimmäisen luvun jälkeen tutkielma etenee seuraavasti: Toisessa luvussa taustoitetaan aihetta eli tutustutaan järjestelysiivouksen käsitteeseen, kerrotaan lyhyesti sen historiasta sekä esitellään KonMari-menetelmä tiiviissä muodossa. Seuraavassa luvussa esitellään aineisto, sen keruuprosessi ja tutkimusmenetelmät. Neljännessä luvussa perehdytään työn teoreettiseen viitekehykseen. Teoriaan tutustumisen jälkeen on analyysin aika. Kuudennessa eli viimeisessä luvussa vedetään analyysin langanpäät yhteen, reflektoidaan tutkimusprosessia sekä pohditaan jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2 Järjestelysiivous ja KonMari-menetelmä

2.1 Järjestelysiivous käsitteenä ja ilmiönä

Tässä tutkielmassa käytetään järjestelysiivouksen käsitettä, jolla tarkoitetaan sellaista siivousta, joka ei tähtää liasta puhdistamiseen vaan tilan järjestämiseen. Englannin kielessä järjestelysiivousta vastaavasta siivoamisen lajista käytetään yleisimmin nimityksiä 'organizing' ja 'decluttering'⁴, joista ensimmäinen tarkoittaa järjestämistä ja jälkimmäinen, vapaasti käännettynä, sotkuisuuden ja epäjärjestyksen poistamista. Kummankin toiminnon ominaisuudet yhdistyvät käyttämässäni järjestelysiivouksen käsitteessä. Järjestelysiivouksessa järjestellään tiloja ja tavaroita, etsitään tavaroille uusia säilytyspaikkoja ja -ratkaisuja sekä tarvittaessa poistetaan tiloista tarpeettomaksi käyneitä tai käyttökelvottomia tavaroita.

Järjestelysiivous on joidenkin ammattijärjestäjien (englanniksi professional organizer) käyttämä termi (ks. esim. Poranen 2011), mutta vakiintunutta suomenkielistä sanaa toiminnolle ei vielä ole. Järjestelysiivoamisesta käytetään usein yksinkertaisesti ilmauksia 'järjestely' ja 'järjestäminen' tai 'raivaus' ja 'raivaaminen' (ks. esim. Laitinen 2015; Lindell 2015). Valitsin tässä tutkielmassa käytettäväksi käsitteeksi juuri järjestelysiivouksen, koska raivaussiivouksella tarkoitetaan usein pakonomaisen tavaroiden hamstraamisen tai muun elämänhallinnan vaikeuden seurauksena täyttyneen tilan tai esimerkiksi kuolinpesän siivousta. Lisäksi, toisin kuin järjestelysiivous, raivaussiivous saattaa käsittää myös puhdistustyötä. (ks. esim. Clenix.)

Järjestelysiivousilmiön juuret ovat liiketoiminnalliset ja juontuvat 1980-luvun alkuun. 80-luvun alkupuoliskolla pieni järjestelysiivousta ammatikseen tekevien joukko perusti yhdistyksen Association of Professional Organizers (lyhenne APO). Yhdistyksen internetsivuston mukaan aluksi pienimuotoinen toiminta päätettiin ryhdistää järjestäytyneemmäksi toiminnaksi noin vuoden parin kuluttua yhdistyksen perustamisesta, minkä seurauksena järjestön mittoihin venynyt yhdistys vaihtoi nimekseen National Association of Professional Organizers® (lyhenne NAPO®) (National Association of Productivity & Professional Organizers, 2015–2017). Edelleen toiminnassa olevan järjestön tarkoituksena on edistää ammattimaisen järjeste-

⁴ vrt. englannin kielen sanaan 'cleaning [up]'

lysiivouksen tunnettuutta ja edistää jäsentensä liiketoiminnallista verkostoitumista. Järjestö on määritellyt muun muassa ammattijärjestäjille eettiset ohjeet, ja kertoo tekevänsä tutkimusta ja tuottavansa tilastotietoa ammattijärjestämiseen liittyen. (National Association of Professional Productivity & Professional Organizers 2015–2017.) Järjestö järjestää koulutusta ammattijärjestäjiksi tahtoville ja myöntää sertifikaatteja kurssseja suorittaneille. Sitten järjestö on alkanut pitää myös Productivity Consultant⁵ -koulutuksia, joiden tarkoituksena on kouluttaa eräänlaisia ajan- ja elämänhallinnan konsultteja. (National Association of Professional Productivity & Professional Organizers 2015–2017.)

Vaikka järjestelysiivouksen alkukoti vaikuttaisi sijaitsevan Yhdysvalloissa, järjestelysiivous on vaikuttanut ilmiönä myös Marie Kondon ja KonMari-menetelmän kotimaassa Japanissa 1980–90-luvuilta lähtien. Valokuvaaja ja kirjailija Kyoichi Tsuzuki arvelee järjestelysiivousilmiön suosion juontuvan 90-luvun alussa alkaneesta, Japanin kiinteistökuplan puhkeamisesta johtuneesta, pitkästä taloudellisesta taantumasta, joka muutti maan aiemmin voimallisesti kuluttamiseen kannustanutta ilmapiiriä (Yourgrau 2015). Kulttuurintutkija ja ammattijärjestäjä Ilana Aalto puolestaan arvioi Japanin järjestelybuumin alkaneen jo 80-luvulla, jolloin suosittiin tavaroiden kätevämpään säilyttämiseen keskittynyttä järjestelysiivousta. Marie Kondon merkittävimmäksi inspiraation lähteeksi Aalto nimeää tavaroiden karsimiseen keskittyneen, vuonna 2000 julkaistun, Nagisa Tatsumin kirjan *Pois heittämisen taito*, jossa esitettiin ratkaisuksi tilanpuuteongelmiin keskeliäämpien säilyttämisen tapojen sijasta tavaroista luopumista. (Aalto 2016.) Ilana Aalto analysoi KonMari-menetelmän olevan eräänlainen vastine Tatsumin opetuksille, samaan tapaan kuin Tatsumin kirja toimi vastapainona 80-luvun järjestelysiivousopeille. Kondo ikään kuin kritisoi rivien välissä Tatsumin menetelmää, kehottaen monien menetelmän yksittäisten kohtien yhteydessä toimimaan miltei päinvastaisesti, kuitenkin Tatsumin esittämää tavaroiden karsimisen perusideaa hyödyntäen ja yksinkertaistaen sekä 80-luvun japanilaisia järjestelyneuvoja omaan menetelmäänsä sulauttaen. (Aalto 2016.)

Suomessa järjestelysiivous on kasvanut ilmiönä 2010-luvulla, suurin piirtein 2000-luvun ensimmäisen ja toisen vuosikymmenen vaihteesta alkaen. Hollannissa pitkään asunut ammattijärjestäjä Anne te Velde-Luoma toi ensimmäisen joukossa suomalaisten laajempaan tietoisuuteen ammattijärjestäjän ammattikunnan olemassaolon ja palvelut. Hän on myös kirjoittanut

⁵ Suomessa tälle koulutukselle ja nimikkeelle ei löydy selkeää vastinetta.

Kaaoksen kesyttäjä -järjestelyoppaan ja toiminut keskeisessä roolissa Suomen ammattijärjestäjät -yhdistyksen perustamisessa. (ks. esim. Anne te Velde-Luoma.) Suomen ammattijärjestäjät ry. on järjestäjäkoulutuksineen ja tavoitteineen perusajatukseltaan yhdysvaltalaisen National Association of Productivity & Professional Organizers -järjestön kaltainen, mutta sen toiminta on monin verroin ja tavoin pienimuotoisempaa. Suomessa järjestettävistä ammattijärjestäjien koulutuksista vastaa Anne te Velde-Luoma. (Suomen ammattijärjestäjät ry.; Anne te Velde-Luoma.)

2.2 KonMari-järjestelysiivousmenetelmä

2.2.1 Lupaus pysyvästä elämänmuutoksesta

Marie Kondo ilmoittaa heti KonMari – Siivoamisen elämänmullistava taika -teoksen alussa kertovansa, kuinka tila järjestellään niin, että elämä tulee muuttumaan pysyvästi. Hänen mukaansa kodin järjestäminen vaikuttaa myös muihin elämän osa-alueisiin. Kyseessä on pikemmin koko elämän kuin pelkän fyysisen tilan järjestäminen. Järjestelemällä kotinsa järjestää myös ”asiansa ja menneisyytensä”, kuten Kondo asian ilmaisee. (Kondo 2016a, 12.) Perusteellinen kodin uudelleen järjestäminen muuttaa elämänasennetta ja ajattelua sekä lisää ymmärrystä siitä, mitä elämässä tarvitsee (Kondo 2016a, 9–12). Järjestäminen kasvattaa Marie Kondon mukaan luottamusta omaan harkintakykyyn ja lisää itsevarmuutta (Kondo 2016a, 186). Hänen mielestään kodin järjestäminen on reitti syvempään itsetuntemukseen ja tilannekatsaus, joka paljastaa aidot kiinnostuksen kohteet (Kondo 2016a, 184).

Marie Kondon mukaan järjestyksen ylläpitämistä vaikeuttaa vääränlainen asenne. Jos henkistä puolta ei muuteta, hyvä järjestys ei jää pysyväksi. (Kondo 2016a, 13.) Tapojaan voi muuttaa vain muuttamalla ajatteluaan (Kondo 2016a, 24). Oikean asenteen voi saavuttaa oikean tekniikan kautta eli noudattamalla Kondon kodin järjestämisen neuvoja (Kondo 2016a, 13).

Kondo kuitenkin varoittaa tavaroiden kohtaamisen ja valitsemisen olevan toisinaan tuskallista, koska ihminen kohtaa samalla menneisyyden huonot valinnat, omat vikansa ja puutteensa. Vasta kohdatessaan tavaransa ja niiden herättämät tunteet, ymmärtää täysin tavarasuhteensa. (Kondo 2016a, 190–191.) Suhde omistamiseen on tärkeä hahmottaa, sillä se kuvastaa elämää ohjaavia arvoja. Se, mitä tahdotaan omistaa, kertoo Kondon mukaan siitä, miten halutaan elää. (Kondo 2016a, 189.)

Järjestämistä Marie Kondo kuvaa elämän mullistavaksi, mutta vain, jos koti järjestellään perinpohjaisesti ja yhtäjaksoisesti (Kondo 2016a, 185). Hän kehottaa tekemään tilojen järjestämisestä tapahtuman. Järjestäminen tulee suorittaa täydelliseen lopputulokseen tähtäävänä yhtäjaksoisena urakkana, joka on tarpeen tehdä vain kerran elämän aikana. (Kondo 2016a, 37–38.) Marie Kondo esittää, että elämä joudutaan järjestelyn alkaessa nollaamaan⁶ vääjäämättä. Tämän nollaamisen seurauksena elämä alkaa muuttua. Epäjärjestys vie hänen mukaansa huomion pois epäjärjestyksen syystä ja ongelman ytimeistä. Kondon mukaan siisti huone puolestaan pakottaa kohtaamaan ongelmat ja ahdistuksen niin, ettei ole muuta vaihtoehtoa kuin eritellä henkistä tilaansa. Ei jää muuta mahdollisuutta kuin kohdata ongelmat, joita sotkuiset tilat ovat aiemmin peitelleet. (Kondo 2016a, 30.)

Muutoksen Marie Kondo väittää olevan perusteellinen ja syvästi psyykeen vaikuttava. Onnistuakseen on tehtävä muutos nopeasti⁷, jotta saavuttaisi asenteen muuttumisen. (Kondo 2016a, 43.) Järjestämisen tulisi tapahtua nopeassa tahdissa myös siksi, että voitaisiin keskittyä niihin tärkeisiin asioihin, joita nollaamisen seurauksena nousee esiin. Tavoitteena on käyttää järjestelyä välineenä, jonka avulla saavutetaan itselle mieluisa elämäntyyli. (Kondo 2016a, 30.) Kondon mukaan kodin järjestämisen avulla löytyy elämäntehtävä, ja elämä oikeastaan alkaa vasta kun koti on järjestelty (Kondo 2016a, 211).

⁶ Marie Kondo ei avaa tekstissään nollaamisen käsitettä. Tulkiten hänen tarkoittavan nollaamisella intensiivisen järjestelyprosessin myötä saavutettavaa ongelmien kohtaamista ja asenteen muuttumista.

⁷ ”Nopeasti” tarkoittaa tässä yhteydessä noin kuutta kuukautta. Marie Kondo arvioi järjestelyprojektien kestävän keskimäärin puoli vuotta, Kondo 2016a, 44.

2.2.2 Järjestelyn järjestys: visualisoi, karsi tavaralajeittain, valitse säilytyspaikat

Marie Kondo neuvoa noudattamaan järjestämisessä oikeaa järjestystä, koska hänen mukaansa järjestyksestä poikkeaminen estää saavuttamasta pysyviä tuloksia. Prosessi viivästyy ja epäonnistumisen riski kasvaa. (Kondo 2016a, 44–45.) Ennen tavaroiden järjestelyyn ryhtymistä tulisi kuitenkin määritellä tavoitteensa ja visualisoida, millaisesta elämäntyylisestä haaveksuu. Visualisoinnissa on tärkeää muodostaa todentuntuinen kuva ihanne-elämäntyylisestä. Avuksi Kondo ehdottaa etsimään aikakauslehdistä kuvia tai katselemaan valmiiksi sisustettuja malliasuntoja. (Kondo 2016, 46.) Kondon mukaan tavoitteiden ei tule olla liian ylimalkaisia vaan lopputulos tulee ajatella niin konkreettisesti, että uuden elämän siistissä kodissa pystyy näkemään mielessään (Kondo 2016a, 45).

Haluamansa elämäntyylin visualisoinnin jälkeen Marie Kondo ohjeistaa selvittämään itselleen, miksi tahtoo elää tavoittelemaansa elämää. Hän kehottaa tutkiskelemaan visualisoinnin aikana tehtyjä muistiinpanoja ja esittämään itselleen kysymyksiä siitä, miksi tahtoo elää juuri visualisoimallaan tavalla. Järjestelysiivousprojektin tarkoitus on tehdä järjestämiseen ryhtyvä onnelliseksi. Vasta oivallettuaan, miksi tahtoo järjestellä hallussaan olevat tilat, on valmis aloittamaan järjestelysiivousurakan. (Kondo 2016a, 47–48.)

Visualisoinnin jälkeen seuraa tavaroiden karsimisen vaihe. KonMari-menetelmässä karsinta suoritetaan sen perusteella, tuottaako tavara iloa. Jos tavara tuottaa omistajalleen iloa, se pidetään. Jos tavara ei tuota iloa, siitä luovutaan.⁸ (esim. Kondo 2016a, 50; Kondo 2016b, 12.) Karsimisen Marie Kondo kehottaa suorittamaan tavaralajeittain sen sijaan, että tavaroista luovuttaisiin esimerkiksi inventoimalla tavarat huone kerrallaan. Kaikki tietyn tavarakategorian tavarat kerätään samaan paikkaan, kasataan lattialle ja käydään läpi esine esineeltä arvioiden, tuottaako kulloinkin käsillä oleva tavara iloa. Kondon mielestä tavaroiden karsinnan oikea

⁸ Paneudun tarkemmin tavaroiden ilon tuottamisen arvioinnin prosessiin seuraavassa alaluvussa.

järjestys on: vaatteet⁹, kirjat, paperit, sekalaiset tavarat (japaniksi komono) sekä lopuksi muisto- ja tunnearvoa sisältävät tavarat¹⁰. Tämä karsimisen järjestys toimii Kondon väittämän mukaan seuraavan järjestelyprosessin vaiheen apuna ja kehittää intuitiivista ajattelua siitä, mitkä tavarat tuottavat iloa. (Kondo 2016a, 55.)

Marie Kondon mukaan jossain vaiheessa karsimisprosessia järjestelysiivousurakkaan ryhtynyt tietää, mikä on juuri hänelle sopiva määrä tavaraa. Hän kuvaa asioiden ikään kuin loksahdavan kohdalleen ja järjestelijän tietävän tuon loksahduksen hetkellä, kuinka paljon tavaroita hän tarvitsee elääkseen mukavaa ja onnellista elämää. Kondo käyttää hetkestä nimitystä ”loksahduspiste”. Hänen mukaansa loksahduspisteen tunnistaa voimallisesta mielihyvän tunteesta. Loksahduspisteen jokainen kohtaa eri vaiheessa riippuen siitä, millaiset tavarat ovat järjestelijälle tärkeitä. (Kondo 2016a, 135.)

Vasta kun koko karsimisprosessi on käyty loppuun, alkaa jäljelle jääneiden tavaroiden säilytyspaikkojen valitseminen. Marie Kondon mukaan tavaroiden paikat kannattaa päättää vasta karsimisen päätyttyä, koska tavaramäärä on vähentynyt reilusti prosessin aikana. (Kondo 2016a, 144–145.) Hän kehottaa pitämään kodin säilytysratkaisut mahdollisimman yksinkertaisina, koska näin toimien tilan voi pitää hänen mukaansa turhasta tavarasta vapaana. Ihanne on, että säilytysratkaisut olisivat niin yksinkertaisia, että näkee yhdellä silmäyksellä, paljonko tavaraa omistaa. Tavaroiden säilytyksen yksinkertaisuus saavutetaan Kondon mukaan niin, että saman tyyppiset tavarat säilytetään samassa paikassa. Paikolleen järjesteleminen suoritetaan samassa järjestyksessä kuin tavaroiden karsinta. (Kondo 2016a, 148-149.)

⁹ Vaatteiden kategorian Marie Kondo jakaa alaryhmiin seuraavassa järjestyksessä: yläosat, alaosat, ripustettavat vaatteet, sukat, alusvaatteet, käsilaukut, asusteet, erityisiin tarkoituksiin käytettävät vaatteet ja jalkineet, Kondo 2016a, 76–77.

¹⁰ Muisto- ja tunnetavaroiden kategoriassa Kondo neuvoo jättämään valokuvat viimeiseksi käsiteltäväksi tavaralajiksi, koska valokuvien lajittelussa tarvitaan hänen mukaansa intuitiivisen käsityksen harjaantumista siitä, mikä tavara tuottaa iloa, Kondo 2016a, 128.

2.2.3 KonMarin erityispiirteitä

KonMari-järjestelysiivousmenetelmässä ilmenee piirteitä, jotka tekevät siitä ainakin länsimaisessa kontekstissa järjestelysiivousmenetelmäksi tavanomaisesta poikkeavan. Ensimmäinen ja merkittävin näistä piirteistä on esineiden iloa tuottavuus säilytettävien tavaroiden valintakriteerinä sen sijaan, että valittaisiin esimerkiksi käytännöllisimmät tai käytetyimmät esineet ja karsittaisiin muut pois (esim. Kondo 2016a, 50; Kondo 2016b, 12). Iloa tuottavuuden Marie Kondo ohjeistaa arvioimaan pitelemällä tavaroita yksi kerrallaan käsissään kuin niiden kanssa käytäisiin äänetöntä keskustelua. Iloa tuottava esine saa Kondon mukaan kehossa aikaiseksi erilaisen reaktion kuin sellainen, joka ei tuota iloa. Kehon tuntemukset ovat Kondon kuvailun mukaan innostuneita ja ikään kuin kehoa keventäviä, kun taas iloa tuottamattomat tavarat saavat kehon tuntumaan raskaalta. (Kondo 2016b, 19–20.)

Toinen muista järjestelysiivousmenetelmistä poikkeava ominaisuus on tapa viikata ja asetella tekstiilit kaappiin. Varsinkin toisessa kirjassaan KonMari–Iloa säkenöivä järjestys Marie Kondo paneutuu tähän erityisen syvällisesti ohjeistaen tarkasti, kuinka erilaiset vaatteet ja kodintekstiilit on syytä taitella säilytykseen. Kyseessä on niin kutsuttu pystyviikkaus, jossa tekstiilit taitellaan eräänlaisiksi siisteiksi suorakulmioiksi, jotka asetellaan laatikoihin ja hyllyille vierekkäin jonoksi¹¹. (ks. esim. Kondo 2016b, 93–125.) Viikkausohjeistuksen lisäksi Marie Kondo ehdottaa tietyn paksuisten ja väristen vaatekappaleiden säilyttämistä tietyssä järjestyksessä vaatekaapissa. Tummat ja painavat vaatekappaleet hän ohjeistaa säilyttämään kaapin vasemmalla puolella, vaaleat ja kevyet oikealla. Vasemmalta oikealle ”kohoavaa” väri- ja paksuusjärjestystä Kondo perustelee eräänlaisella energettisellä kehollisen kohottavuuden tuntemuksella, jonka järjestelijä aistii tarkastellessaan hänen ohjeistuksensa mukaan järjestettyä vaatekaappia. Kondon mukaan tätä samaa energiaa välittyy myös järjestelijästä vaatteisiin ja sitä myötä koko huoneeseen. (Kondo 2016a, 90–91.)

¹¹ Viikatut tekstiilit asetellaan kapealle sivulleen, ikään kuin pystyyn ja vierekkäin jonoiksi, sen sijaan, että ne aseteltaisiin leveälle sivulleen ja päällekkäin pinoiksi.

Edellä mainitut KonMarin erityispiirteet nivoutuvat toisiinsa siinä mielessä, että ne ilmentävät konkreettisella tavalla järjestelysiivousmenetelmässä esiintyvää animismia¹². Marie Kondo kuvaa kirjoissaan tavaroita kuin ne olisivat elollisia ja kenties jollain tasolla tuntevia olentoja.¹³ Tavarat ja ihmiset tuntuvat Kondon näkemyksen mukaan olevan ikään kuin energettisessä vuorovaikutuksessa. Tavaraita tulee kunnioittaa ja kiittää muun muassa tehdystä päivän työstä sekä niistä luopuessa. Omilla paikoillaan säilyttämällä ne hänen mukaansa saavat ansaitsemaansa lepoa. (ks. esim. Kondo 2016a, 91–92; 176–178.)

Selitys esineiden KonMari-menetelmässä esiintyvään esineiden elollistamiseen löytynee suurelta osin japanilaisesta kulttuurista, erityisesti shintolaisuuden piiristä. Shintolaisuus on Japanin vanhin uskonto. Sen piiriin kuuluvaksi voidaan määritellä ne uskomukset ja tavat, joiden juuret ovat syvällä historiassa ja joita ei voi liittää buddhalaisuuteen tai toisiin Japanin ulkopuolella syntyneisiin uskontoihin. (Vesterinen 1999, 384.) Shintolaisuudelle ominaisia piirteitä ovat muun muassa rituaalisen puhtauden noudattaminen, riitintäyteisten juhlien eli matsurien viettäminen, esi-isien palvonta sekä usko kameihin eli siihen, että kaikessa – kasveista aina kokonaisiin vuoriin asti – asuu personoitu jumala, kami (Vesterinen 1999, 386; 413).

Marie Kondo on tehnyt vapaaehtoistyötä shintolaistemppeleissä. Vaikka hän on itse sanonut, että shintolaisuus vaikuttaa hänen menetelmässään vähemmän kuin voisi kuvitella, on helppo havaita yhteyksiä KonMarin tavaroiden elollistamisen ja shintolaisuuteen kuuluvan kami-uskomuksen välillä. (Speed 2016.) KonMari – Iloa säkenöivä järjestys -teoksen jälkipuheessa Marie Kondo avaakin lukijalle hieman japanilaista uskomusperinnettä. Hän mainitsee edellä mainittuihin kameihin liittyvän käsitteen 'yaoyorozu no kami' (suomeksi '800 000 jumalaa'), jonka hän kertoo olevan uskomus siitä, että jumalat asuvat käytännössä kaikkialla merestä aina yksittäisiin riisinjyviin asti. Yaoyorozu no kami -käsitteen selvittämisen lisäksi Kondo valottaa hieman yksityiskohtaisemmin käsityksiään materiassa olevan hengen ominaisuuksista. Hänen mukaansa materiassa asuva henki koostuu kolmesta puolesta: esineen valmistusmateriaalin hengestä, esineen valmistajan hengestä sekä esineen käyttäjän hengestä. Näistä val-

¹² Animismi on alkujaan antropologi Edward Tylorin kehittämä käsite, jolla tarkoitetaan käsitystä, jonka mukaan kaikilla luonnonolioilla on sielu tai henki. Olioiden henki voi olla joko itsenäinen, tietyn olion henki tai vaihtoehtoisesti olioissa ilmenee osa suurempaa, kaikkialla vaikuttavaa, henkeä, ks. esim. van Gennep 1977 [1909], 13.

¹³ Tavaroiden lisäksi elollistaminen ulottuu kokonaisiin tiloihin: huoneisiin ja rakennuksiin, ks. esim. Kondo 2016a, 195–198.

mistajan hengellä on erityisen voimakas vaikutus esineeseen, mutta Kondon mukaan viime kädessä se, kuinka esineen käyttäjä kohtelee sitä, määrittää esineen *kuki-kanin*, sen henkimän olemuksen, josta kirjan suomennoksessa käytetään nimitystä 'aura'. (Kondo 2016b, 287–288.)

Marie Kondo kertoo myös soveltavansa menetelmässään feng shuita¹⁴. Hän kuitenkin painottaa olevan jokaisen oma asia, uskooko tavaroiden tietynlaisen sijoittelun vaikuttavan onnen määrään. Kondo kutsuu feng shuita ”esi-isien viisaudeksi”, mutta kirjoittaa myös, ettei tiedä, vaikuttaako tietynlainen järjestys hyvää onnea lisäävästi vai ei. (Kondo 2016a, 203.)

KonMari-menetelmän animististen piirteiden lisäksi siitä tekee useammista muista järjestelysiivousmenetelmistä poikkeavan sen kokonaisvaltaisuus ja kertaluontoisuus. KonMari-menetelmä on tarkoitettu yhtäjaksoisesti suoritettavaksi tapahtumaksi, joka tehdään vain kerran elämässä ja jonka avulla saavutetaan haluttu elämäntyyli (Kondo 2016a, 37–38).

¹⁴ Esimerkiksi Western School of Feng Shui määrittelee feng shuin opiksi siitä, kuinka oma elinympäristö järjestetään elämänlaatua kohottavaksi. Feng shuissa tarkastellaan erilaisten näkyvissä olevien ja näkymättömien luonnonvoimien suhdetta ja uskotaan niiden olevan vuorovaikutuksessa toisiinsa. Itsen ja ympäristön ollessa oikeanlaisessa keskinäisessä tasapainossa, saavutetaan terveyttä, onnea ja vaurautta, Western School of Feng Shui.

3 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

3.1 Aineisto, sen keruu ja tutkimuseettiset kysymykset

Keräsin tutkimusaineistoni maaliskuussa 2017 verkkolomakkeella. Laadin Google Forms -alustalla (ks. esim. Google) lomakkeen, jossa oli yhteensä 12 kysymysrypystä. Lisäksi lomakkeen lopussa oli yksi vastausalue, johon sai kirjoittaa vapaamuotoisesti ajatuksiaan KonMari-menetelmästä. (ks. Liitteet.)

Maaliskuun alussa lomakkeen testasi koevastaaja, joka antoi pienimuotoisen palautteen lomakkeen täyttöprosessista sekä kertoi vastaamiseen käyttämänsä ajan. Koevastaaja oli KonMari-järjestelysiivousprojektin kokonaisuudessaan suorittanut, minulle ennestään tuntematon, henkilö. Koevastaajani löysin sosiaalisen median verkostojeni avulla.

Julkaisin 5.3.2017 Facebookin KonMari¹⁵Suomi-keskusteluryhmässä postauksen, johon olin liittänyt linkin verkkolomakkeeseen (ks. Liitteet). Jaoin heti perään linkin myös Facebook-profiilissani julkisena päivityksenä. Linkki alkoi pian elää omaa elämäänsä. KonMari Suomi-ryhmässä päivityksen saamat ”tykkäykset” nostivat sen toistuvasti näkyville ryhmän uutis-syötteessä ja oman profiilini kautta päivitykseni linkkeineen jaettiin yhteensä 45 kertaa. Ensimmäisten vastauspyynnön julkaisemisen jälkeisten päivien vastaustahtia voi luonnehtia suorastaan kiivaaksi: vastauksia kertyi muutamassa päivässä useita kymmeniä. Lomakkeen vastaamismahdollisuus sulkeutui 20.3.2017. Vastauksia ehti saapua kahdessa viikossa 85 kappaletta. Joukossa oli muutama epähuomiossa useampaan kertaan lähetetty tai aivan lomakkeen täytön alkuvaiheessa kesken jäänyt verkkolomake, joiden laskuista pois jättämisen jälkeen vastausten määräksi jäi 78.

Vastausten suuren määrän vuoksi päädyin rajaamaan aineiston sen perusteella, missä KonMari-projektin vaiheessa vastaaja ilmoitti olevansa. Otin mukaan analysoitavaan aineistoon ne vastaukset, joista ilmeni KonMari-projektiin ryhtyneen olevan järjestelyprojektissään loppu-

¹⁵ sic

puoliskolla tai projektin olevan täysin valmis¹⁶. KonMari-projektin tarkastelu siirtymärituaalina on mielestäni sitä hedelmällisempää mitä pidemmällä prosessissaan järjestelysiivousprojektin suorittaja on. Olisi haastavaa pyrkiä vetämään johtopäätöksiä menetelmän siirtymärituaalisuudesta aineistosta, jonka tutkittavat ovat projekteissaan kovin eri vaiheissa.

Miksi sitten keräsin tutkimusaineiston sosiaalisesta mediasta ja juuri KonMari Suomi -ryhmästä? Syyt sosiaalisen median hyödyntämiseen aineiston hankinnassa juontavat juurensa tutkielman alussa kuvailemaani alkusysäykseen vaatekomeron äärellä. Ajauduin internet-hakujeni myötä KonMari Suomi Facebook-ryhmään. Havaitsin ryhmässä käytävän vilkkaita keskusteluja – ja ryhmän koon kasvavan nopeasti. Ryhmään liittymiseni aikoihin siinä oli noin 10 000 jäsentä. Laittaessani linkin pro gradu -tutkimukseeni ryhmään noin vuoden kuluksa liittymisestä, jäseniä oli jo yli 40 000. Jäsenmäärän kasvaessa huimaa vauhtia ymmärsin ryhmän olevan tehokkain mahdollinen kanava tutkimukseen osallistujien löytämiseksi.

Tutustuin KonMariin ilmiönä ruohonjuuritasolla seurattessani KonMari Suomi -ryhmän keskusteluja. Havainnoin ryhmää tiiviisti useita kuukausia oman ajatteluni tueksi. Osallistuin muutamia kertoja itsekkin keskusteluihin, mutta kommentoidessani keskustelin puhtaasti yksityishenkilön roolissa. Oli alusta alkaen selvää, etten voisi tehdä verkkoetnografista tutkimusta ryhmän keskusteluja tutkimusaineistonani käyttäen. Vaikka kyseessä on jäsenmäärältään suuri ryhmä, se on suljettu keskusteluryhmä, jonka keskustelut eivät näy ulkopuolisille. Ryhmän suuresta koosta huolimatta sen jäsenet keskustelevat rajatun viiteryhmänsä parissa, ja keskustelujen sisältö ulottuu toisinaan melko syvälle ryhmän jäsenten elämiin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin. Olisi siis ollut tutkimuseettisesti kyseenalaista havainnoida keskustelijoita heidän tietämättään. (Turtiainen & Östman 2013, 56.) Toisaalta olisi ollut mahdotonta tehdä tietäväksi kaikille ryhmän jäsenille, että heidän keskuudessaan lymyää pro gradu -tutkimustaan tekevä havainnoija. Havainnointini perusteella uumoilin myös, että tietoisuus havainnoijan olemassaolosta olisi saattanut vaikuttaa jäsenten viihtyvyyteen ryhmässä.

¹⁶ KonMari-projektinsa alkupuolella olevien vastaajien lisäksi jätin analyysin ulkopuolelle ne muutamit vastaajat, jotka ilmaisivat vastauksessaan, etteivät juurikaan käyttäneet järjestelyprosessissaan KonMari-menetelmää.

Verkkolomakkeen valikoituminen aineiston keruun menetelmäksi onkin ollut osin tutkimuseettinen valinta¹⁷. Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus on yksi laadullisen tutkimuksen tärkeimmistä tutkimuseettisistä periaatteista (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Vapaaehtoisuuden periaatteeseen kuuluu myös riittävän tiedon antaminen tutkimushankkeesta, jotta tutkittavat voivat tehdä osallistumispäätöksensä annettujen tietojen perusteella (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012; Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Pyrin antamaan napakasti mutta silti riittävästi tietoa pro gradu -tutkimuksestani. Kerroin, mihin yliopistoon, mille laitokselle ja mihin oppiaineeseen teen opinnäytetyötäni sekä sen, että tulen tutkielmassani tarkastelemaan KonMari-menetelmää siirtymärituaalisesta näkökulmasta (ks. Liitteet).

Pyrin myös turvaamaan tutkittavien itsemääräämisoikeuden informoimalla tutkittavia riittävästi koko aineistonkeruuprosessin ajan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012). Facebookissa julkaisemani linkin saatteessa kerroin koevastaajani antaman palautteen perusteella arvioimani vastaamiseen kuluvan ajan. Lisäksi korostin vastaavani mielelläni kysymyksiin. (ks. Liitteet.) Konmari Suomi -ryhmässä julkaisemani postauksen kommenttikenttään ilmaantui muutama lyhyt kommentti, joiden joukossa oli lomakkeeseen vastaamisen määräaikaan liittyvä kysymys. Vastasin kysymykseen ripeästi. Minulta pyydettiin myös yksityisviestitse tarkennusta siitä, kuinka aion KonMaria uskontotieteen kontekstissa tutkia. Pyrin vastaamaan tiedusteluun selkeästi ja täsmällisesti. Annoin myös oma-aloitteisesti luvan vastaukseni julkaisuun siinä keskusteluryhmässä¹⁸, jossa aiheesta oli virinnyt keskustelu.

Laadullisen tutkimuksen toinen merkittävä eettinen periaate on luottamuksellisuus (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Luottamuksellisuuden periaatetta toteutin tarjoamalla mahdollisuuden vastata täysin anonyymina. Laadin lomakkeen niin, ettei kyselyistä paljastunut edes tutkittavien asuinpaikkakuntaa. Ainoastaan sukupuoli, ikäryhmä noin 10 vuoden aikahaarukassa sekä se, asuuko vastaaja (mielestään) suuressa, pienessä vai keskikokoisessa kaupungissa, kysyttiin. Lisäsin vielä varmuuden vuoksi saatesanoihin tiedon siitä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastaamisen anonyymiydesta huolimatta merkitsin tiedon lomakkeeseen,

¹⁷ Toki verkkolomakkeen valintaan vaikuttivat tutkimuseettisten kysymysten ohella muutkin tekijät. Kerron niistä lisää seuraavassa luvussa.

¹⁸ Keskusteluryhmä oli Facebook-ryhmä Paikka kaikelle, joka on kulttuurintutkija ja ammattijärjestelijä Ilana Aallon samannimiseen nettisivustoon ja kirjaan liittyvä keskusteluryhmä, ks. esim. Aalto.

koska tarjosin saatesanoissani vastaajille mahdollisuuden vastata myös sähköpostitse. Luotamuksellisuuden periaatetta noudattaen kerroin myös, minne aineisto tullaan arkistamaan: tässä tapauksessa opinnäytetyön tekijän omaan arkistoon. (ks. Liitteet.)

3.2 Menetelmät

3.2.1 Lomakehaastattelu

Kuten edellisestä luvusta käy ilmi, keräsin aineistoni verkkolomakkeen avulla. Näin ollen aineistonhankintamenetelmänäni toimi tähän tutkielmaan soveltuvaksi muokattu versio lomakehaastattelusta. Lomakehaastattelu on haastattelutavoista muodollisin (Eskola & Suoranta 2008, 86). Tässä haastattelutavassa käytetään valmiiksi muotoiltuja kysymyksiä sisältävää lomaketta. Kysymykset esitetään haastateltaville aina samassa järjestyksessä, vastausvaihtoehdot ovat lomakkeessa valmiina ja haastateltavan tulee valita valmiista vastausvaihtoehdoista itselleen sopivin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Lomakehaastattelu sopii parhaiten tutkimuksiin, joiden aineisto on tarkoitus määrällistää tai joiden tarkoituksena on muodollisten hypoteesien testaaminen. Lomakehaastattelua voidaan myös käyttää, jos epäillään toisenlaisten kyselytapojen, kuten postikyselyn, tuottavan liian vähän tutkimusaineistoa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 44.) Joskus lomakehaastatteluissa kysytään myös avoimia kysymyksiä, jotka voidaan käsitellä joko laadullisesti tai määrällisesti. Sekä avointen kysymyksen lukumäärä että saatujen vastausten laajuus vaikuttaa siihen, voiko lomakehaastattelun avovastauksia analysoida laadullisin keinoin. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Miksi valitsin aineiston keruun menetelmäksi lomakehaastattelun, vaikka sitä ei pidetä laadulliselle tutkimukselle suotuisimpana aineistonkeruutapana? Palaamme jälleen aikaan, jolloin tutkielmani oli vasta suunnitteluasteella. Kevätkesän 2016 aikana KonMari löi itsensä toden teolla läpi Suomessa. Buumin seurauksena toimittajat kiinnostuivat ilmiöstä. Mitä enemmän toimittajat laativat kolumneja ja haastatteluja aiheen tiimoilta, sitä suuremmaksi KonMari ilmiönä alkoi kasvaa. Kaikki median edustajien spekulointi ilmiön tiimoilta ei kuitenkaan ollut sävyiltään myönteistä, mikä heijastui myös järjestelysiivoajien verkkoyhteisöihin. Varsinkin kolumni, jossa nostettiin KonMari Suomi -keskusteluryhmän kommentteja osaksi negatiivis-

sävytteistä kirjoitusta (Myllyoja 2016), aiheutti kuohuntaa ryhmän jäsenten keskuudessa. Ryhmän jäsenet vaikuttivat kokevan heidän ryhmäänsä soluttautuneen ulkopuolisia ilkeilemään. (ks. esim. Honkasalo 2016.)

Näistä lähtökohdista aloin suunnitella opinnäytetutkimukseni aineistonkeruuta ja tunnelmani keruun suhteen olivat pessimistiset. Olinhan itsekin tavallaan ulkopuolinen nuuskija. Arvelin, että tekemällä osallistumisen mahdollisimman helpoksi, saattaisin madaltaa tutkimukseen osallistumisen kynnystä. Syyt valita laadullisen tutkimuksen keruumenetelmäksi lomakehaastattelu olivat siis puhtaasti käytännölliset: tavoitteenani oli saada tutkimukseen osallistujia tilanteessa, jossa arvelin potentiaalisten vastaajien saattavan suhtautua varauksellisesti pyrkimykseen tutkia aihetta.

Verkkolomake (ks. Liitteet) sisälsi 12 kysymystä tai parin kolmen kysymyksen rypästä ja yhden vastausalueen, johon vastaajalla oli mahdollisuus kirjoittaa vapaamuotoisesti ajatuksiaan KonMari-menetelmästä. Lomakkeen alkupuolelle oli sijoitettu neljä puhtaasti lomakehaastattelun määritelmään istuvaa kysymystä, joiden avulla kartoitettiin neljää taustamuuttujaa: vastaajien sukupuolta, asuinpaikkakunnan ja ruokakunnan kokoa sekä ikäryhmää. Nämä kysymykset eivät olleet tutkimuskysymyksiä kannalta oleellisia. Sisällytin ne siitä huolimatta lomakehaastatteluun ikään kuin varmuuden vuoksi, koska arvelin niiden saattavan tarjota kiinnostavaa tietoa siitä, missä ja millaisten henkilöiden toimesta KonMari-menetelmää käytetään. Lisäksi alkupäähän sijoitetut helpot kysymykset toimivat mukavana lämmittelynä ennen siirtymistä syvempää pohdintaa vaativien kysymysten äärelle.

Taustamuuttuja-kysymysten jälkeen lomakkeessa oli vuorossa kahdeksan kysymyksen ja kysymysryppään sarja. Kunkin kysymyksen tai toisiinsa liittyvien kahden kolmen kysymyksen klusterin alle avautui vastausalaa, joka laajeni sitä mukaa, kun vastausta kirjoitti. Mitään pituusrajoitusta ei siis näille vastauskohdille määritelty. Näiden kysymysten tavoitteena oli saada vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiini. Lomakkeen kysymykset oli pyritty laatimaan niin, että ne antaisivat osviittaa siitä, ovatko siirtymärituaalin kolme vaihetta, preliminääli, liminaali ja postliminaali, hahmotettavissa vastaajien projekteissa ja millaisia asioita ja kokemuksia näihin mahdollisiin vaiheisiin on kuulunut. Lisäksi on ollut tarkoituksena kartoit-

taa, ilmeneeko projektien aikana Victor Turnerin liminaalivaiheeseen yhdistämää yhteisöllisyyden tunnetta, communitasta.

3.2.2 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Aineiston analysoinnissa käytetty menetelmä on teorialähtöinen sisällönanalyysi. Tutkielmani kantavana ajatuksena on alusta alkaen ollut hypoteesi siitä, että KonMari saattaa toimia menetelmän käyttäjille siirtymärituaalina. Ilman siirtymärituaalin teorioita pro gradu -prosessini käyntiin polkaissutta pohdintaa ei olisi edes muodostunut mielessäni. Siksi teorialähtöinen sisällönanalyysi on pitkin matkaa tuntunut luontevimmalta valinnalta tutkielman analyysimenetelmäksi.

Sisällönanalyysi on laadullisen aineiston tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Sen lisäksi, että sisällönanalyysi on yksittäinen tutkimusmetodi, sitä voidaan käyttää myös väljänä teoreettisena kehyksenä erilaisille analyysikokonaisuuksille. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.) Sisällönanalyysissa tavoitteena on luoda helposti hahmottuva sanallinen kuvaus tutkimuksen kohteesta. Tähän pyritään tiivistämällä ja järjestämällä aineisto selkeään ja napakkaan muotoon hukkaamatta sen sisältämää tietoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009: 108.) Sisällönanalyysin heikkoutena on pidetty sitä, että johtopäätöksiin päätyminen sijaan sen avulla toteutetut tutkimukset saattavat jäädä pelkäksi aineiston järjestelyksi (Tuomi & Sarajärvi, 2009: 103).

Laadullisessa sisällönanalyysissa erotetaan usein toisistaan induktiivinen eli yksittäisestä havaintojoukosta yleiseen etenevä ja deduktiivinen eli yleistyksistä yksittäiseen etenevä päättely. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on useimmiten päättelyltään induktiivista ja teorialähtöinen puolestaan deduktiivista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Kolmas tieteellisen päättelyn logiikoista on teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin liittyvä abduktiivinen päättely (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97).

Teorialähtöisessä sisällönanalyysissa teoria näyttelee keskeisintä osaa. Ilmiöstä jo etukäteen tiedetyt asiat määrittävät, kuinka aineisto hankitaan ja kuinka kuinka tutkittavan ilmiö määritellään käsitteiden kautta. Aikaisemman tiedon perusteella luodaan runko ohjaamaan analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.) Analyysirunko voidaan laatia väljästikin ja sen sisälle

muodostetaan erilaisia luokituksia tai kategorioita. Näin aineistosta voidaan erotella se informaatio, johon kuuluu analyysirunkoon sekä rungon ulkopuolelle jäävä aines. Analyysirungon ulkopuolelle jäävästä aineksesta voidaan muodostaa uusia luokkia. Vaihtoehtoisesti runko voi olla strukturoitu, jolloin aineistosta kerätään vain analyysirunkoon soveltuvat asiat. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 8; Tuomi & Sarajärvi 2009, 113.)

Tämän tutkielman analyysirunko on pitkälti strukturoitu. Olen pyrkinyt laatimaan tutkimukseeni osallistuneille esittämäni kysymykset käyttäen niiden muodostamisen apuna van Genepin ja Turnerin teoreettisia käsitteitä: siirtymärituaalin kolmea vaihetta, liminaalisuutta ja communitasta. Esittelen nämä analyysia ohjaavana tukirankana toimineet siirtymärituaalin teoriat ja käsitteet seuraavassa luvussa.

4 Teoreettinen viitekehys

4.1 Arnold van Gennep: siirtymärituaalin kolme vaihetta

Etnografi ja folkloristi Arnold van Gennep toi julki siirtymärituaalin kolmivaiheisen mallin 1900-luvun alussa. Alkujaan vuonna 1909 ilmestyneessä teoksessaan *Les Rites de Passage* van Gennep luonnehtii siirtymärituaalia kuin kahden tilan välillä sijaitsevaksi sisäänkäynniksi: oveksi, josta kulkiessaan henkilö siirtyy uuteen tilaan. Niin kuin oviaukossa, myös siirtymärituaalissa on kynnyks (latinaksi 'limen'), joka on ylitettävä päästäkseen uuteen vaiheeseen. Kynnyksen merkittävyydestä huolimatta jokaisella siirtymärituaalin kolmesta osasta on oma merkityksellinen funktionsa rituaalissa. (van Gennep 1965 [1909], 25.)

Van Gennep laajentaa ovimetaforaansa myös koko yhteiskuntaa koskevaksi. Hän kuvaa yhteiskunnan rakennuksena, jossa on erilaisia huoneita (van Gennep 1965, 26). Ihmiselämän ominaiseksi piirteeksi hän tulkitsee kuuluvan eräänlaisen jatkuvan jaksottaisen muutoksen: niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin elämä muodostuu toistuvista erottautumisista ja uudelleen liittymisistä. (van Gennep 1965 [1909], 189 - 190.)

Siirtymärituaalien seremoniallista kaavaa van Gennep selventää jakamalla siirtymärituaalissa esiintyvät riitit kolmeen eri kategoriaan: erottautumisen riitteihin, siirtymisen riitteihin ja uudelleen liittymisen riitteihin. Van Gennepin mukaan jokainen siirtymärituaali on pohjimmiltaan erottamisen, siirtymän tai liittymisen riitti. (van Gennep 1965 [1909], 166.)

Siirtymärituaalissa itsessään on van Gennepin mukaan kolme vaihetta riippumatta siitä, mihin edellä mainittuista kategorioista rituaali kuuluu (van Gennep 1977 [1909], 25). Siirtymärituaaleihin kuuluu preliminaaliset, liminaaliset ja postliminaaliset vaiheet. Ensimmäisessä vaiheessa yksilö tai ryhmä irrottautuu vanhasta statuksestaan ja viimeisessä liittyy uuteen yhteisöön tai uudeksi muuttuneena vanhaan yhteisöön. Näiden tilojen väliin jäävä siirtymärituaalin keskimäinen vaihe on ovimetaforan mukainen kynnyksellä olemisen vaihe, liminaalinen tila, jonka aikana henkilö ei ole enää vanhassa tilassa, mutta ei ole vielä siirtynyt uuteenkaan. (van Gennep 1977 [1909], 21.)

Artikkelissaan ”Durkheim’s herbarium. Situating Arnold van Gennep’s review of Émile Durkheim’s *The Elementary Forms of the Religious Life*” Bjørn Thomassen (2017) valottaa Arnold van Gennepin uraa ja elämäntyötä. Kirjoittajana tuottelias van Gennep oli Thomassenin mukaan niin aikalaistensa piirissä kuin myöhempinä aikoina tutkijana aliarvostettu. Ilmestyessään ”*Les Rites de Passage*” sai penseän vastaanoton. Syrjään jäämisen merkittävänä syytä on pidetty van Gennepin Émile Durkheimia kohtaan osoittamaa ankaraa arvostelua, mikä sai tiedeyhteisön kääntämään hänen tutkimustyölleen selkänsä. Thomassenin työlleen ja sosioliteille omistautuneeksi arvioima van Gennep jäi tutkimuksineen ja tuotantoineen marginaaliin, eivätkä esimerkiksi Ranskan Akatemian ovet koskaan auenneet hänelle. (Thomassen 2017, 3–5.)

60-luvulla Arnold van Gennepin siirtymärituaalin malli nousi tietoisuuteen ja herätti kiinnostusta akateemisissa piireissä. Silti vuosikymmeniksi unohduksiin painunut teoria ei ole jäänyt kritiikittä jälkipolvienkaan keskuudessa. Esimerkiksi Lauri Honko on kritisoinut van Gennepin siirtymärituaalin määrittelyä. Arnold van Gennep luokittelee siirtymärituaaleiksi laajan skaalan rituaalista toimintaa vuodenkierrossa toistuvista rituaaleista ja paikasta toiseen siirtymisestä aina ainutkertaisiin initaatiorituihin asti, mutta Hongon näkemyksen mukaan vain yksilön elämän taitekohtiin ja etenkin sosiaalisen statuksen muutokseen liittyvät, useimmiten vain kerran elämässä suoritettavat, rituaalit ovat siirtymärituaaleja. (Honko 1964, 6–7.)

Juha Pentikäinen luonnehti vuonna 1979 Arnold van Gennepiä yleistäjäksi, jonka tutkimus ei enää nykytiedon valossa ole ajankohtaista. Pentikäisen mukaan van Gennep pyrki osoittamaan kolmivaihemallinsa kaikkia kulttuureja ja rituaalisia konteksteja koskevaksi malliksi. Pentikäinen profiloit van Gennepin esistrukturalistiksi, joka etsi universaalia rituaalista rakennetta ja pakotti teoriansa liian suurella innolla funktionaaliin kategorioihin. (Pentikäinen 1979, 154–155.)

Pertti Anttonen on kommentoinut Lauri Hongon ja Juha Pentikäisen kritiikkiä Arnold van Gennepin siirtymärituaaliteoriaa kohtaan. Hän huomauttaa, että van Gennepin tarkoituksena oli tuoda näkyviin sosiaaliin siirtymiin liittyvien prosessien samanlaisena toistuva luonnesijaan, että hän olisi pyrkinyt todistamaan globaalisti eri kulttuureissa täysin samana todentuvan rituaalisen rakenteen olemassaolon. (Anttonen 2005, 180.) Kuitenkin myös Antto-

nen kyseenalaistaa van Gennepin näkemyksen kolmijakoisen mallin samana toistuvasta järjestyksestä ja argumentoi siirtymärituaalin olevan olemukseltaan enimmäkseen liminaalista. Anttosen näkemyksen mukaan sosiaalinen elämä koostuu jatkuvasta liminaalin ja ei-liminaalin välillä liikkumisesta, ja hänen mielestään van Gennepin teoria on varteenotettava väline sosiaalisen elämän prosessiluontoisuuden tarkasteluun niin historiallisen kuin modernin ja myöhäismodernin yhteiskunnan kontekstissa. (Anttonen 2005, 209.)

Routledgen julkaisemassa ja Jessica Kuperin toimittamassa kirjassa *Key Thinker's, Past and Present*, Victor Karady arvioi van Gennepin tieteellisen lähestymistavan olevan empiirinen ja vailla riittävää teoreettista pohjaa (Karady 1987, 255). Bjørn Thomassen puolestaan, vastaargumenttina Karadyn näkemykselle, kokee empiirisyyden etuna ja toteaa vakaasti käytäntöön perustuvan etnografisen tutkimusotteen olevan van Gennepille ansio myös teoreetikkona. Thomassen näkee Arnold van Gennepin ajatukset varteenotettavana vastavoimana ja vaihtoehtona durkheimilaiselle sosiologialle. (Thomassen 2017, 7–8.) Parhaiten van Gennep kuitenkin tunnetaan juuri siirtymärituaalin universaalista kolmijakoisesta mallista ja erityisesti rituaalin keskimmäistä osaa kuvaamaan muodostetusta liminaalin käsitteestään. Eittämättä tunnetuin Arnold van Gennepin käsitteitä hyödyntänyt tutkija on Victor Turner, joka on tarkastellut juuri siirtymärituaalin liminaalivaihetta. Victor Turnerin käsityksiin liminaalista syvennyttään seuraavassa alaluvussa.

4.2 Victor Turner: liminaalisuus ja *communitas*

Victor Turner (1969) on keskittynyt tutkimaan edellä esitellyn kolmivaiheisen siirtymärituaalin keskimmäisen osan eli liminaalisen vaiheen ominaispiirteitä. Turnerin mukaan siirtymärituaalin keskimmäisessä vaiheessa rituaalin läpikäyvän yksilön tai ryhmän ominaisuudet moinutkaistuvat. Rituaalisubjekti, kuten Turner rituaaliin osallistuvaa yksilöä tai ryhmää nimitää, kulkee tässä rituaalin vaiheessa sellaisen kulttuurisen alueen halki, jonka piirteet poikkeavat selkeästi edelliselle tai tulevalle vaiheelle ominaisista piirteistä. Liminaalisen vaiheen läpikäytyään rituaalihenkilö päätyy kuitenkin jälleen tasapainoiseen tilaan, johon kuuluu joukko rakenteellisia oikeuksia ja velvollisuuksia suhteessa muihin yhteiskunnan jäseniin. (Turner 2007 [1969], 106 – 107.)

Victor Turnerin mukaan liminaalisuuteen kuuluu monitulkintaisuus ja liminaalihenkilöillä on aina monimerkityksisiä ominaisuuksia (Turner 2007 [1969], 107). Liminaalissa ikään kuin leikitellen muutetaan tuttua ja totuttua vieraaksi (Turner 1974, 60). Liminaaliset olosuhteet ja henkilöt pakenevat kulttuurisia luokitteluja. Liminaaliset olennot sijaitsevat eräänlaisessa väli-tilassa, vakiintuneiden tapojen ja seremonioiden avulla järjestettyjen yhteiskunnallisten asemien välissä, jonka vuoksi liminaalitulassa oleville ominaisia piirteitä ilmaistaan rikkaalla symboliikalla. Liminaalisuus rinnastuu usein esimerkiksi kuolemaan, näkymättömyyteen, pimeyteen, biseksuaalisuuteen tai kesyttämättömään erämaahan. (Turner 2007 [1969], 107.)

Edelleen Victor Turner esittää liminaalisten olentojen olevan vailla omaisuutta ja ominaisuuksia. Erilaisissa initaatiorituaaleissa initoitava saatetaan pukea riekaleisiin tai jopa riisua alastomiksi. Tällä Turnerin mukaan osoitetaan, ettei liminaalisilla olennoilla ole yhteiskunnallista statusta. Heillä ei ole arvoasemaa eikä näin ollen tunnusmerkkejä asemasta tai yhteiskunnallisesta roolistaan. Liminaalitulassa uuteen asemaan siirtyvät henkilöt ovat tämän statuksesta ja tunnusmerkeistä riisumisen johdosta samanarvoisia toisten kokelaiden kanssa. (Turner 2007 [1969], 107–108.) Näiden tunnusmerkeistä riisuttujen liminaalisubjektien käyttäytymistä Turner kuvaa passiiviseksi tai nöyräksi ja tottelevaiseksi. Kokelaista karsitaan symbolisesti ominaisuudet pois, jotta heidät voidaan muovata toisenlaiseksi. Riisutussa tilassa he ovat otollisia tulevassa asemassaan tarvittavien voimavarojen omaksumiseen. Liminaalitulassa olevat kokeilat kokevat vahvaa toveruuden ja tasa-arvoisuuden tunnetta, mikä on mahdollista, koska heitä tavallisesti elämässä erottavat arvot ja statukset ovat häivytetty rituaalisin keinoin. (Turner 2007 [1969], 108.)

Liminaalitulassa yhteyteen Victor Turner on kehittänyt *communitas*-in käsitteen (ks. esim. Turner 2007 [1969], 108–110). Siirtymärituaalit ovat hänen näkemyksensä mukaan sekä osa yhteiskuntarakennetta ja samanaikaisesti rakenteen tuolla puolen. Siirtymärituaalin aikana voidaan tunnistaa yleisen sosiaalisen sitoumuksen olemassaolo, joka tulee pian olemaan, mutta on rituaalin ajaksi lakannut olemasta. (Turner 2007 [1969], 108.)

Victor Turnerin mukaan rituaaleissa on havaittavissa kaksi vuorottelevaa ja vastakkaista mallia, joiden mukaan ihmisten väliset yhteydet rakentuvat. Ensimmäinen malli on erilaisista sosiaalisista asemista rakentunut hierarkkisten erojen järjestelmä. Toinen malli taas on vain vä-

häisissä määrin rakentunut tai rakenteeton yhteisö, comitatus, tai tasavertaisten yksilöiden välinen yhteys. (Turner 2007 [1969], 109.) Turner käyttää tästä yhteisöllisyyden muodosta sanaa 'communitas' erottaakseen sen normaalielämän yhteisöllisyydestä ja painottaa, ettei kyse ole erottelusta huolimatta pyhän ja profaanin erottelusta. Siirtymärituaaleissa hänen mukaansa ilmenee perustavaa laatua olevan, universaalin siteen olemassaoleminen. Turnerin ajatuksen mukaan minkäänlaista yhteiskuntaa ei voisi olla olemassa ilman tällaista perustavanlaatuaista ihmisten välistä sidosta. (Turner 2007 [1969], 109.)

Communitas on luonteeltaan globaali ja rakenteeton. Victor Turner rinnastaa tilan jopa zen-buddhalaiseen ykseyteen. Yksilöiden väliset siteet muodostuvat yhteisestä tahdosta, motiivista ja henkisyysdestä. Siitä huolimatta tilaa halkovat menneestä tulevat säännöt ja tavat, jotka ulottuvat liminaalin toiselle puolelle tulevaisuuteen. (Turner 2007 [1969], 129.) Communitas on hetkessä olevaa, ja rakenteettomuudessaan ja hetkellisyydessään se poikkeaa sääntöihin ja politiikkaan perustuvasta rakenteesta. Se on suora, välitön ja kokonaisvaltainen identiteettien kohtaamisen tila ilman roolien ja statuksen painolastia. Ajan kuluessa communitasille kuitenkin alkaa muotoutua Victor Turnerin mukaan väijäämättä jonkinlainen rakenne. Communitasia hallitsee siitä huolimatta yhdenmukaisuus. (Turner 2007 [1969], 152.)

Communitas voi Victor Turnerin mukaan ilmentyä kolmessa eri muodossa. Ensimmäinen on hetkellisesti olemassa oleva eksistentiaallinen eli spontaani communitas, joka elää ohikiitävänä ja spontaanisti muodostuneena. Toiseksi communitasin muodoksi Turner muotoilee normatiivisen communitaksen, joka on edellä mainitusta spontaanista communitasista ajan myötä kehittyyvä sosiaalinen järjestelmä. Spontaani communitas kehittyy normatiiviseksi ajan kuluessa silloin, kun on tarpeen saada voimavaroja liikkeelle ja organisoida niiden käyttämistä. Kolmas communitasin muoto on ideologinen communitas. (Turner 2007 [1969], 152–153.) Ideologista communitasta on nähtävissä yhteiskuntamalleissa, joiden ideologia perustuu näkemykseen, jonka mukaan ihmiset voisivat elää keskenään sopusointuisessa, toverillisessa hengessä ja jopa vailla omaisuutta (Turner 2007 [1969], 155).

Communitaksen kolmesta muodosta huolimatta vain spontaani communitas on rakenteetonta, eikä siinä ole vallitsevia statusasemia tai sopimuksia. Tällaista communitasta ilmenee erityisesti sellaisissa välitiloissa, joiden yli henkilö siirtyy sosiaalisesta asemasta tai roolista toi-

seen. (Turner 2007 [1969], 158-159.) Spontaanin communitasin uudistusvoiman takana on sen rakenteettomuus ja hetkellisyys. Olemukseltaan hetkellisen spontaani communitasin olemassaolo on Turnerin näkemyksen mukaan muutosta mahdollistava ja positiivista voiman tunnetta sisältävä tila. (Turner 2007 [1969], 161.)

Victor Turner jatkoi myöhemmässä vaiheessa liminaalisuuden teoretisointia kehittämällä sen ohelle liminoidisuuden käsitteen. Yhteisöllisen rituaalitalanteen luoma liminaalisuus on Turnerin mukaan uskonnollisuuteen ja siten pyhyyteen liittyvä tila. Pitkälle modernisoituneissa ja teknologisoituneissa yhteiskunnissa muodostuu sen sijaan tai ainakin ohella liminoidisia tiloja. Liminoideja ovat hänen mukaansa sellaiset tilat, joissa esiintyy liminaalisen kaltaisia piirteitä, mutta jotka ovat individualistisia ja vapaaehtoisuuteen perustuvia. Liminaalitila puolestaan sisältää sosiaalisen välttämättömyyden ulottuvuuden. Liminaali on Turnerin mukaan työtä, kun taas liminoidissa on mukana leikin elementti. Liminoidisuutta voi esiintyä esimerkiksi erilaisissa taideteoksissa ja esityksissä, ja liminoideihin ilmiöihin voi usein sisältyä sosiaalista kritiikkiä tai jopa vallankumouksellisuutta. (Turner 1974, 84–86.)

Pertti Anttonen on todennut alkuperäisen siirtymärituaalin mallin olevan sellaisenaan toimiva väline myös modernien yhteiskuntien tarkasteluun (Anttonen 2009, 209). Tässä tutkielmassa käytetään Anttonen käsitystä mukaillen liminoidisuuden sijasta liminaalisuuden käsitettä, koska KonMari-menetelmän ominaisuudet eivät asetu yksiselitteisesti kummankaan käsitteen piiriin vaan se vaikuttaisi sisältävän elementtejä kummastakin käsitteestä. Teoreettista viitekehystä kokonaisuutena ajatellen on selkeää ja perusteltua käyttää tässä yhteydessä liminaalin käsitettä.

Elämäntyönään erityisesti sambialaisen Ndembu-heimon parissa etnografista tutkimusta tehnyt Victor Turner toi Mary Douglasin rinnalla symbolien ja merkityksen tutkimisen aiemmin sosiologisesti painottuneeseen sosiaaliantropologiaan. Turner osoitti tutkimuksillaan, kuinka symboliset merkitykset ja funktionaaliset yhteiskunnalliset ulottuvuudet nivoutuivat yhteen rituaaleissa. (Eriksen 2004, 40.) Turnerin teoriat ovat herättäneet runsaasti kiinnostusta jälkipolvien keskuudessa, ja esimerkiksi Helena Saarikoski toteaa useiden Victor Turnerin teoreettisten ja metodologisten muotoilujen olevan merkittävässä asemassa tulkitsevan kulttuurintutkimuksen saralla. Saarikoski kuvailee Turneria näkemyksiltään ihmisyyden yhteisten nimittä-

jien ymmärtämisen lähtökohdaksi sekä voimakkaan humanistikseksi. (Saarikoski 2008, 52–53.)

Victor Turnerin huolellista etnografista tutkimusotetta on kiitelty, mutta hänen teorianmuodostuksensa on saanut myös kritiikkiä. Mathieu Deflem luonnehtii Turnerin teoreettista kehittäjä epäjärjestelmälliseksi, mikä on hänen mukaansa hankaloittanut ja vähentänyt niiden eteenpäin kehittämistä (Deflem 1991, 21). Turnerin siirtymärituaalin teoreettista mallia on myös pidetty yksinkertaistavana ja deterministisenä (Eade & Sallnow 1991, 4–5). Caroline Bynum puolestaan on nostanut keskusteluun sen, ettei Victor Turner huomioi mahdollisia sukupuolten välisiä eroja rituaalisymboliikan merkityksenannossa (Bynum 1986, 14).

5 KonMari-projektit siirtymärituaalina tarkasteltuna

Tässä sisällönanalyysissä tarkastelen niin KonMari-menetelmää – sellaisena kuin se KonMari-teoksissa esitetään – kuin keräämääni tutkimusaineistoa. Kuljettamalla näitä lähteitä rinnakkain analyysissä, etsin aineistosta vastauksia tutkimuskysymyksiini: Onko KonMari siirtymärituaali? Millaista muutosta suomalaisissa KonMari-järjestelyprojekteissa tavoitellaan ja tavoitetaan?

Analyysirungon, lomakehaastattelun kysymyksenasettelun sekä näin ollen myös analyysin perustana on keskeisten teoreettisten käsitteiden lisäksi tulkintani, jonka mukaan KonMari-järjestelysiivousmenetelmä jakautuu siirtymärituaalin teorian mukaisesti kolmeen vaiheeseen. Jaotteluni mukaan preliminaalista vaihetta vastaa visualisointi, jonka Marie Kondo kehottaa tekemään ennen karsimisen aloittamista. Tavaroiden karsintavaihe eli vaihe, jossa tavaroiden iloa tuottavuus arvioidaan tavarakategoria kerrallaan, muodostaa liminaalivaiheen. Loksahduspisteestä alkaa siirtymärituaalin viimeinen, postliminaalinen vaihe. Siirtymärituaalin kolmivaiheisen mallin lisäksi analyysini runkoon kuuluu Victor Turnerin kehittämä, liminaaliin kiinteästi liittyvä, communitaksen käsite.

Kaikki aineiston tutkittavat ovat naisia, lukuunottamatta yhtä vastaajaa, joka ei tahtonut joko kertoa tai määritellä sukupuoltaan. Valtaosa tutkittavista eli 43 tutkittavaa asui useamman kuin yhden henkilön taloudessa. Kaksikymmentäneljä ilmoitti asuinpaikakseen suuren kaupungin ja seitsemän pikkukaupungin. Maaseudulla kertoi asuvansa yksitoista vastaajaa, joista yksi vastasi asuvansa sekä suuressa kaupungissa että maaseudulla. Tutkittavien ikäryhmät jakoutuivat niin, että seitsemäntoista tutkittavaa kuului ikähaarukkaan 31–40, viisitoista ikähaarukkaan 41–50 ja yhdeksän tutkittavaa oli iältään 51–64 -vuotiaita. Alle 30-vuotiaiden ikäryhmään kuului yhdeksän tutkimukseen osallistunutta ja tutkittavista kaksi asettui yli 65-vuotiaiden ikäryhmään.

Anonyymit vastaajat on yksilöity numeroin, jonka lisäksi käytän KonMaria markkeeraavaa kirjainyhdistelmää jokaisen numeron edessä: KM1, KM2 ja niin edelleen. Syyt numeroinnille

ovat käytännölliset: vastaajien merkitsemisen motiivina on ollut erottaa anonyymit tutkimukseen osallistuneet toisistaan, jotta analyysin laatiminen ja lukeminen sujuisi jouhevasti.

Analyysiluku jakautuu analyysirungon myötäisesti preliminaaliin, liminaaliin, communitasiin sekä postliminaaliin keskittyviin alalukuihin, jotka puolestaan jakautuvat aineistosta hahmotuvien teemojen mukaisiin alalukuihin.

5.1 Visualisointi: preliminaalinen vaihe

Preliminaalisen vaiheen tarkoituksena on irrottaa siirtymärituaaliin osallistujat vanhasta. Tässä siirtymärituaalin ensimmäisessä vaiheessa yksilö tai ryhmä erotetaan aikaisemmasta tilastaan yhteiskunnan sosiaalisessa rakenteesta tai tietyistä kulttuurisista tilastoista tai yhtäaikaista kummastakin. Aikaisemmasta asemasta erottautumiseen liittyy erilaista symbolista käyttäytymistä. (Turner 2007 [1969], 106; Turner 1986 [1967], 94.) Van Gennep, joka huomauttaa siirtymärituaaliin sisältyvän monimutkaisia erottautumisen ja liittymisen riittien rinnakkaisasetelmia, mainitsee esimerkkinä preliminaalisesta symbolisesta käyttäytymisestä muun muassa afrikkalaisen heimon käytännön, jossa tuntemattomat joutuvat kylään saapuessaan eräänlaiseen neuvotteluun kylän ulkopuolella ennen rituaalista yhteistä ateriala ja lahjojen vaihtoa (van Gennep 1977 [1909], 28).

Niin kuin preliminaalinen vaihe kuuluu siirtymärituaaliin ja on tärkeä osa rituaalin kokonaisuutta, on myös visualisointivaihe KonMari-kirjojen mukaan välttämätön osa järjestelysuunnitelmaa. KonMari-menetelmässä järjestelyprojekti on tarkoitus aloittaa visualisoinnilla. Marie Kondo korostaa vaiheen tärkeyttä varoittamalla järjestelyprojektin olevan tuomittu epäonnistumaan tai ainakin prosessin olevan hitaampi, mikäli sen tavoitetta ei määritellä etukäteen. Tavoitteen hän kehottaa visualisoimaan yksityiskohtaisesti, konkreettisesti ja todentuntuaisesti, kuin mielikuvissa muodostettu haluttu elämäntyyli olisi jo totta. (Kondo 2016a, 45–46.) Ohjeistamalla näkemään lopputuloksen, Kondo tekee visualisoinnista erottautumisen nykyhetkestä. Nykyinen kodin ilme ja elämäntyyli häivytetään mielikuvissa ja sen tilalle piirretty visio tulevasta elämäntyylistä.

Victor Turner on todennut preliminaalin vaiheen muuttavan sekä paikkaa että aikaa niin, että profaanin ajan ja paikan tilalle muotoutuu kulttuurinen alue, joka sijaitsee tavanomaisen aikakäsityksen tuolla puolen (Turner 1974, 56–57). Kondon esittämä visualisointivaihe näyttäytyy tätä ajatusta vasten kiinnostavana. Visualisointi siitä, miten tahtoo elää, on kuin mielikuvituksen ja muistiinpanon apuvälineiden muodostama paikka tai ulottuvuus, jossa todellisuutta voi muokata ja jossa profaanin aikakäsityksen vastaisesti tulevaisuuden tapahtumat ovat jo läsnä. Haluttu elämäntyyli visioksi konkretisoituessaan, kuin se olisi totta, on ikään kuin mielikuvasolla jo olemassa.

Vain kahdeksan 52 tutkittavasta kertoi, ettei ollut visualisoinut ennen projektin alkamista tai sen aikana. Nekin tutkimukseen osallistuneet, jotka kertoivat, etteivät olleet erityisemmin visualisoineet, ilmaisivat usein edes jollain tavoin miettineensä, mitä järjestelysiivousurakaltaan halusivat. Muutama tutkittavista kertoi visionsa täydentyneen tai että he olivat alkaneet visualisoida toden teolla vasta karsintaprosessin aloitettuaan. Suurin osa oli kuitenkin joko visualisoinut jo ennen karsinnan aloittamista tai vastauksesta ei pystynyt suoraan päättämään, oliko visualisoitu ennen vai jälkeen tavaroiden karsinnan aloittamisen.

Visualisoinnin tueksi tutkittavat kertoivat laatineensa muun muassa kuvakollaaseja, visiokartan, kotinsa pohjapiirustuksen tai kirjoittaneensa visiostaan. Myös eräänlaisille virtuaalisille muistitauluille perustuvaa Pinterest-yhteisöpalvelua (ks. Pinterest 2018) oli hyödynnetty. Kaikki eivät vastauksissaan täsmentäneet, kuinka olivat visualisoinnin suorittaneet tai he ainoastaan kertoivat vain miettineensä mielessään, mitä järjestelyprojektiltaan odottivat.

5.1.1 Selkeä, tilantuntuinen ja rauhallinen koti

Vastauksissa toistui visio selkeästä kodista. Adjektiivi 'selkeä' mainittiin visualisointia kartoittaneessa kysymyskohdassa kahdeksassa eri vastauksessa, mutta selkeyteen viitattiin myös toisin ilmauksin, esimerkiksi toiveena kodin yksinkertaisuudesta ja helppoudesta. Vaikka selkeys käsitteenä saattaa joissain vastauksissa viitata kodin visuaaliseen ilmeeseen ja estetiikkaan, sillä kuitenkin vaikutettaisiin vastausten perusteella viitattavan etenkin käytännöllisyyteen. Selkeyden visiolla tutkittavat hakivat erityisesti sitä, että kodin esineillä olisi oma paikkansa. Tavaroiden visualisoitiin olevan helposti löydettävissä ja otettavissa käyttöön, jotta kodin käy-

tettävyys tilana olisi optimaalisempaa ja tehokkaampaa.

Visualisoin että toivessa on saada selkeä, kaunis, viihtyisä koti jossa tarpeelliset tavarat löytyvät helposti ja jossa ei ole turhaa roinaa. (KM19)

Halusin selkeän tilan, missä näkee, mitä missäkin on. (KM26)

Selkeyden käsitteeseen aineistossa yhdistyy myös visio siivoamisen ja tavaroiden huoltamisen helpottumisesta. Helposti siivottava koti olikin yksi vastauksissa taajaan toistuneista tavoitteista. Tutkittavista yhdeksän kertoi siivoamisen, tavaroiden huoltamisen tai kodinhoidon helpottumisen kuuluneen visualisointiinsa. Kodin siivoamisen visualisoitiin muuttuvan helpoksi ja sen myötä vähemmän aikaa vieväksi. Siivoamisen yksinkertaistumista lähdettiin visiossa tavoittelemaan kodin selkeyden eli tavaroiden vähäisemmän määrän, niiden omapaikkaisuuden ja hyvän järjestyksen kautta.

Halusin myös, että kodissani kaikelle olisi paikka ja siivoaminen olisi nopeaa. (KM48)

Visualisoin ennen projektia, kinka käytän siivoukselta liikenevän ajan kaikkeen sellaiseen mikä itseä miellyttää, ja jota voi hyvällä omallatunnolla tehdä ilman siivousvelvoitteita. (KM1)

Selkeyden tavoittelun lisäksi vastauksissa toistuivat miltei tasaväkisesti erilaiset sanalliset variaatiot tilan tunnusta. Kahdeksan tutkittavaa mainitsi vastauksissaan visioineensa tilan tuntua kotiinsa. Kodilta toivottiin muun muassa avaruutta, väljyyttä, ilmavuutta ja tilaa. Tilan tuntua ei vaikutettu tavoiteltavan visualisoimalla uutta neliömäärältään tai huonekooltaan suurempaa asuntoa vaan sitä lähdettiin tavoittelemaan vähäisemmän tavaramäärän kautta.

Vaikka tilan tuntua ja selkeyttä joissain vastauksissa käytettiin miltei synonyymisesti ja kummatkin termit yhdistettiin satunnaisissa vastauksissa järjestyksenpidon ja siivoamisen helpottumisen yhteyteen, tilan tuntu esiintyi aineistossa myös hienoisesti toisenlaisessa valossa. Tilan tuntu ei ollut yhtä kiinteästi yhteydessä kotiin ylläpidettävänä ja huollettavana tilana kuin selkeyden käsite. Tilan tuntu vaikuttaisi olevan tutkittaville vähemmän käytännöllisyyteen linkittyvä, abstraktimpi, mielihyvää tuottava, ominaisuus.

Prosessin aikana huomasin kyllä kuinka kotona kaipaamani tilantunne lisääntyy. (KM21)

Ainut visioni oli että ympärilläni olisi tilaa hengittää, valoisuutta ja harmoniaa. (KM47)

Visualisoin ympärilläni väljyyttä ja tyhjää tilaa (tosin en yhtään isompaa asuntoa),
luonnonmateriaaleja, neutraaleja sävyjä ja hiljaisuutta. (KM49)

Mitä itseisarvoista tavoiteltavaa sitten voisi olla tilan tunnussa? Toive kodin avaruudesta on toki yhteydessä kodin siisteyden helppoon ylläpitoon ja visuaaliseen miellyttävyyteen, mutta vastaus saattaa myös löytyä suomalaisten kotiin, asumiseen ja elämäntapaan liittyvistä arvostuksista. Helsingin Sanomissa julkaistussa jutussa pureuduttiin lehden järjestämän suuren kotikyselyn (Berner & Nykänen 2016) tuloksiin. Sosiologi Jenni Berlin analysoi yli tuhannen suomalaisen kyselyvastauksia, joista ilmeni suomalaisten ihannekotien olevan neliömäärältään varsin suuria. Jopa yksinasuvat olivat kyselyssä ilmoittaneet ihannekodikseen yli 70 neliömetrin suuruisen asunnon. (Berner 2017.) Kaupunkimaantieteen professori Mari Vaattovaa-
ra totesi joulukuussa 2017 Pohjalaisessa julkaistussa lehtiartikkelissa, kritisoidessaan rakennettavien kerrostalojen asuntojen pienuutta: ”Hyvälle elämälle tarvitaan tilaa.” (Akimo 2017). Väitettään hän ei kuitenkaan perustellut lainkaan. Kodin tilavuudella saattaakin olla jonkinlaista monisyyistä suomalaiseen ihanne-elämäntapaan liittyvää arvoa. Kiinnostavana kontrastina edellisille esimerkeille, aineistostani ei kuitenkaan käynyt ilmi toiveita suuremmasta asunnosta. Voisiko siis kodin tilan tunnun lisääminen olla, muiden tilan tunnun positiivisten ominaisuuksien ohella, eräs tapa hankkia itselleen lisää sosiaalisessakin mielessä arvokasta tilaa sen sijaan, että hankittaisiin uusi suurempi koti? Valitettavasti vastaus kysymykseen jää tämän analyysin puitteissa avoimeksi.

Kodin tilan tuntu ja selkeys yhdistyvät kahdeksassa vastauksessa mainitussa minimalismin¹⁹ tavoittelussa. Minimalismi esiintyi vastauksissa joko jo ennen projektia kyteneenä kiinnostuksen kohteena tai kiinnostus siihen oli kasvanut järjestelyprosessin aikana. Tutkittavat myös

¹⁹ Minimalismille ei ole yksiselitteistä määritelmää, mutta tässä yhteydessä sillä todennäköisesti tarkoitetaan elämäntyyliä, jossa omistetaan vain vähäinen määrä huolella valittuja ja funktionaalisia tavaroita ja sisustetaan koti niukalla esineistöllä. Minimalismi voi ulottua myös materian ulkopuolelle ja kasvaa elämänfilosofiaksi, jolloin elämä kokonaisuudessaan pyritään pitämään yksinkertaisena ja selkeänä. Tavaroiden ja omaisuuden sijaan keskitytään esimerkiksi ihmissuhteisiin, ks. esim. Millburn & Nicodemus. Minimalismi on kasvattanut suosiota viime vuosina muun muassa Japanissa ja Yhdysvalloissa, ks. esim. Shoji 2017.

antoivat tarkentavia määreitä tavoittelemalleen minimalismille esimerkiksi yksilöimällä omaksi sisustukselliseksi ja/tai elämäntyylliseksi ihanteeksi ”värikkään minimalismin” (KM34) tai ”japaniheviken minimalistisuuden” (KM52).

En visualisoinut aluksi kovinkaan tarkasti. Prosessin aikana visioksi muotoutui minimalismi: omistaa vain tarpeellista, mahdollisimman vähän, sisustaa sekä pukeutua yksinkertaisesti ja tuoda niukkaan arkeen luksusta tarkkaan harkituilla kauniilla ja ylellisillä tuotteilla ja hankinnoilla. (KM40)

Eräs tutkittavista koki minimalismiin kohdistuneesta kiinnostuksestaan huolimatta päätyneensä vähemmän minimalistiseen ratkaisuun kuin oli aluksi suunnitellut (KM49). Toisaalta yksi tutkimukseen osallistunut oli alkanut unelmoida teollisen maailman mittapuun mukaan äärimmäisen vähäisestä tavaramäärästä:

Yksi uusi haave on alkanut etää, että kaikki omaisuuteni jonain päivänä mahtuisi pariin matkalaukuun ja pahvilaatikkoon ja lähtisin ulkomaille asumaan joksikin aikaa tai loppuiäksi. En tiedä toteutuuko se mutta onhan sekin mahdollista. Ainakin olen valmis muuttamaan muualle/valmis muutokseen jos jotain mahdollisuuksia tulee kohdalle. (KM11)

Viidessä vastauksessa toivottiin kodilta myös rauhallisuutta. Rauhallisuudella tarkoitettiin kodin sisustuksen rauhallisuutta, sisustusmateriaalien ja värien sopusointua, mutta myös visiota siitä, että koti olisi paikka, jossa olisi rauhaa levätä. Elämäntyyllivisio jakautuikin monesti katamaan sekä kodin ominaisuuksia että eläältä toivottavia ominaisuuksia. Kodilta saatettiin toivoa selkeyttä, tilan tuntua ja rauhallisuutta, mutta samalla näitä ominaisuuksia visualisoitiin omaan elämään, mieleen ja arjen aikatauluihin:

Visualisoin itselleni selkeämmän ja raikkaamman elämän. Enemmän paitsi fyysistä tilaa (vähemmän tavaraa), myös tilaa ajatella ja olla. Visualisoin kodin, jossa voin rauhoittua ja kerätä voimia. Rauhallista yhdessäoloa perheen kanssa. (KM38)

5.1.2 Merkityksellisten ihmissuhteiden vaaliminen

Kodin ilmeeseen ja käytännöllisyyteen liittyvien visualisointien lisäksi KonMari-järjestelysivoojien visualisoinneissa hahmottui ihmissuhteiden teema. Yhdeksän tutkittavan visualisoinnit sisälsivät ihmissuhteiden ylläpitämiseen liittyvää ainesta. Ihmissuhteisiin liittyvät visualisoinnit kantoivat pääpiirteisesti tavoitetta itselle merkityksellisten perhe- ja ystävyys-suhteiden vaalimisesta: vain yhdessä vastauksessa esiintyi toive merkityksettömäksi käyneiden ihmissuhteista luopumisesta (KM24).

Kodin hyvän järjestyksen pääteltiin tulevan helpottamaan tärkeiden ihmissuhteiden ylläpitämistä. Tämä oli luettavissa suorimmin niissä vastauksissa, joissa visio liittyi perheen ulkopuolisten ihmissuhteiden vaalimiseen. Kodin tulevan paremman järjestyksen ja siisteyden visualisoitiin muun muassa mahdollistavan vieraiden vastaanottamisen lyhyelläkin varoitusajalla.

Lisäksi visioin helppoudesta pyytää ihmisiä kylään, kun koti on "aina" siisti ja tavarat järjestyksessä. (KM28)

Visualisoin päässä, haluan kodin johon voi tulla vieraita milloin vain. (KM2)

Vieraiden vaivattomamman vastaanottamisen lisäksi visualisoitiin yhdessäoloa perheen kanssa. Perheen jäsenten kesken toivottiin erityisesti lisää sellaisia yhteistä ajanviettoa, joka on vastauksista tulkittavissa mitään suorittamattomaksi ja virkistäytymiseen tähtääväksi vapaa-ajaksi. Yksi tutkittavista toivoi myös perheelle lisää yhteistä aikaa suunnitella ja hoitaa arkipäiväisiä toimia, kuten esimerkiksi ruoanlaittoa (KM28).

Visualisoin kodin, jossa voin rauhoittua ja kerätä voimia. Rauhallista yhdessäoloa perheen kanssa. (KM38)

Käsitöitä, rentoutumista, lukemista, kylpemistä, punaviinilasillinen, perheen yhteisiä retkiä (KM27)

Eräs ikäryhmään 51–64 kuuluvista tutkittavista ennakoi aikaa, jolloin hän ei enää itse ole läheistensä keskuudessa. Tekstistä ei kuitenkaan pysty täysin yksiselitteisesti päättelemään, tah-

tooko sen kirjoittaja keventää tulevan perikuntansa tavarataakkaa vai ikään kuin suojella yksityisyyttään ja varmistaa, etteivät jälkipolvet tule näkemään joitakin elämänsä tavaroita vai kenties kumpaakin:

Pyrin mahdollisimman helposti järjestyksessä pidettävään kotiin ja halusin myös hävittää ne tavarat tai jutut, joita en halua jättää jälkipolville. (KM31)

5.1.3 Itsensä toteuttaminen ja hyvinvoinnin kasvattaminen

Seitsemän tutkittavaa sisällytti visualisointeihinsa sellaista toimintaa, joka ihmissuhteiden parissa vietetyn vapaa-ajan tai kodin hyvän järjestyksen ja ilmeen sijaan liittyivät henkilökohtaiseen mielekkääseen tekemiseen. Muutoksia visualisoitiin harrastuksiin, työelämään tai muuhun itsensä kehittämiseen ja toteuttamiseen liittyviin toimintoihin. Teemaa saatettiin esimerkiksi lähestyä ajankäytön kautta: toivomalla enemmän aikaa itsensä toteuttamiseen tähtäävälle tekemiselle.

Visioin oman elämäntyylini ja rytmini sellaiseksi, että minulla on enemmän vapaa-aikaa ja harrastan enemmän. (KM51)

Tein visioni pinterestiin. Siihen liittyy paljon luovuuden raivaamista elämäni. (KM32)

Mikäli henkilökohtaiseen vapaa-aikaan liittyviä toimintoja yksilöitiin, ne olivat pääpiirteittäin melko tavanomaisia ajanvietteitä, joita eräs vastaajista kutsui osuvasti ”itselle tärkeiksi asioiksi” (KM28). Tällaisia vapaa-ajan toimintoja olivat esimerkiksi liikunnan harrastaminen, lukeminen, käsitöiden tekeminen tai opiskelu. Yksi tutkittavista toivoi kodistaan paikkaa, josta löytyy nopeasti ja vaivattomasti kiinnostavaa tekemistä (KM36).

Myös radikaalimpia itsensä toteuttamisen muotoja visualisoitiin. Eräs tutkimukseen osallistuneista, joka oli päätenyt tekemään KonMari-järjestelysiivousprojektin toistamiseen, kirjoitti suunnittelevansa irtiotta tämänhetkisestä työurastaan keskittyäkseen itselleen erityisen mer-

kitykselliseen harrastukseen:

Huomaan nyt myös harkitsevani ensi syksyyn melkoista elämänmuutosta koskien työtäni, minusta tuntuu suorastaan riehakkaalta, kun mietin, että voisin mainiosti hypätä pois nykyisestä työstäni ja opiskella jotakin aivan päätöntä (minun tapauksessani tanssia, jota rakastan yli kaiken), vaikka en vielä tiedäkään, mitä hyötyä siitä voisi minulle tulevaisuudessa olla. (KM24)

Visualisointivaiheen teemat kietoutuivat vastauksissa usein toisiinsa eräänlaisina tiiviisti ilmaistuina syy- ja seuraussuhteiden ketjuna. Kotia selkeyttämällä, tutkittavasta riippuen jopa minimalistiseen esineiden vähyyteen asti, saataisiin kodista helposti siivottava, avara ja niin visuaalisesti kuin mentaalisestikin rauhallinen tila. Kodin ylläpitämisen helpottumisen myötä taas vapautuisi lisää aikaa keskittyä itsensä toteuttamiseen sekä merkityksellisten ihmissuhteiden vaalimiseen. Seuraava aineistositaatti havainnollistaa teemojen kompaktia ketjuttumista:

Omaan visiooni kuului selkeä ja rauhallinen sisustus, helposti ja nopeasti siivottava koti, enemmän aikaa tehdä perheen kanssa yhdessä asioita kuten ulkoilla, suunnitella ja laittaa ruokaa sekä muutenkin enemmän aikaa itselle tärkeille asioille kuten lukeminen, lenkkeily, liikkuminen, ystävien tapaaminen, opiskelu. Lisäksi visioin helppoudesta pyytää ihmisiä kylään, kun koti on "aina" siisti ja tavarat järjestyksessä. (KM28)

Ylläolevan aineistonoston teksti on yksi selkeimmistä esimerkeistä teemojen limittymisestä ja ketjuttumisesta aineistossa. Lisäksi sen kahdessa virkkeessä tiivistyy havainnollistavasti, mihin KonMarin käyttäjät viime kädessä tuntuivat visualisoinneillaan tähtäävän: hyvinvointinsa lisääntymiseen.

Hyvinvointi on käsitteenä monitahoinen, eikä siitä, mitä hyvinvointi on, ole tutkijoillakaan yksimielisyyttä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kuitenkin varsinkin pohjoismaisessa hyvinvoinnin tutkimuksessa sovelletaan yleisesti Erik Allardin (Allard 1993, 88–94) niin kutsuttuun Having, loving, being -malliin perustuvaa hyvinvoinnin kolmea ulottuvuutta. Nämä ulottuvuudet ovat elintaso, sosiaaliset suhteet/psykososiaalinen hyvinvointi sekä itsensä toteuttaminen/mielekäs tekeminen (Allard 1993, 88-94; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016). Aineiston perusteella KonMari-järjestelysii-

vousprojektin suorittajat olivat visualisointivaiheessa kiinnostuneita parantamaan etenkin kah-
ta edellä mainituista hyvinvoinnin ulottuvuuksista, Allardtin mallin elämänlaatuun liittyviä
loving- ja being -kategorioita. He suuntasivat visualisointinsa ylläpitämään ja/tai parantamaan
merkityksellisiä sosiaalisia suhteitaan sekä lisäämään mielekkään tekemisen määrää eläms-
sään ja supistamaan sellaisen tekemisen määrää, joka ei heidän hyvinvointiaan ainakaan suo-
raan edistä.

5.2 Karsinta: liminaalinen vaihe

Siirtymärituaalissa liminaali on vaikeasti määriteltävä ja monitulkintainen vaihe, joka poikke-
aa selvästi edellisestä ja seuraavasta vaiheesta. Hankalasta määriteltävyydestään huolimatta se
on helposti tunnistettavin siirtymärituaalin vaihe. (Turner 1986 [1967], 95.) Liminaali on tila,
joka avautuu yhteiskunnallisista asemista muodostuvien rakenteiden väliin. Liminaalisubjektit
sijaitsevat siis rakenteettomuuden kentässä, yhteiskuntarakenteiden väliin muodostuneessa,
menneen ja tulevan position välisessä tilassa. (Turner 1986 [1967], 93; 98–99.)

KonMari-järjestelysiivousmenetelmässä karsintavaihe muodostaa liminaaliseksi vaiheeksi
määrittelemäni järjestelysiivousprojektin osan. Karsintavaihe, jonka Marie Kondo kertoo kes-
tävän keskimäärin kuusi kuukautta, on eittämättä tunnistettavin ja pitkäkestoisin vaihe Kon-
Mari-menetelmässä. Karsintavaihe, joka muodostuu useasta lyhyemmästä vaiheesta – kul-
loinkin vuorossa olevan tavarakategorian läpikäymisestä – ohjeistetaan suorittamaan vain ker-
ran elämässä tehtävänä intensiivisenä yhtäjaksoisena prosessina. (Kondo 2016a, 43–44.)

Marie Kondo napakoine opastuksineen toimii eräänlaisena etäältä kurottavana rituaaliasian-
tuntijana, jota KonMari-kirjojen mukaan kannattaisi kuunnella ja totella nöyrästikin, mikäli
tahtoo järjestelysiivousprojektin onnistuvan (ks. esim. Kondo 2016a, 44). Tutkimusaineistosta
käy ilmi menetelmän käyttäjien suhtautuvan kuitenkin kirjan lehdtä kurottavan ohjaajansa
kehotuksiin vaihtelevasti. 38 vastaajaa kertoi soveltaneensa menetelmää. Erityisesti menetel-
mää oli sovellettu karsimisen järjestyksen sekä vaatteiden taittelemisen osalta, lisäksi vastaa-
jat pääsääntöisesti vierastivat tavaroiden kanssa kommunikointia. Vastauksia kokonaisuutena
tarkastellessa myös mielestään Kondon ohjeistusta tarkasti noudattaneiden vastauksista löytyi
viitteitä siitä, että menetelmää oli kuitenkin saatettu muokata jonkin verran omiin voimava-

roihin tai maailmankäsitykseen sopivammaksi. Klassiseen siirtymärituaaliin kuuluva passiivinen ja alisteinen nöyryys ei näin ollen toteudu KonMari-projekteissa. Järjestelyprojektiin ryhtyneet suhtautuivat kyllä ohjeistukseen vakavasti, mutta jos heidän tilanteensa ja/tai maailmankäsityksensä niin edellytti, olivat he taipuvaisia muokkaamaan menetelmää omiin tarpeisiinsa paremmin soveltuvaksi.

5.2.1 Ulkopuolelta tuleva vähättely ja karsinnan raskaus

Perhe- ja ystäväpiirissä on lähinnä naureskeltu asialle, mutta lähdinkin projektiin omista lähtökohdista. (KM10)

Vaikka KonMari on ollut trendi, joka median kiinnostuksen ja KonMari-teosten myyntilukujen perusteella on innostanut suomalaisia tarttumaan kodinjärjestelyyn ennennäkemättömällä ponnella, tutkimusaineistosta hahmottui ulkopuolelta tulevan vähättelyn teema. Kuusi tutkittavaa mainitsi kuin ohimennen, etupäässä kysymyskohdassa, jossa kysyttiin vertaistuen saamisesta tai antamisesta, etteivät heidän ystävänsä, tuttavansa tai perheenjäsenensä pitäneet heidän ryhtymisestään KonMari-projektiin. Tutkittavat kertoivat, että ystävät naureskelivat heidän KonMari-järjestelysiivousprojekteilleen, että niihin suhtauduttiin Facebook-kavereiden keskuudessa penseästi tai ettei puoliso tai muut lähiomaiset pitäneet vastaajan järjestelysiivousprojektiin ryhtymisestä. Eräs tutkimukseen osallistuneista pohdiskeli myös mediassa ilmennyttä negatiivista suhtautumista KonMari-ilmiöön (KM38).

Liminaalisuuteen yhdistetään myös marginaalisuuden termi, joka tarkoittaa laitamalla olemista. Liminaaliolento on Victor Turnerin mukaan symbolisesti näkymätön, koska yhteisö ja valitseva kulttuuri ei kykene havaitsemaan liminaalisubjektia sen kadotessa luokittelutapojen ulottumattomiin (Turner 1986 [1967], 95). KonMari-järjestelysiivoaja ei kuitenkaan istu ajatukseen rituaalisubjektin näkymättömyydestä, koska KonMari-ilmiötä ja järjestelysiivousrakkaan ryhtyneitä on pyöritelty ahkerasti eri medioissa viimeisen vuoden parin ajan. Näkymättömyyden sijaan KonMari-projektia suorittavat tuntuvat yhteisönsä piirissä luokiteltavan ainakin yhteen yhteiskunnalliseen marginaaliin. Yksi tutkittavista kirjoitti perheenjäsentensä pitävän hänen järjestelyprojektiaan ”huvittavana huuhaa-hommana” (KM9) ja erään tutkimukseen osallistuneen sivulause vihjaa edelleen, millaiselle reuna-alueelle KonMari-projek-

tiin ryhtyneitä tahdottiin kritisoida puolelta asetella:

Konmari tarttui myös siskooni, joka alkuun suhtautui siihen hörhöilynä. (KM45)

Vaikka KM45:n omainen oli itsekin ryhtynyt lopulta järjestelysiivousprojektiin ja muuttanut vähättelijästä vertaistueksi, yllä oleva sitaatti antaa viitettä siitä, minä KonMari-projekteja saatetaan asiasta kiinnostumattomien keskuudessa pitää – hörhöilynä. Hörhöily terminä viitanee New Ager suuntaan. Sinänsä juuri KonMarin pitkässä karsimisvaiheessa tulee esiin selvimminkin menetelmän uskonnollis-uushenkisiksi tulkittavissa olevat piirteet eli KonMari-järjestelyoppaassa esiintyvä tavaroiden elollistaminen niiden kiittämisineen sekä tavaroiden ja tilojen aiheuttamat energiaiset tuntemukset (ks. esim. Kondo 2016a, 91–92; 176–178; 195–198). Aineistosta kuitenkin käy ilmi, että melkein kaikki tutkittavat²⁰ jättivät huomiotta esineiden elollistamisen tai vaihtoehtoisesti ilmaisivat vierastavansa menetelmässä ilmenevää esineiden elollistamista, joten tämän aineiston tarjoaman tiedon valossa suomalaisissa KonMari-järjestelysiivousprojekteissa uushenkisyys ei ole merkittävässä roolissa.

Silti KonMari yhdistäessään esineiden elollistamisen, ilon tuottamisen karsimisen kriteerinä sekä kodin hyvään järjestykseen tähtäävän, käytännöllisen toiminnan, sysää KonMari-järjestelysiivoajia suomalaisessa yhteiskunnassa kohti monimerkityksellistyvää tilaa. Victor Turnerin mukaan kulttuuri sisältää aina luokittelun ja määrittelyn tapoja, joiden perusteella kulttuurin sisällä olevat henkilöt havaitsevat ja konstruoivat näkemäänsä (Turner 1986 [1967], 95). Jo iloa tuottavuus tavaroiden inventoinnin perustana monimutkaistaa suhtautumista kulttuurimme sisällä muuten lähtökohtaisesti käytännönläheiseen ja niin sanottuun järkevään toimintaan, tarpeettomaksi käyneiden tavaroiden karsimiseen. Kulttuurissamme ei ole ollut tapana karsia kodin esineistöä tavaroiden ilon tuottamisen vaan tarpeellisuuden kriteerillä²¹.

Liminaalitulassa oleva subjekti ei ole Victor Turnerin mukaan ainostaan alisteisessa asemassa rituaalia ohjaavaan henkilöön vaan myös koko rituaalin ulkopuoliseen muuhun yhteisöön (Turner 2007 [1969], 117). Siivousprojektin vastustaminen naureskellen, tai Facebookissa

²⁰ Parien vastausta sisälsi esineiden elollistamista tai energia-ajattelua, ks. esim. KM7 & KM35.

²¹ Tavarat tarpeellisuus ja iloa tuottavuus eivät toki ole toisiaan poissulkevia ominaisuuksia.

KonMari-järjestelysiivoajan kanssa aiheesta väitellen, hörhöksi luokitellen, viittaa yritykseen painaa järjestelyprojektiin ryhtynyttä arvoasetelmassa alaspäin. Järjestelysiivoaja ei kenties ole Turnerin teoriaa saumattomasti mukaillen sosiaalisesti näkymätön eikä häneen liity limi-naalille ominaista kuolemaan liittyvää symboliikkaa (Turner 1986 [1967], 95–96), mutta hän on menettänyt KonMari-projektiin ryhtyessään järjestelyrituaaliin osallistumattomien silmissä jotakin: hän on hurahtanut hörhöilemään yhteiskunnassa, jossa käytännöllisyyttä ja niin kut-suttua talonpoikaisjärkeä, pidetään suuressa arvossa.

Marie Kondon ohjeistuksessa on myös nähtävissä eräänlaista rituaalista rajanvetoa järjestely-siivoajan ja hänen yhteisönsä välille. KonMari-järjestelysiivousprojekti esitetään KonMari-teoksissa hyvin henkilökohtaisena prosessina. Kondo kehottaa karsimaan vain omat tavaransa ja opastaa, ettei karsittuja tavaroita tulisi jättää edes muiden perheenjäsenten nähtäville (Kon-do 2016a, 56–58). Projektin henkilökohtaisuuden korostamista voi pitää järjestelysiivoajaa yhteisöstä erottavana piirteenä. Henkilökohtaistamalla jyrkästi järjestelysiivousprojektiä suo-rittavan irtaimen omaisuuden, Kondo individualisoi järjestelyprojektin äärimmilleen ja sysää KonMari-prosessiin ryhtynyttä hieman erilleen ainakin siitä yhteiskunnallisesta positioista, jossa tavaroiden omistussuhteiden rajat pyrkivät hämärtymään – perheestä.

KonMari-järjestelysiivoajat saattavat kohdata vähättelyä ja vastustusta projektiin alkaessaan, mutta olisi yltiöpäistä sanoa heidän joutuvan Victor Turnerin kuvailemaan statuksettomuuteen ja symbolisen kuoleman kaltaiseen tilaan. KonMarissa ei olla vailla omaisuutta tai ominai-suuksia, vaan päinvastoin karsintavaihe nostaa maallisen irtaimen omaisuuden ja henkilökoh-taiset mieltymykset projektin keskipisteeseen. Merkillepantavaa kuitenkin on, että samalla kun omaisuus on nostettu huomion kohteeksi, se on riisuttu omaisuuteen tavanomaisesti liit-tyvästä statussymboliikasta, laatuun, käyttötarkoituksiin ja jopa tarpeellisuuteen kytkeytyvistä mielikuvista yksinkertaistamalla tavarat karkeasti kahteen kategoriaan kuuluviksi: omistajal-leen subjektiivisesti iloa tuottaviin, jotka saavat jäädä sekä iloa tuottamattomiin, jotka tulee poistaa kodistaan ja elämästään. Tavaralle kulttuurissamme perinteisesti annetut arvot, kuten tuotteen rahallinen arvo, laatu ja brändiarvo, menettävät tämän jaottelun myötä ainakin näen-näisesti karsintaprosessin ajaksi merkityksensä. Tavaroiden arvo, mutta sitä ei mitata yh-teiskuntamme vakiintunein mittarein.

Antropologi Thomas Hylland Eriksen on todennut liminaalin olevan paitsi uuteen statukseen valmistautumisen kannalta välttämätön, niin myös vaarallinen tila. Rakenteesta vapaa liminaaltila voi saada liminaalisubjektin hylkäämään kokonaan yhteisönsä arvot ja hierarkiat ja jättäytymään yhteiskunnan ulkopuolelle uudelleen liittymisen sijaan. (Eriksen 2004, 185.)

Vastauksissa ei ilmennyt liminaaliin ja yhteiskunnan ulkopuolelle jättäytymistä teemaksi asti, mutta eräs vastauksista, jo aiemmin preliminaaliin keskittyvässä alaluvussa esiintynyt sitaatti, sisälsi orastavan toiveen marginaaliin jättäytymisestä. Tutkittava oli alkanut prosessinsa myötä unelmoida supistavansa irtaimen omaisuutensa teollisen maailman mittapuun mukaan määrältään hyvin vähäiseksi ja muuttavansa pois Suomesta:

Yksi uusi haave on alkanut etää, että kaikki omaisuuteni jonain päivänä mahtuisi pariin matkalaukkuun ja pahvilaatikkoon ja lähtisin ulkomaille asumaan joksikin aikaa tai loppuiäksi. En tiedä toteutuuko se mutta onhan sekin mahdollista. Ainakin olen valmis muuttamaan muualle/valmis muutokseen jos jotain mahdollisuuksia tulee kohdalle. (KM11)

Ulkopuolelta tulevan vähättelyn lisäksi jotkut tutkittavista kokivat myös toisenlaista työläyttä järjestelysiivousprojektinsa karsintavaiheessa. KonMari-menetelmän innokkaasta soveltamisesta huolimatta vastauksista hahmottui vaimeita kaikuja heimoyhteisöjen siirtymärituaalien raskaudesta. Mikäli tutkittavat mainitsivat karsinnan vaativuudesta tai miellyttävyydestä mitään – varsinaista kysymystä en karsintavaiheen sujuvuudesta lomakehaastattelussa esittänyt – niin karsinnan uuvuttavuus nousi vastauksissa useammin näkyviin kuin sen miellyttävyys²². Viisi mainitsi projektinsa olleen raskas, kolme puolestaan kertoi Kondon ohjeistuksen haastavuuden olleen syy soveltaa menetelmää.

Projektia pidettiin uuvuttavana sekä fyysisesti että sen kodin tavaramäärään liittyvän aikaa vievyyden tähden. Seuraavat aineistonostot tuovat esille projektin raskauden kahta äärtä: ensimmäisessä sitaatissa tulee esille järjestelyprojektin fyysinen rankkuus tilanteessa, jossa projektin suorittajan fyysinen toimintakyky on vamman vuoksi rajallinen, toinen puolestaan antaa suuren tavaramäärän läpikäymisen ruumiillisen raskauden lisäksi hienovaraista viitettä myös projektin henkisestä koettelevuudesta.

²² Aineistosta kyllä löytyy tässä kysymyskohdassa myös muutama täysin päinvastainen, yhdessä vastauksessa (KM36) jopa haltioitunutta tunnelmaa kuvaileva, vastaus.

Olen syntymästäni vammainen. Minulla on pieni asunto. Oli fyysisesti mahdotonta laittaa KAIKKI vaatteet keskelle latiaa läjään ja alkaa valita. Voimat eivät myöskään riittäneet tekemään kaikkea kerralla! (KM9)

Vaikka olen tässä kertonut marituksen hyvistä puolista niin täytyy muistaa että ajoittain ollut rankkaa. Esim. Papereiden maritus oli uskomattoman työlästä! Tosin sitä materiaalia oli niin kauhean paljon! Olin säästänyt koko ikäni aivan kaiken, siis kaiken mahdottoman ja mahdollisen. Ja tiedän että kun pääsen käsisiksi valokuviiin niin itku taas tulee. Hirvittää jo valmiiksi myös tietokoneiden marittaminen. Ja puhelimiin. (KM44)

Liminaali tulee näkyväksi helposti kielteisten piirteittensä kautta, mutta Victor Turner tuo teoriassaan esille myös tilan positiivisia puolia. Huolimatta siitä, että liminaalihenkilöt ovat statuksettomia ja yhteisöstään erotettuja, siirtymärituaalin liminaalinen vaihe mahdollistaa myös positiivisen muutoksen. Liminaali kaikessa kaoottisuudessaan voidaan käsittää myös myönteisenä, liminaalihenkilöä kasvuun ja muutokseen sysäävänä tilana, jossa vanhojen ominaisuuksien pohjalta rakentuu jotakin uutta. (Turner 1986 [1967], 99.)

Enemmistö tutkittavista koki elämänsä muuttuneen KonMari-projektin aikana. Valtaosa kuvatuista muutoksista oli tulkittavissa vaikutuksiltaan positiivisiksi. Ainoastaan yksi tutkittavista kertoi, ettei hänen elämänsä ollut muuttunut lainkaan KonMari-projektin myötä. Sitä, muutuiko elämä juuri karsimisvaiheen aikana vai sen jälkeen, ei vastauksista aina voinut suoraan päätellä. Monille tutkimukseen osallistuneille karsintavaihe on kuitenkin ollut pitkäkestoinen prosessi ja osalla karsinta oli vastaamisajankohtana vielä kesken. Tästä voinee vetää johtopäätöksen, että ainakin osa tutkittavista on kokenut muutoksia juuri tavaroiden karsintavaiheen aikana.

Seuraavissa alaluvuissa tulen käsittelemään KonMarin myönteiseksi luettavaa muutosvoimaa sisältäviä piirteitä, joita kartoitettiin verkkolomakkeella erityisesti kahden kysymyskohdan avulla, mutta joita ilmeni myös lomakkeen vapaan kirjoittamisen osion vastauksissa.

5.2.2 Tavarasuhteen ja kuluttamisen tapojen muutos sekä sujuvampi arki

Aineiston perusteella yksi selkeimmistä muutoksista tutkittavien elämissä tapahtui heidän tavarasuhteessaan ja kuluttamisen tavoissaan. Kysyttäessä tavarasuhteen muutoksista, enemmistö kertoi suhteensa tavaraan ja kuluttamiseen muuttuneen. Osa koki tavarasuhteensa muuttuneen merkittävästi. Vain kaksitoista tutkittavaa arvioi, ettei heidän tavarasuhteensa tai ostokäyttäytymisensä muuttunut ollenkaan tai mainittavasti KonMari-projektin aikana.

Tutkittavista osa kertoi itselle merkityksettömäksi käyneestä tavarasta luopumisen helpottuneen. Jotkut kokivat turhan tavarankäytön ja siihen takertumisen taakkana ja kertoivat tavaroiden menettäneen merkitystä heidän elämässään. Toisaalta tavaroista saatettiin huolehtia paremmin kuin aikaisemmin. Karsinnan iloa tuottavuuden seulan läpäisseet esineet nähtiin ikään kuin uusin silmin: omista tavaroista saatettiin pitää enemmän kuin ennen järjestelyprojektia. Jäljelle jääneistä tavaroista pitämistä ja niistä huolehtimista kuvattiin usein teonsanojen 'arvostaa' ja 'kunnioittaa' kautta: tavaroita kerrottiin kunnioitettavan ja arvostettavan enemmän kuin ennen KonMari-projektiin ryhtymistä. Tavaroista tunnettiin myös enemmän kiitollisuutta.

Onhan se muuttunut kun pääsin eroon lapsuusaikojen rikkinäisistä leluista, eikä kaduta yhtään. Tuntuu, että jos vaikka kaikki omistamani tavarat jostain syystä katoaisivat, pystyisin silti jatkamaan elämää. Josku ajattelen, että se tapahtuma olisi jopa hieno kokemus. (KM31)

Kyllä, jäljelle jääneitä tavaroita kohtelen hyvin ja huolehdin niistä. Arvostan enemmän jäljelle jääneitä tavaroita. (KM25)

Tutkittavat kirjoittivat harkitsevansa ostoksiaan aiempaa tarkemmin. Tavaroiden tarpeellisuutta pohdittiin ennen ostopäätöksiä huolellisemmin kuin ennen projektiin ryhtymistä. Myös materiaalien hyödykkeiden laatuun ja niiden tuotantotapoihin kiinnitettiin enemmän huomiota sekä siihen, oliko tavara itselle varmasti mieluista. Huolellisempi ostosten harkinta ulottui niin kierrätettynä hankittuihin kuin uutena ostettuihin tavaroihin.

Nykyisin myös säästän rahaa tiettyyn tarvitsemaani asiaan enkä osta vastaavaa halvempaa versiota, joka ei ihan ole mieleinen vain siksi että saisin sen heti. (KM12)

Mutta suhtautumiseni tavaroihin on muuttunut kunnioittavammaksi, mietin vaikkapa kuinka paljon resursseja ja aikaa sen valmistamiseen on kulunut. (KM42)

Pohdittaessa syitä näin selvästi ilmenevään tavarasuhteen muuttumisen kokemukseen, vastauksia tulee etsiä niin KonMari-menetelmästä kuin sen ulkopuolelta. Syyt tavarasuhteen ja kuluttamisen tapojen muutokselle voivat piillä juuri järjestelyprojektin suorittamisessa. Kun järjestelysiivousurakkaan ryhtynyt on menetelmän ohjeistamana käynyt läpi koko omaisuutensa esine esineeltä ja karsinut siitä osan, hän on saattanut havahtua tarpeettomana poistetun tavaran määrään ja oppia hahmottamaan makumieltymyksiään. Toisaalta motivaatio ja esimerkki harkitsevampaan – ja ekologis-eettisempään – kuluttamiseen saattaa tulla sosiaalisen median ryhmistä, joihin eittämättä suuri osa tutkittavista kuuluu: onhan tutkimukseen osallistujat hankittu juuri Facebook-ryhmän kautta. Pari aineiston tekstikatkelmaa antaakin viitettä juuri ryhmien vaikutuksesta kuluttamiseen ja tavarasuhteeseen:

Someryhmä vaikutti siihen että oma katseeni on kiinnittynyt kuluttamisessa ekologisuuteen ja eettisyyteen, ne on hyvin mieleisiä perusteita ohjaamaan minun valintojani jatkossa. (KM36)

On ollut hienoa, miten yhteisöissä kuten KonMari Suomi keskitytään todella paljon kierrättämiseen myös. Koska alkuperäisissä ohjeissa sanotaan vain, että heitä pois, niin selkeästi suomalaiset eivät ole aivan toivotonta kierrättäjäkansaa. Tuntuu myös itsestä paremmalta, kun tietää, etteivät kaikki tavarat joudu vain kaatopaikalle lojumaan. (KM30)

Tavarasuhteen ja kuluttamisen tapojen muuttumisen ohella tutkittavien jokapäiväisessä elämässä tapahtui muutosta. Kaksikymmentäviisi tutkittavaa kertoi arkensa muuttuneen sujuvammaksi karsintaprosessin myötä. Arjen sujuvoituminen ilmeni erityisesti kodin siivoamisessa. Kuusi tutkittavaa kirjoitti siivoamisen helpottuneen ja/tai nopeutuneen, mutta muutokset siivoamisessa saatettiin kokea myös niin, että siivous tuntui miellyttävämmältä toiminnalta kuin aiemmin.

Vastausten perusteella siivouksen helpottuminen oli seurausta kodin paremmasta järjestyksestä. Siistin kodin myötä hävinnyt epäjärjestykseen ja tekemättömiin kotitöihin liittynyt stressi vapautti voimavaroja. Elämän koettiin muuttuneen energisemmäksi ja rennommaksi, koska tavaroilla oli järjestyksen myötä omat paikkansa. Koti ei vastaajien mukaan mennyt yhtä helposti sotkuseksi kuin aikaisemmin ja kotitöihin tartuttiin entistä herkemmin.

Lisäksi ilahtui kun siivous on niin helppoa ja nopeaa. Nyt huomaa että innostun siivoilemaan kaikenlaista. (KM18)

Energia tasot ovat selvästi kasvanut, uskon että se liittyy pitkälti siihen että koti pysyy nyt paremmin siistinä (vaikka mies eikä lapset viekään tavaroita paikoilleen). (KM15)

Vaikka pääosa siivouksesta vastauksissaan kirjoittaneista koki siivoukseen liittyvät muutokset positiivisiksi, yksi tutkimukseen osallistuneista kertoi, kuinka kodin hyvän järjestyksen myötä koki kodin likaantumisen ahdistavammaksi kuin aikaisemmin (KM22). Eräs toinen tutkittava puolestaan arveli stressaavansa kodin järjestyksen ylläpidosta enemmän kuin aiemmin (KM6).

Arjen sujuvoituminen näkyi aineistossa myös ajankäytön muutoksina. Kuudella tutkittavista kodin parempi järjestys lisäsi vapaa-ajan määrää, mutta ajankäytön muutokset esiintyivät aineistossa myös arkitoimiin liittyvän ajankäytön ja -hallinnan muutoksina. Kuten jo edellä mainittiin, jotkut tutkittavista ikään kuin siirsivät ennen kodin järjestelyyn käytettyä aikaa muihin kotitoimien perusteellisempaan suorittamiseen. Kodinhoitoon liittyvän ajankäytön uudelleen jakamisen lisäksi hyvä järjestys saattoi myös väljentää arjen aikatauluja ja tehdä tehdä arjen rutiineista miellyttävämpiä:

Aamuisin on myös puolisen tuntia enemmän aikaa, kun kosmetiikka ja vaatteet on paikoillaan, ja helposti valittavissa, ehdin syödä aamupalaa, eikä ole kiire. Vapaa aikaa on myös enemmän, kun siivoamiseen ei mene aikaa juuri lainkaan. (KM4)

5.2.3 Itsetunnon vahvistuminen

Minusta on tulossa rohkeampi, en enää mieti niin paljon, mitä muut minusta ajattelevat ja opettelen heittäytymään uusiin haasteisiin. Olen oppinut prosessin aikana tarttumaan tilaisuuksiin, ettei tarvitse sitten myöhemmin harmitella, miksi en tehnyt sitä ja tätä. (KM24)

KonMari-projekti näyttäisi vahvistaneen tutkittavien itsetuntoa. Itsetunnon vahvistumiseen viittaavaa ainesta löytyi 21 vastauksesta.

Itsetunnon käsite on monisyinen ja sitä voidaan lähestyä monesta kulmasta. Käytän tässä yhteydessä määritelmää, jonka mukaan itsetunto on subjektiivis-affektiivinen arvio itsestä. Siinä missä minäkuva on luonteeltaan objektiivinen, pitkälti ympäristöltä saadun palautteen kautta muodostuva käsitys itsestä, itsetunto on subjektiiviseen arvioon perustuva osa minäkäsitystä. (Keltikangas-Järvinen 2000, 101–102.) Liisa Keltikangas-Järvisen mukaan hyväitsetuntoinen ihminen luottaa heikkouksistaan huolimatta itseensä sekä kokee elämänsä ainutkertaisena ja merkityksellisenä. Hyvä itsetunto on myös elämänhallinnan ja itsenäisyyden tunnetta, kykyä uskaltaa tehdä omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja riippumatta toisten mielipiteistä. Se on rohkeutta vastata haasteisiin ja taitoa asettaa itselleen päämääriä omiin kykyihinsä soveltuvalta vaatimustasolla. Hyväitsetuntoinen kestää pettymyksiä, mutta osaa myös nauttia onnistumisistaan. Itsetunto ei suoraan ilmene ulkoisessa menestyksessä tai ihmisen käyttäytymisessä vaan se on subjektiivinen tunne itsestä: että on puutteistaan huolimatta riittävän hyvä. (Keltikangas-Järvinen 2000, 103-105; Suomen mielenterveysseura.)

Itsetunnolla tarkoitan tässä yhteydessä sitä puolta itsetunnosta, jota kutsutaan hankituksi itsetunnoksi. Hankitun itsetunnon käsite perustuu jaolle saadusta ja hankitusta itsetunnosta. Saatua itsetuntoa kehittää lapsuuden vuorovaikutussuhteissa, kun taas hankittu itsetunto on se osa itsetunnosta, jota voi pitkin elinaikaa kasvattaa esimerkiksi suoritusten avulla. Hankittu itsetunto sisältää elämänhallinnan kanssa samoja elementtejä ja rakentuu onnistumisen kokemuksista. (Keltikangas-Järvinen 2000, 123; 132–133.)

Lukiessani konmariä olin juuri palanut loppuun totaalisesti. Karsiessa ja järjestellessä koen aina järjesteleväni myös itseäni, niin myös konmariä toteuttaessani. Konmari ei parantanut minua, mutta se oli yksi osa pitkää prosessia, jolla sain elämäni takaisin hallintaan. Oltuani niin pitkään kyvytön tekemään yhtään mitään tuntui hyvältä tuntea, että pystyi hallitsemaan ainakin tavaroitaan. (KM46)

Itsetunnon vahvistuminen karsintaprosessin myötä ilmeni muutamina suorina mainintoina oman rohkeuden, kyvykkyyden ja hallinnan tunteen sekä itsen ja elämään luottamisen kasvamisesta, mutta se näyttäytyi aineistossa myös epäsuoremmin. Esimerkiksi neljä tutkittavaa oli tehnyt työhön liittyviä muutoksia elämässään: hakenut ja saanut uusia töitä tai kohdistanut työelämän tavoitteitaan uudella tavalla. Yksi tutkittavista oli lisäksi suorittanut uuden ammattitutkinnon ja muuttanut toiselle paikkakunnalle töihin (KM47).

Tavaroiden karsimisen ohella KonMari-järjestelysiivoajat rohkaistuivat siis laittamaan myös elämänsä immateriaalisia asioita järjestykseen. Karsinta ilon tuottavuuden perusteella vaikuttaa vastausten perusteella ikään kuin leviävän tavaroiden inventoinnista muille elämän osa-alueille. Järjestelysiivousprojektia suorittavat harjaantuivat valitsemaan, mihin heidän sen hetkisissä elämäntilanteissaan kannattaa panostaa ja mitkä asiat puolestaan olivat käyneet aika vieviksi ja/tai tarpeettomiksi. Tutkittavista pari kirjoitti vähentäneensä sosiaalisen median käyttämistä, yksi puolestaan katsoi vähemmän televisiota kuin aikaisemmin (KM11) ja eräs tutkimukseen osallistuneista oli päättänyt karsia vapaaehtoistyön määrää elämässään (KM36).

Joillakuilla asioiden tärkeysjärjestykseen laittaminen ulottui ihmissuhteisiin. Neljä tutkittavaa kertoi karsineensa elämästään myös sellaisia ihmissuhteita, jotka eivät olleet heille enää merkityksellisiä tai jotka olivat jollain tavalla ongelmallisia. Siinä missä visualisointivaiheessa KonMari-projektin myötä toivottiin elämään enemmän aikaa merkityksellisten ihmissuhteiden parissa, projekti edetessään vaikutti ihmissuhteisiin myös niin, että niitä katkaistiin.

Olen tunnustellut ihmissuhteiden merkitystä elämässäni ja tehnyt päätöksiä joidenkin epämääräisten suhteiden selvittämiseksi/päättämiseksi. Tuntuu, että on helpompi päästää irti myös asioista/ihmisistä jotka eivät tuota iloa. (KM21)

Edellä mainitut muutokset ovat suurehkoja ja ne saattavat muuttaa arkirutiinien lisäksi elämäntilannetta tai jopa elämänkulkua. Vastauksista kävi kuitenkin ilmi myös pienemmän mittakaavan muutoksia, jotka voidaan yhdistää itsetunnon kohenemiseen. Pari tutkimukseen osallistunutta koki karsinnan myötä löytäneensä oman tyyliinsä pukeutua. Eräässä vastauksessa yhdistettiin vaatevalinnoissa tapahtunut muutos parantuneeseen itseilmaisuun (KM3). Tämän tyyppiset muutokset, muutokset vaatetuksessa tai muussa ulkoisessa olemuksessa, ovat pieniä yksilön elämää kokonaisuutena ajatellen, mutta niillä saattaa olla henkilökohtaisella tasolla arvaamatonta merkitystä ja symboliarvoa.

Vaikka KonMari-menetelmä pyrkii suuntaamaan järjestelysiivousprojektiin ryhtyvien huomion tulevaisuuteen ja tavoiteltuun elämäntyyliin, Marie Kondo esittää KonMari-kirjassaan, että järjestelemällä tavaransa tulee järjestäneeksi myös ”asiansa ja menneisyytensä” (Kondo 2016a, 12). Kondon mukaan elämä joudutaan järjestelyn alkaessa nollaamaan ja tämän nol-

laamisen seurauksena elämä alkaa muuttua. Epäjärjestys vie hänen mukaansa huomion pois epäjärjestyksen syystä ja ongelman ytimeistä. Kondon mukaan siisti tila puolestaan pakottaa kohtaamaan ongelmat niin, ettei ole muuta vaihtoehtoa kuin analysoida henkistä tilaansa. (Kondo 2016a, 30.)

Edellä kuvatun tapaista, asioiden ja menneisyyden järjestämisen kaltaista kokemusta, löytyi myös KonMari-järjestelysiivousprojekteista. Projektia kuvailtiin aineistossa matkana, jota ei tehty ainoastaan kohti uutta elämäntyyliä vaan myös matkana itseen ja menneisyyteen. Erityisesti ne muutamat vastaukset, joissa käsiteltiin menneisyyden kohtaamista, herättävät lisäky-symyksiä KonMarin rituaalisesta olemuksesta. Itsetutkiskeluun liittyi menneisyydestä ja/tai menneisyydessä tapahtuneista asioista luopumista:

Kirjeiden ja päiväkirjojen parissa tuli käytyä läpi omaa menneisyyttä ja päästettyä irti monesta asiasta. (KM31)

Ilokriteerillä asioihin jäi, henkinen matka oli moninainen, jätin menneen taakseni eri lailla kuin ennen enkä jemmaa tulevaan ainakaan tavaraa, rajaaminen hankalissa ihmissuhteissa tullut, osto- ja kulutusällä. (KM50)

KonMari-menetelmästä näin ollen vaikuttaa löytyvän myös puhdistautumisrituaalisia piirteitä. Puhdistamisen kohteena ei ole ainoastaan epäjärjestyksessä oleva koti vaan myös siihen asti eletty elämä. On kuin menneisyys olisi iloa tuottamattomaksi muuttunut, turhan tavarain ver-tainen, painolasti, josta on syytä vapautua – ja mahdollista vapautua – symbolisella tasolla. Marie Kondo ei selitä elämän nollaamisen käsitettä, mutta on mahdollista, että sillä tarkoite-taan juuri menneisyyden kohtaamista ja ainakin osittain siitä luopumista tämän kohtaamisen kautta. KonMarin karsintavaihe on ikään kuin useaan eri vaiheeseen eli tavarakategoriaan jaettu sarja pienimuotoisia, hallittuja ja tilapäisiä domestisia kaaoksia, joiden kautta saavute-taan samanaikaisesti sekä kodin järjestys että menneen painolastista vapaa elämä, kenties myös rituaalinen puhtaus.

5.3 Karsinta: *communitas*

Tässä luvussa tarkastelen, kuinka Victor Turnerin kehittämä *communitas* ilmenee KonMarin karsintavaiheessa. *Communitas*in käsite perustuu Victor Turnerin havainnoille rituaaleissa esiintyvistä kahdesta ihmisten välisten yhteyksien rakentumisen mallista. Ensimmäinen malli on sosiaalisista asemista rakentunut hierarkioiden muodostama järjestelmä ja toinen rakenteeton tai vain vähäisessä määrin rakenteellinen yhteisö. Turner nimittää näistä jälkimmäistä *communitas*iksi. (Turner 2007 [1969], 108–109.) *Communitas*issa yksilöiden väliset siteet muodostuvat yhteisestä motiivista, tahdosta ja henkisydestä. Tilaa kuitenkin läpäisevät meneestä tulevat säännöt, jotka ulottuvat liminaalin jälkeiseen aikaan. *Communitas* on hetkellistä ja poikkeaa sääntöihin perustuvasta rakenteesta. Se on Turnerin mukaan suora, välitön ja kokonaisvaltainen identiteettien kohtaamisen tila, josta puuttuu roolien ja statuksen painolasti. (Turner 2007 [1969], 129; 152.)

Itse KonMari-menetelmässä ei juuri ole havaittavissa merkkejä Turnerin kuvaamasta identiteettien kohtaamisen yhteisöllisestä tilasta. Vaikka KonMari on menetelmänä yhdenmukainen sosiaalisesta statuksesta riippumatta ainakin kaikille, joilla on hallussaan jonkinlainen tila ja irtainta omaisuutta, se on menetelmänä yksilöön keskittyvä. Marie Kondo painottaa projektin olevan henkilökohtainen, ja yhteisö, varsinkin järjestelyprojektiin ryhtyneen lähiyhteisö, nähdään jopa projektin onnistumista uhkaavana tekijänä (Kondo 2016a, 56–58).

KonMari-menetelmän korostetun individualistisesta luonteesta huolimatta tutkimusaineiston suomalaisissa järjestelyprojekteissa esiintyy kuitenkin yksilöiden välistä kohtaamista. Kysyttäessä vertaistuen saamisesta ja antamisesta, vain kahdeksan tutkittavaa kirjoitti, ettei ole saanut tai antanut vertaistukea tai tuen olleen niin vähäistä, ettei sillä ollut merkitystä. Odotetusti, onhan tutkimukseen osallistuneet etsitty sosiaalisen median kautta ja erityisesti KonMariin keskittyvän KonMari Suomi Facebook-ryhmän kautta, moni mainitsi juuri Facebook-ryhmästä saadun tai siellä annetun tuen vastauksessaan. Sosiaalisen median kautta saadun ja annetun vertaistuen lisäksi tutkittavat kertoivat myös perhepiirin ja ystävien olleen merkittävässä osassa projektinsa onnistumisessa tai että he olivat itse tukeneet lähipiirinsä KonMari-projekteja. Osa kirjoitti saaneensa tai antaneensa tukea sekä lähipiirissään että sosiaalisen median ryhmässä.

5.3.1 Vinkkien, inspiraation ja tuen sosiaalinen media

Liityin ennen järjestelyn aloittamista Facebookin KonMari-ryhmään. Inspiroiduin käyttäjien ennen-jälkeen kuvista ja alkuun kirjoittelinkin ryhmään useasti. Kysyin sieltä neuvoja ja vinkkejä, jos koin olevani jumissa jonkun tavararyhmän kanssa. Ryhmäläiset painivat saman kaltaisten jumitusten kanssa ja vertaistuellalla oli iso merkitys. (KM1)

35 tutkittavaa kirjoitti saaneensa tukea sosiaalisessa mediassa ja erityisesti Facebookin KonMariin keskittyvässä ryhmässä tai muissa järjestämisen aihepiiriin keskittyvissä ryhmissä. Vastauksissa ei pääsääntöisesti kuvailtu kovin yksityiskohtaisesti, millaista tuki oli ollut. Monet mainitsivat yksinkertaisesti saaneensa tukea ryhmästä, ja tuen kuvailtiin, lyhyesti laatusanoilla määritellen, olevan esimerkiksi ”hyvää” (KM19) tai ”tärkeää” (KM23). Tuen tarve ja sen merkitys vaihteli vastaajien keskuudessa: toisten mielestä oleellista oli omaan järjestelysiivousprojektiin keskittyminen, toiset taas kokivat ryhmän tuen merkittäväksi tekijäksi projektin onnistumisessa.

Muiden ryhmän jäsenten ryhmään lähettämät viestit koettiin inspiraation lähteenä. Ryhmistä etsittiin ja saatiin myös vinkkejä. Vinkit ja inspiraatio, sekä usean mainitsema kannustaminen, ”tsemppaaminen”, auttoivat jatkamaan, jos karsinta uuvutti tai karsintaprosessissa tuli eteen hankaluuksia. Pari tutkittavaa mainitsi myös omassa karsinnassa eteenpäin puskevana tekijänä huomion siitä, että muillakin oli paljon tavaraa tai kaaosta tai jopa vielä suurempi työ edessä kuin itsellä.

Siinä missä tutkittavat kertoivat saaneensa ryhmistä tukea, he myös kertoivat antaneensa sitä keskustellen ja muiden ryhmään lähettämistä viesteistä ”tykäten”:

Olen tukenut kannustaen esim Konmari fb - ryhmäläisiä (KM43)

Kyllä. Olen tykännyt Konmari-ryhmän julkaisuista ja kommentoinutkin muutaman kerran. (KM49)

Olen jakanut facebookissa järjestämiseen liittyviä juttuja, keskustellut aiheesta ja tsempannut ystäviä sekä tuntemattomia. Siitä olen saanut myös itselleni hyvän mielen. (KM42)

Communitas on tila, jossa Victor Turnerin mukaan ollaan tasavertaisia ja yhteiskunnallisista asemista vapaita. Sosiaalisen median ryhmissä on lähtökohtaisesti eräänlaista tasavertaisuutta: ryhmän jäsenet ovat KonMari-projektiin ryhtyneitä, ”(kon)marittajia” tai vähintään projektin aloittamisesta kiinnostuneita. Kaikilla on lupa tiettyjen yhteisten ja kaikille samojen pelisääntöjen puitteissa julkaista viestejä, kommentoida ja tykätä postauksista. Sosiaalisen median yhteisöpalvelut, jotka mahdollistavat kommunikoinnin (internetin ulkopuolisessa elämässä) itselleen tuntemattomien käyttäjien kanssa, ovat välittömyyttä, hetkellisyyttä ja matalahierarkista yhteisöllisyyttä ruokkivia foorumeja.

Toisten järjestelysiivousprojektin suorittajien omistamien tavaroiden laadusta, asumisen tasosta tai muiden KonMari-projektia suorittavien makumieltymyksistä ei aineistosta löytynyt mainintoja. Varallisuuteen tai yhteiskuntaluokkaa ilmaisevaan makuun perustuvat arvoasetelmat loistivat poissaolollaan tutkimusaineistossa, minkä voi tulkita eräänlaiseksi communitasin ilmentymäksi²³. Virtuaalinen, järjestelysiivoukseen keskittyvä, yhteisö oli tärkeä siksi, että sen jäsenet olivat samassa tilanteessa kuin itse, etenkin jos järjestelysiivousprojektin suorittajan lähipiiri suhtautui KonMari-projektiin viileästi.

Communitasta kartoittaessa on toki syytä pitää mielessä spontaanin communitasin, jollaiseksi KonMari-järjestelyprojektin toteuttavien keskuudessa muodostuvan communitasin luen, olevan Victor Turnerin kuvailun perusteella varsin ylevä ja arkikokemuksen ylittävä yhteishengen muoto. Vertaistuki sellaisena, millaiseksi sen käsitteenä miellän ja tulkitsen, saattaa toki toisinaan ylittää yhteistä motiivia, tahtoa ja henkisyysyttä ilmentäväksi tilaksi. Sosiaalisen median suurissa monikymmentuhatpäisissä ryhmissä syntyvän yhteisöllisyyden kokonaisvaltaisuus ja vaikutus kuitenkin vaihtelee yksilökohtaisesti. Sosiaalisen median ryhmissä voi esimerkiksi muodostua yhtenäisiä ja toisia kannustavia ydinryhmiä, joiden kokoonpano saattaa vaihdella ryhmän elinkaaren aikana. Niissä voi myös pysytellä täysin sivustaseuraajana tai jäädä sosiaalisen median algoritmien myötä tahattomaan katveeseen, jos ei vieraile ryhmän sivulla aktiivisesti.

²³ Toki tämän voi tulkita myös niin, että sosiaalisen median ryhmiin on kerääntynyt keskustelemaan homogeenista, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuuluvaa väkeä tai niin, että suomalaisessa yhteiskunnassa asumisen tai kuluttamisen erot ovat niin vähäisiä, ettei niihin kiinnitetä huomiota.

Vastauksista hahmottuu, että tutkittavien tulkinta vertaistuen käsitteestä voi sisältää monenlaista ainesta, josta kaikkea ei voi pitää Victor Turnerin kuvaileman, jopa universaalia ykseyttä lähenevän, *communitasin* ilmentymänä. Lisäksi yhteishengen syvyydestä on syytä olla tekemättä kovin pitkälle vietyjä tulkintoja ja johtopäätöksiä, jos tutkittavat ovat ainoastaan kertoneet saaneensa vertaistukea tai ainoastaan kertoneet sillä olleen heille suurta merkitystä. Lähemmäksi *communitasta* sosiaalisessa mediassa yltää aineistossa vähemmistöön jääneet, hieman pidemmät merkityksellisen vertaistuen kuvaukset. Seuraava aineistonosto heijastaa selväpiirteisimminkin *communitasin* tasolle yltävää vertaisuuden kokemusta:

KonMariSuomi oli erittäin eläväinen ja hauska fb-sivusto, ensimmäinen todella eläväinen sivusto, johon kyllä koukutuin, ja nyt joudun vähän jo hillitsemään itseäni sen seuraamisessa. Mutta muiden kokemukset hauskasti kerrottuina antoivat kovasti energiaa, auttoivat yli juuttumishetkien, ja kaikki kuvat sotkuista ja uusista järjestyksistä ja pohdinnat erilaisista tavoista hoitaa jokin asia, oli mulle erittäin mieleisiä ja inspiroivia, oikein kaipasin niitä siinä marituksen loppuvaiheen uudelleenjärjestämisen vaiheessa. Ne oli erittäin innostavia, oli kuin olisi oikeiden kaverien kanssa jutellut. Ja kun sitten joitakin kommentteja, kertomuksia ja kuvia itsekin laitoin ja sain niihin en vain tykkäyksiä vaan myös kommentteja, se oli kerrassaan palkitsevaa: kuuluin ryhmään!!! Minulla oli ihan vertaisesti ajattelevia kavereita! Joidenkin fb-ryhmäläisten kanssa, jotka kertoili prosessistaan usein ja hauskasti ja rakentavasti, ja jopa välillä kommentoivat minuakin, tunsin suorastaan ystävyyttä. (KM36)

5.3.2 Sukulaiset ja ystävykset kanssajärjestelijöinä

Vaikka aiemmin luvussa 5.2.1 ilmeni KonMari-projektia suorittaneiden saattaneen kokea lähipiirinsä vastustusta ryhtyessään projektiin, vertaistuesta kysyttäessä myös läheisten tuki näkyi aineistossa. Seitsemäntoista järjestelysiivoajaa kirjoitti saaneensa vertaistukea puolisoltaan, sisaruksiltaan, vanhemmiltaan tai ystäviltään tai antaneensa itse tukea lähipiirissään.

Ystävien ja perheenjäsenten tuki oli sävyltään hieman erilaista kuin sosiaalisen median ryhmässä saatu tai annettu vertaistuki. Ystävykset tai perheenjäsenet, kuten esimerkiksi sisarukset, lapsi-vanhempi -pari tai pariskunta, saattoivat auttaa toisiaan muun muassa keskustelemalla projektiin liittyvistä käytännön toiminnoista. Mitä läheisempi suhde järjestelysiivoajilla oli keskenään, sitä intensiivisempänä tuki aineistossa näyttäytyi. Kynnys paljastaa yksityisen alu-

eelle kuuluvia asioita oli myös matalampi.

Yksi ystävä kävi läpi saman prosessin, joten lähettelimme keskenämme kuvia eri vaiheista, se oli motivoivaa. (KM8)

Myös äitini ja paras kaverini alkoivat marittaa lainattuani heille kirjat. Olemme jutelleet yhdessä, esim. minne laittaa kierrätykseen menevät tavarat, kuinka viikata vaatteet fiksuimmin. Myös mieheni innostui marittamaan, kun huomasin kuinka hyvin arki alkoi toimia ilman turhia tavaroita. (KM4)

Lähipiirin kesken muodostuneen vertaistuen yhteydessä mainittiin myös esimerkkinä toimiminen. Esimerkkinä saatettiin toimia ystäville, sukulaisille ja tuttaville tai lähiperheen jäsenille, erityisesti puolisolle. Esimerkkinä toimiminen viittaa KonMari -kirjasta löytyvään Marie Kondon kehoitukseen olla karsimatta toiselle kuuluvia tavaroita vaan odottaa muiden seuraavan järjestelyyn ryhtyneen esimerkkiä (ks. esim. Kondo 2016a, 62). Kondon teoksessa esimerkkinä toimiminen koskee enimmäkseen samassa taloudessa asuvia perheenjäseniä, mutta suomalaisissa käytännön toteutuksissa esimerkillä innostaminen ulottui selvästi lähiperheen ulkopuolelle, aina ystäviin, sukuun ja työtovereihin asti:

Olen toiminut "esimerkkinä", ympäristössä osa alkanut prosessiin töissä ja suvussa (KM7)

Eräs vastauksista oli communitasin käsitteen kautta peilattuna ja siirtymärituaalisessa kontekstissa tarkasteltuna erityisen kiinnostava. Tutkittava (KM30) oli innostanut lähisukulaisensa KonMari-projektiin. Yhteisten tai ainakin toisiinsa limittyvien projektien myötä vastaaja koki heidän myös työstävän hankalaa keskinäistä suhdettaan. Tämä voi antaa viitettä tavanomaisen (perhe)yhteisöllisen rakenteen ylittämästä yhteisen motiivin luomasta tilasta, jossa totutut roolit lakkaavat olemasta ja tilalle saattaa olla muodostumassa jotain uutta.

Esittelin metodin äidilleni lähinnä vitsillä; hän on hamstrannut kaikenlaista turhaa ja ajattelin, että tämä jos joku auttaa. Puhumme konmarista paljon. Käymme samalla vahingossa läpi omaa suhdettamme, joka on aina ollut vaikea. Se tuli aivan huomaamatta, enkä pyrkinyt suhteemme muuttamiseen visualisoinnissa. (KM30)

5.4 Loksahduspisteen jälkeen: postliminaalinen vaihe

Postliminaalisessa vaiheessa rituaalisubjektit valmistautuvat liittymään takaisin yhteisöön uudeksi muuttuneena. Usein yhteiskuntaan palataan siirtymärituaalista statukseltaan aikaisempaa korkea-arvoisempina. (Eriksen 2004, 186.) Postliminaali on siirtymärituaalin loppuun vievä vaihe, ja sen läpikäytyään rituaalisubjektit ovat jälleen rakenteen piirissä. Heidän odotetaan jälleen toimivan yhteiskunnan normien mukaisesti sekä käyttäytyvän yhteisönsä tietyissä asemissa oleville henkilöille kuuluvien sääntöjen edellyttämällä tavoilla. (Turner 2007 [1969], 107.)

Hypoteesissa olen määritellyt KonMari-projektin tavaroiden paikoilleen järjestelyn vaiheen postliminaaliseksi vaiheeksi. Tulkintani mukaan liminaalivaihe päättyy siihen järjestelysiivousprojektin kohtaan, jota Marie Kondo nimittää loksahduspisteeksi. Loksahduspisteen Marie Kondo määrittelee hetkeksi, jolloin järjestelysiivousprojektin suorittaja tietää, että hänellä on jäljellä juuri sopiva, mukavaan ja onnelliseen elämään tarvittava, tavaramäärä. Asiat Kondon mukaan ikään kuin loksahtavat kohdilleen, ja loksahduspisteen tunnistaa selkeästi havaittavasta mielihyvän tunteesta. (Kondo 2016a, 135.)

28 tutkittavaa arveli kokeneensa loksahduspisteen tai useampia loksahduspisteitä järjestelyprojektin aikana. Tutkittavista yksitoista puolestaan kertoi, ettei ollut kokenut loksahdusta projektinsa aikana. Seitsemän niistä tutkittavista, jotka eivät olleet vielä suorittaneet KonMari-projektiaan loppuun asti, kirjoitti arvelevansa loksahduspisteen tulevan jossain myöhemmässä järjestelysiivousprojektin vaiheessa.

Vastausten perusteella tutkittavat tulkitsivat loksahduspistettä moninaisesti. Tulkintojen ja kokemusten aineistossa esiintyvä vaihtelevaisuus on luonnollista, koska Kondo ei selosta kovin tarkasti loksahduspisteen olemusta tai tarkkaa paikkaa vaan ikään kuin jättää sen hahmottamisen KonMari-oppaan lukijan intuition ja oman kokemuksen vastuulle. Selvitän tätä tulkintojen eroavaisuutta tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

5.4.1 Vaihteleva loksahduspisteen paikka

Loksahduspisteeseen ja sen jälkeiseen järjestelyprojektin sujumiseen keskittyneen verkkolomakkeen vastauskohdan teksteistä paljastui, että tutkittavat tulkitsivat ja/tai kokivat loksahduspisteen eri tavoin. 15 vastaajaa määritteli loksahduspisteen kanssani samansuuntaisesti: kerran ilmenevänä käännekohtana projektissa, minkä seurauksena karsintavaihe päättyy ja tavaroiden paikoilleen järjestely alkaa.

Aineistosta nousi esiin myös toisenlaista loksahduspisteen tulkitsemisen tapaa, jonka mukaan loksahduspiste koetaan erikseen jokaisen tavarakategorian tai erityisesti joidenkin tavarakategorioiden kohdalla. Kymmenen tutkittavaa koki loksahduspisteen jokaisessa kategoriassa tai joidenkin kategorioiden yhteydessä.

Kolmas loksahduspisteen kokemus oli kahden edellä kerrotun yhdistelmä. Loksahduspiste oli koettu tavarakategoriakohtaisesti, mutta näiden loksahduksen hetkien ohella oli saavutettu myös suurempi, koko kodin esineistön kattava, loksahduspiste tai sellaista odotettiin tulevaksi jossakin järjestelysiivousprojektin myöhemmässä vaiheessa.

Jossain kohtaa tuli vain automaattisesti tunne, että nämä tavarat kuuluvat kotiin, loppu sai mennä ilman tuskia. Tämän jälkeen ladin kamat paikoilleen ja se oli siinä. (KM5)

Melkein kaikissa kategorioissa pääsin tähän pisteeseen, silloin kuin tavaran määrä lakkaa ahdistamasta ja alkaa nauttimaan ympärillä olevista asioista. (KM4)

Olen kokenut pieniä loksahduspisteitä jokaisen tavararyhmän kohdalla, mutta suurta yleistä loksahdusta en ainakaan vielä. Pidän todennäköisenä, että sellainenkin tulee. (KM35)

Van Gennepin muotoilemaa ja Victor Turnerinkin teoriassaan käyttämää siirtymärituaalin kolmivaiheista rakennetta ajatellen vaihteleva loksahduspisteen paikka näyttäytyy kiinnostavana prosessin osana. Muuttuuko niissä järjestelysiivousprojekteissa, joissa niin kutsuttu loksahdus toistuu joka tavarakategoriassa, siirtymärituaalin kolmivaiheinen malli niin ratkaisevasti, ettei prosessia voi enää pitää kyseisen teorian mukaisena siirtymärituaalina? Toisaalta, jos usean loksahduspisteen lisäksi yksittäisissä projekteissa ilmenee vielä yksi suurempi lok-

sahduspiste, sekin on hahmotettavissa kolmivaihemallin mukaiseksi.

5.4.2 Helpotuksen tunne

Loksahduspisteen paikan lisäksi kokemukset loksahduspisteestä ja sen ominaisuuksista näyttyivät aineistossa monimuotoisina. Tutkittavien keskuudessa oli muun muassa pientä epävarmuutta siitä, olivatko he kokeneet sen ja miten loksahduspisteen tulisi ilmetä. Eräs tutkittavista kirjoitti, ettei ollut huomannut koko kohtaa kirjassa, eikä myöskään näin ollen kokenut loksahduspistettä (KM9). Monella projekti oli vielä kesken, ja tutkittavista seitsemän arveli loksahduksen tapahtuvan vasta projektinsa myöhemmässä vaiheessa.

Tyypillisesti loksahduspisteen kokemista kuvailtiin helpotuksen tunteena, hetkenä, jolloin järjestelysiivoaja oivalsi projektin muuttuneen tai tulevan siitä hetkestä lähtien muuttumaan kevyemmäksi. Aineiston perusteella helpottuminen oli etenkin psyykkistä: tunne sellaisesta saavutetusta virstanpylvästä, jonka jälkeen tavaroiden määrä ei enää ahdistanut vaan niitä oli jäljellä juuri sopivasti.

Se loksahdus oli sellainen vapautuksen tunne joka yhtäkkiä tuli siinä työskennellessä: nyt tässä on kaikki kiva, nyt olen varma siitä että tällä pärjään ja nää on kivoja, nyt tää on kiva kokoelma tällaisena, nyt tästä ei puutu mitään.... Se oli sellainen "nyt tää on valmis" -tunne siinä kaiken keskellä, siinä tunteessa on helpotusta, ihastusta. En itse käyttäisi sanaa loksahdus vaan ennemminkin "valaistumisen" hetki. Siinä ikäänkuin syttyy valo: valmis! (KM36)

Loksahdus asioita nautinnollisesti kohdalleen monella tapaa. Kyllä koin. Vaikea kuvata, tuntui että näillä määrällä pärjää lopun elämän, ei ole liikaa, tykkää kaikista jäämistä, se varmaan oleellisin asia. (KM50)

Loksahduspistettä kuvailtiin myös tuntemukseksi siitä, että kotona on nyt miellyttävämpää tai että koti tuntui itselle sopivammalta kuin aiemmin. Lisäksi yleisempi elämäntilanteen muuttumiseen liittyvä tyytyväisyyden tunne yhdistettiin loksahduspisteeseen.

Jossain vaiheessa loksahdus tuli kuin itsestään. Tavaraille löytyi luontevat paikat. Loksahdus oli myös henkinen. Koti tuntui paljon rakastettavammalta ja rauhallisemmalta. (KM12)

Koin loksahduksen, kun olin muuttanut eron jälkeen omaan pieneen kotiin. Olin niin helpottunut ja onnellinen. Mieleni oli keveä. (KM32)

Siirtymärituaalin teoreettisessa mallissa postliminaalinen vaihe valmistaa rituaaliin osallistuvia palaamaan normaalin yhteiskuntarakenteen piiriin. Voiko loksahduspisteen jälkeistä järjestyvaihetta pitää tämänkaltaisena palaamista valmistelevana vaiheena? Yksiselitteistä vastausta kysymykseen ei löydy, mutta ainakin niissä KonMari-projekteissa, joissa loksahduspiste oli koettu yhdeksi suuremmaksi helpotuksen tunteeksi ja kodin tavaroiden karsinnan stressi ja raskaus on jäänyt loksahduspisteen jälkeen taakse, voimavaroja oli jälleen enemmän käytettävissä järjestelysiivousprojektin ulkopuoliseen elämään. Tulkitsen tämän eräänlaiseksi siirtymäksi kohti rakennetta, mutta erityisen selkeänä tällainen rakenteen piiriin palaaminen ei aineistossa esiintynyt. Yksi syy tähän saattaa olla se, ettei KonMarin liminaaliseksi määrittellessäni vaiheessa poistuttu kovin näyttävästi rakenteen piiristä vaan karsintavaiheen liminaaliseksi analysoimani piirteet esiintyivät karsintavaiheessa melko hienovaraisina. Yhteiskuntarakenteeseen palaamisen sijaan vaikutettaisiin ennemmin palaavan projektin helpottumisen ja kevyemmän vaiheen kautta uudistuneeseen arkeen, miellyttävämpään jokapäiväiseen elämään kuin ennen karsintaprojektiin ryhtymistä.

6 Yhteenveto, johtopäätökset ja jatkotutkimuspohdintaa

Tässä tutkielmassa kysyttiin, onko KonMari siirtymärituaali. Hypoteesia KonMarin siirtymärituaalisuudesta lähestyttiin myös kysymyksellä siitä, millaista muutosta suomalaisissa KonMari-järjestelyprojekteissa tavoitellaan ja tavoitetaan.

Tutkimuskysymyksiin lähdettiin etsimään vastauksia teorialähtöisen sisällönanalyysin ja verkkokyselynä toteutetun lomakehaastattelun menetelmin. Teorialähtöisen analyysin runko muodostui Arnold van Gennepin siirtymärituaalin kolmivaihemallin käsitteistä – preliminaalista, liminaalista ja postliminaalista – ja se sisälsi myös Victor Turnerin kehittämän, liminaalin käsitteeseen tiiviisti nivoutuvan, communitasin käsitteen. Hypoteesin ja analyysirungon rinnalla kulki myös tulkintani Marie Kondon kehittämästä KonMari-järjestelysiivouksesta, minkä mukaan KonMari-järjestelysiivousmenetelmä jakautuu siirtymärituaalin teorian myötäisesti kolmeen vaiheeseen. Tulokinnassani preliminaalista vaihetta vastaa visualisointivaihe, jonka Marie Kondo kehottaa tekemään ennen karsimisen aloittamista. Tavaroiden karsintavaiheesta eli vaiheesta, jossa tavaroiden iloa tuottavuus arvioidaan tavarakategoria kerrallaan, muodostuu liminaalinen vaihe. Loksahduspisteestä alkaa viimeinen, postliminaalinen vaihe.

Sisällönanalyysin perusteella KonMari-järjestelysiivousprojektin visualisointivaiheessa tutkitavat tavoittelivat selkeää, tilantuntuista ja rauhallista kotia. Kodin selkeydellä pyrittiin erityisesti helpompaan kodin siivottavuuteen sekä tavaroiden omapaikkaisuuteen. Toive tilan tunteesta liittyi kodin selkeyteen, mutta se näyttäytyi abstraktimpana ja itseisarvoisempana tavoiteltavana kodin ominaisuutena kuin selkeys. Osa tutkittavista lähti visualisoinneissaan tavoittelemaan selkeyttä ja tilan tuntua aina minimalistisuuteen asti. Kodin rauhallisuuden käsitteen kautta taas ilmaistiin toivomusta niin kodin visuaalisen ilmeen harmoniasta kuin kodista levon ja rentoutumisen paikkana. Tutkittavat visualisoivat myös itselle merkityksellisten ihmissuhteiden parempaan vaalimiseen tähtäävää muutosta elämäänsä, kuten vieraiden kylään kutsumisen helpottumista ja laadukkaampaa perheenkeskistä ajanviettoa. Lisäksi visualisoitiin itsensä toteuttamiseen liittyvän tekemisen – harrastusten, opiskelun ja muun henkilökohtaisen vapaa-ajan toiminnan – lisääntymistä. Visualisointivaihe kiteytyi hyvinvoinnin kasvattamisen teemaksi: tutkittavat olivat kiinnostuneita lisäämään hyvinvointiaan ylläpitämällä ja/tai paran-

tamalla merkityksellisiä sosiaalisia suhteitaan sekä lisäämällä mielekkään tekemisen määrää elämässään.

Liminaaliksi luonnostelemassani tavaroiden karsinnan vaiheessa piirtyi esiin merkkejä projektin raskaudesta: pieni osa tutkittavista kirjoitti kokeneensa karsintavaiheen sekä fyysisesti että henkisesti uuvuttavaksi. Samaten pienehkö osa tutkittavista mainitsi ulkopuolelta tulevan vähättelyn: joidenkin KonMari-järjestelysiivousprojektiin ryhtyneisen läheiset, ystävät tai tuttavat suhtautuvat KonMari-järjestelysiivousprojektiin ryhtymiseen viileästi. KonMaria saatettiin pitää muun muassa hörhöilynä. Tämä vähättely voidaan tulkita liminaaliseksi ominaisuuksien monimutkaistumiseksi sekä rituaalin ulkopuolisten henkilöiden yritykseksi painaa järjestelysiivousprojektiin ryhtyneitä marginaalia kohti ja alaspäin yhteisön arvoastelmassa.

Edellä mainittujen karsintavaiheen negatiivissävytteisten piirteiden vastapainoksi karsintavaiheen kokemuksista oli luettavissa runsaasti positiiviseksi miellettyä muutosta. Yhdeksi merkittävimmistä muutoksen osa-alueista muodostui suhde tavarahan ja kuluttamiseen. Tutkittavat kokivat muun muassa tarpeettomaksi käyneestä tavarasta luopumisen helpottuneen ja tavaroiden sekä ostostelun menettäneen merkitystä heidän elämässään. Ostamista harkittiin aikaisempaa tarkemmin ja tavaroiden alkuperään, laatuun sekä tuotantotapoihin kiinnitettiin enemmän huomiota. Toisaalta tavaroista saatettiin pitää parempaa huolta kuin ennen projektin ryhtymistä, arvostaa niitä enemmän ja tuntea niistä kiitollisuutta.

Tutkittavat kertoivat myös arjen muuttuneen karsinnan myötä sujuvammaksi, mikä näkyi erityisesti kodin siivoamisen nopeutumisena. Siivoaminen koettiin myös mukavammaksi ja helpommaksi kuin aiemmin. Tavaroiden paikoiltaan löytyminen ja helppo kodin siivottavuus vähensivät stressiä ja vapauttivat lisää aikaa sekä arkirutiinien suorittamiselle että vapaa-ajan toimintoihin.

Karsintavaihe näyttää vahvistaneen joidenkin järjestelysiivousprojektiin ryhtyneiden itsetuntoa. Tutkittavat saattoivat ilmaista muuttuneensa rohkeammaksi kuin aikaisemmin ja tuntevansa hallitsevansa elämänsä paremmin, mutta itsetunnon vahvistuminen näyttäytyi aineistossa myös epäsuoremmin, esimerkiksi työelämän positiivisina itseaiheutettuina muutoksina. Osa tutkimukseen osallistuneista harjaantui asettelemaan elämänsä aineettomia asioita järjes-

tykseen. Joistain itselle merkityksettömäksi muuttuneista ihmissuhteista luovuttiin. Lisäksi saatettiin priorisoida ajankäyttöä esimerkiksi vähentämällä itselle merkityksettömäksi muuttuneiden vapaa-ajan toimintojen määrää. Itsetunnon vahvistuminen näkyi aineistossa myös vaatetyylin muutoksina, mikä yhdistettiin muun muassa parantuneeseen itseilmaisuun.

KonMarin karsintavaihetta kuvattiin myös matkana itseen ja menneisyyteen. Tähän itsetutkiskeluun liittyi menneisyydestä irrottautumista ja luopumista. KonMari-menetelmästä vaikuttaisikin löytyvän puhdistautumisrituaalisia piirteitä: puhdistamisen kohteena ei ole vain epäjärjestyksessä oleva koti vaan myös siihen asti eletty elämä.

Communitasin ilmenemistä järjestelysiivousprojekteissa lähdettiin kartoittamaan kysymyksellä saadusta ja annetusta vertaistuesta. Suuri osa tutkittavista kertoi saaneensa vertaistukea sosiaalisessa mediassa ja erityisesti Facebook-yhteisöpalvelun ryhmissä. Sosiaalisen median ryhmät näyttäytyivät aineistossa vinkkien ja inspiraation lähteenä. Vertaistukea sekä annettiin että saatiin keskustelemalla, kannustamalla ja ”tykkäämällä” päivityksiä sekä jakamalla linkkejä ryhmissä. Vinkit, inspiraatio ja kannustaminen auttoivat jatkamaan, jos karsintaprosessissa tuli eteen hankaluuksia tai se tuntui uuvuttavalta.

Vertaistukea saatiin ja annettiin myös ystäviltä sekä lähiperheen ja suvun piirissä. Mitä läheisempi suhde oli, sitä intensiivisempänä ja intiimimpänä tuki aineistossa näyttäytyi. Läheisten kesken saatettiin esimerkiksi lähetellä kuvia projektin etenemisestä tai kodin ongelmakohdista tai keskustella projektista. Lähipiirille kerrottiin myös annetun vertaistukea ”esimerkkinä toimimisen” kautta eli inspiroimalla omalla esimerkillään muita suorittamaan omat KonMari-järjestelysiivousprojektit.

Communitas käsitteenä tarkoittaa rakenteettomuuden tilan mahdollistamaa, sangen ylevää ja arjen ylittävää, yhteishengen muotoa. Tutkittavien tulkinta vertaistuen käsitteestä sisälsi monenlaista ainesta, josta kaikkea ei voi pitää Victor Turnerin kuvaileman kaltaisena communitasin ilmentymänä. Communitasin ilmenemisestä KonMari-projekteissa ei aineiston pääpiirteittäin hyvin lyhyesti vertaistuen ominaisuuksia määrittelevien vastausten perusteella voi vetää kovin pitkälle vietyjä johtopäätöksiä. Aineistosta löytyi muutama communitasin käsitteen mukaista yhteishenkeä heijasteleva vertaisuuden tunteen kuvaus, mutta määrä oli aineiston kokoon suhteutettuna vähäinen.

Postliminaaliseksi vaiheeksi tulkitsemani eli niin kutsutun loksahduspisteen jälkeinen vaihe näyttäytyi aineistossa edeltäviä vaiheita monitulkintaisempana KonMari-projektin osana. Aineistosta nousi esiin vaihteleva tulkinta loksahduspisteen paikasta. Jotkut tulkitsivat kokeensa vain yhden suuremman loksahduspisteen. Toiset olivat kokeneet loksahduspisteen joka tavarakategorian tai joidenkin tavarakategorioiden kohdalla. Toiset puolestaan kokivat sekä kategoriakohtaisen loksahduksen hetken että suuremman, koko esineistöä koskevan, loksahduspisteen. Jotkut niistä tutkittavista, joiden karsintaprosessi oli vielä kesken, arvelivat loksahduksen olevan vasta edessäpäin, toiset taas olivat epävarmoja siitä, olivatko kokeneet sitä ollenkaan tai vaihtoehtoisesti eivät olleet kokeneet sitä. Loksahduspistettä kuvailtiin helpotuksen tunteeksi tai oivalluksen hetkeksi, jonka kokemisen jälkeen projekti alkoi tuntua vähemmän raskaalta, kodissa oli juuri sopiva määrä tavaraa tai koti tuntui miellyttävämmältä kuin aikaisemmin.

Aineiston KonMari-järjestelysiivousprojekteissa painopiste oli KonMarista erottelemassani preliminaalissa eli visualisointivaiheessa ja liminaaliksi arvioimassani tavaroiden karsintavaiheessa. Visualisointivaihe oli sisällöllisesti monipuolinen, mutta kokemuksellisesti merkityksellisimmäksi vaiheeksi järjestelysiivoukseen ryhtyneille muodostui tavaroiden karsinnan vaihe. Siirtymärituaaliteorioiden mukainen kolmas vaihe, eli postliminaaliksi määrittelemäni loksahduspisteen jälkeinen tavaroiden paikoilleen järjestelyn vaihe, jäi prosessien kokonaisuudessa hahmottomammaksi ja merkityksettömämmäksi osioksi kuin kaksi edeltävää vaihetta.

Kuten edellä todettiin, KonMari-järjestelysiivousprojektin suorittajat lähtivät tavoittelemaan projekteillaan subjektiivista, itse itselleen määrittelemäänsä, hyvinvointia. Hyvinvoinnin määrä myös lisääntyi useiden tutkimukseen osallistuneiden elämässä. Siinä missä hyvinvointia tavoiteltiin projektin alussa konkreettisten – enimmäkseen kodin ylläpitoon ja ilmeeseen, merkityksellisten ihmissuhteiden vaalimiseen ja itsen toteuttamiseen liittyvien – muutostoi-veiden kautta, projektin edetessä muutoksia näkyi kodin siisteyden ylläpidon helpottumisen ja sujuvammaksi muuttuneen arjen lisäksi myös tavarasuhteessa ja kulutustottumuksissa sekä järjestelysiivousprojektia suorittavien itsetunnon alueella. Tutkimustulos heijastelee Linda Woodheadin ja Paul Heelasin käsitystä länsimaaisessa kulttuurin piirissä tapahtuneesta subjek-

tiivisesta käänteestä, jonka mukaan yksilön subjektiiviset kokemukset luovat merkityksiä, ja itsen kuuntelemisen ja tuntemisen avulla tavoitellaan parempaa elämää ja todempaa minää (ks. luku 1.2; Heelas & Woodhead 2005, 1–5).

Hypoteesi KonMari-järjestelysiivousprojektista siirtymärituaalina osuu osittain, mutta vain osittain, oikeaan. KonMari-järjestelysiivousprojekti on siirtymärituaalisia piirteitä sisältävä elämänmuutosprosessi joillekin sen suorittaville, mutta yksiselitteisesti KonMari-järjestelysiivousprojektin ei voi tulkita olevan siirtymärituaali. Aineiston ja sen analyysin perusteella suomalaiset KonMari-järjestelysiivousprojektit saattavat toimia joillekin siirtymärituaalin kaltaisena, henkilökohtaista muutosta voimallisestikin edesauttavana prosessina, mutta eivät ole sitä kaikille projektiin ryhtyneille. Suomalaisista KonMari-projekteista löytyi kuitenkin huomattava määrä kokemusta muutoksesta, ja järjestelysiivousprojektit näyttäytyivät juuri muutosvoimaisuutensa kautta siirtymärituaalin kaltaisina. KonMari-projekteihin liittyneiden muutosten suuruus ja laatu oli riippuvainen järjestelyprojektiin ryhtyneen elämäntilanteesta ja koe-tusta muutoksen tarpeesta. KonMari-järjestelysiivousprojekteille ominainen piirre näyttäisi olevan muutoksen astevaihtelu: toisille muutokset olivat pientä käytännönläheistä kodin jär-jestyksen ja arjen sujuvuuden hienosäätöä, toisille elämää selvästi muuttava ja itsetuntoa vah-vistava prosessi. Vain yksi tutkittavista kirjoitti, ettei hänen elämänsä ollut muuttunut ollen-kaan KonMari-projektin myötä²⁴.

KonMari-järjestelysiivousprojekti ei tämän tutkimuksen perusteella ole siirtymärituaalina op-pikirjaesimerkillisen tyyli puhdas. Tutkittavien järjestelysiivousprojektit eivät noudattaneet aina siirtymärituaalin kolmivaiheista mallia. KonMarin liminaaliksi määrittelemäni karsinta-vaihe oli lähempänä hallitun rajoissa pysyttelevää kaaosta kuin symbolisen kuoleman kaltais-ta, nöyrän tottelevaista ja omaisuudetonta, tilaa. Lähimmäs Turnerin siirtymärituaalin teorias-saan esittämää symbolista kuolemaa päästiin niissä projekteissa, joissa järjestelysiivoaja koki päästäneensä irti menneisyyden asioista järjestelysiivousprojektinsa aikana. Edellä mainittu karsinnan raskaus ja ulkopuolisten vähättely antoi kuitenkin hienoista viitettä Victor Turnerin liminaalin teoriassa kuvaillusta rakenteiden väliseen tilaan päätymisestä.

²⁴ Luonnollisesti tämä voi johtua myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen on saattanut kiinnostaa juuri heitä, jotka ovat saaneet eniten iloa ja hyötyä menetelmästä.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa tuotiin esille Giuseppe Giordianin ja Enzo Pacen käsitys uudesta kulttuurisesta viitekehyksestä, jossa individualisaatiolla, moniäänisyydellä ja yhteenkuuluvuuden tunteen paikkasidonnaisuuden höltymisellä on merkittävät osansa postsekulaarissa nyky-yhteiskunnassa (ks. luku 1.2; Giordian & Pace 2012, 1–2). Näkemykseni mukaan tätä uutta kulttuurista kehystä myötäilevät yksilön ominaisuudet, hyvinvointi, elämänhallinta ja individualistinen ote elämään – itsen muokkaaminen parhaaksi mahdolliseksi tai ainakin paremmaksi versioksi itsestä ja juuri omasta yksilöllisestä itsestä – saattavat toimia myös sosiaalista statusta kasvattavaa pääomana. Analyysissa vahvasti esiin noussut tavarasuhteen muutos, ”laatu korvaa määrän”- tyyppinen ajattelu ja kuluttamisen ekologis-eettisten kysymysten huomioimisen kasvu, on mielestäni myös eräänlaista yhteiskunnallisen paikkansa ja yhteisöön kuuluvuuden tunteen uudelleen asemoimista, joka voi kasvattaa sosiaalista statusta aikana, jolloin ympäristön tilaan liittyvät kysymykset ovat yhä enemmän läsnä julkisessa keskustelussa. Myös aineistossa esiin tulleet muutamat työelämän positiiviset muutokset ovat todennäköisesti kasvattaneet jonkin verran kyseisten tutkittavien sosiaalista statusta. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna KonMari-menetelmä saattaa toimia joillekin järjestelysiivousprojektiin ryhtyneille Victor Turnerin esittämänä statuksen nousun siirtymärituaalina. Ekologis-eettisissä tavarasuhteeseen liittyneissä muutoksissa näkyi myös sosiaalisen median ryhmien vaikutus²⁵, mikä osaltaan tukee tätä näkökulmaa. Tutkimusaineistosta ei ole kuitenkaan luetavissa merkittävää yhteiskunnallisen position muuttumista vaan tämän aineiston puitteissa muutos näyttäytyi ennen kaikkea yksilötason elämänlaatua parantavina muutoksina, joista kuluttamisen tapojen ja tavarasuhteen muutos oli yksi merkittävä ulottuvuus.

KonMari-ilmion päivänkohtaisuudesta johtuen oli monilla tutkimukseen osallistuneista järjestelysiivousprojekti tutkimuksen aineistonkeruuprosessin aikoihin vielä kesken tai melko vast’ikään päättynyt. Nykypäivän rituaalitutkimuksen piirissä siirtymärituaalista statusmuutosta pidetään usein pysyvänä siirtymisenä elämänvaiheesta tai asemasta toiseen. KonMari-projektin käynnistämien elämänmuutosten kestosta tai pysyvyydestä ei kuitenkaan voi tehdä minkäänlaisia päätelmiä tämän opinnäytetutkimuksen ja sen aineiston perusteella. KonMari-järjestelysiivousprojektin pidempiaikaisten koettujen vaikutusten tutkiminen olisikin yksi mahdollinen jatkotutkimuksen näkökulma.

²⁵ Sosiaalisen median ryhmien rooli KonMari-projekteissa, kuten myös KonMari-menetelmän globaaliin suosioon nouseminen itsessään, tuo myös esiin Giordianin ja Pacen esittämää paikkasidonnaisuuden höltymistä.

Aineistoa analysoidessani koin saavani ja tuottavani uutta kiinnostavaa tietoa KonMari-järjestelysiivousprojekteista. Silti työn edetessä toisinaan harmittelin, ettei minulla ollut mahdollisuutta esittää tutkittaville tarkentavia kysymyksiä. Verkkolomakkeen vastaukset olivat usein lyhyitä, mikä teki aineiston analysoinnista ja vastausten tulkinnasta ajoittain haastavaa. Aineistonkeruumenetelmänä olisi mahdollisessa jatkotutkimuksessa tarpeellista käyttää haastattelua. Myös tämän opinnäytteen tutkimusaineiston tekstejä pidempiin kirjoituksiin perehtyminen, kuten esimerkiksi KonMari-projekteista kertovien blogitekstien tai kokonaan projekteihin keskittyvien blogien tekstien analysoiminen avaisi tietä syvemmälle järjestelysiivousprojektin suorittaneiden kokemuksiin.

Kyseenalaistin hetkittäin, kuinka tarkoituksenmukaista siirtymärituaalin kolmivaihemallin käyttäminen analyysin käsitteellisenä tukirankana on nykypäivän rituaalitutkimuksen valossa. Pidän yhtenä tämän opinnäytetyön heikkouksista eräänlaista analyysikäsitteiden epätasapainoisuutta: liminaalin ja communitasin käsitteet tarjoavat mahdollisuuden pitkälle vietyihin ja polveileviin tulkintoihin, pre- ja postliminaalin käsitteet puolestaan ovat tulkinnan apuvälineinä niukkoja. Toisaalta, ilman kolmivaihemallin käsitteiden ohjaamana laatimiani kysymyksiä olisi osa nyt saadusta tiedosta todennäköisesti jäänyt katveeseen.

Arnold van Gennepin ja Victor Turnerin siirtymärituaalin teorioiden kautta tarkastelu raapaisi KonMari-projekteja vain yhdestä, varsin tiukasti rajatusta, tutkimusnäkökulmasta. Tämä pro gradu tutkimuskysymyksineen tarkasteli KonMarin siirtymärituaalisuutta prosessina. Teoreettista viitekehystä laajentamalla olisi mahdollista tarkastella järjestelysiivousprojektien rituaalisuutta monipuolisemmin. Toisenlaisella kysymyksenasettelulla ja teoreettista viitekehystä muotoilemalla syvennettäisiin edelleen tämän opinnäytetutkimuksen avulla hankittua tietoa KonMari-menetelmästä ja sen merkityksistä KonMari-järjestelysiivousprojektin suorittaneille.

Tämän tutkielman tavoitteisiin ei kuulunut paneutuminen KonMarin uushenkis-uskonnollisiin ominaisuuksiin, eivätkä nämä KonMari-menetelmän erityispiirteet olleet merkittävässä roolissa suomalaisissa järjestelysiivousprojekteissa. Aineistosta ilmeni kuitenkin muutaman tutkitavan kokeneen KonMarissa esiintyvän tiloihin liittyvän energettisen ajattelun sekä sen animistiset, tavaroita elollistavat, piirteet itselleen luontevaksi ja mieluisaksi osaksi menetelmää. Linda Woodheadin ja Paul Heelasin (ks. luku 1.2; Heelas & Woodhead 2005, 1–5) mukaan uudet henkisyyden muodot vievät subjektiivisen käänteen myötä tilaa perinteisiltä uskonnoil-

ta, mutta näyttää myös siltä, että uusille henkisyiden muodoille on auennut sijaa niinkin arkiseksi ja profaaneiksi mielletyissä toiminnoissa kuin kodin esineistön järjestelyssä ja tavaroiden karsimisessa. KonMari-metodi on postsekulaarin näkökulmasta katsottuna kiinnostavia kysymyksiä herättävä järjestelysiivousmenetelmä, koska siirtymärituaalin kaltaisen muutosprosessin ohella se tarjoaa mahdollisuuden Terhi Utraisen esittämään lumoutumiseen ja lumon käytäntöihin (ks. luku 1.2; Utriainen 2017, 253–254). Eräs mahdollinen jatkotutkimuksen lähestymistapa voisi olla KonMarin tutkiminen lumon käytäntöjen näkökulmasta.

Yksi tutkielman tarkoituksista oli tuottaa tietoa toistaiseksi vain vähän tutkitusta KonMari-ilmiöstä. Opinnäytetutkimukseni tulokset keskustelevat erityisesti kahden KonMarista kirjoitetun opinnäytetyön tutkimustulosten kanssa (ks. luku 1.3). Henriikka Nouteren (2017) esteetiikan oppiaineen tutkielman johtopäätöksissä todettiin KonMari-menetelmässä olevan tiedostavampaa ja eettisempää kuluttamista edistäviä elementtejä. Tämän tutkielman tulokset antavat käytännön KonMari-projekteista samansuuntaista tietoa siten osaltaan tukien Nouteren tulkintaa. Annaleena Kurosen (2016) markkinoinnin oppiaineeseen laatimassa opinnäytteessä puolestaan esitetään KonMari-projektin auttaneen kuluttajia minäkuvan määrittelyssä sekä luopumaan niistä identiteettinsä osista, jotka eivät enää tuntuneet itselle sopivilta. Tutkimusaineistostani noussut itsetunnon vahvistumisen teema antaa myös viitettä minäkuvan muutoksesta, mutta lähestyy sitä hieman toisesta kulmasta. Opinnäytetyöni suhteutuminen näiden aiempien tutkimusten tuloksiin osoittaa uskontotieteen tutkimuskentällä käytetyn käsitteistön käyttökelpoiseksi välineeksi syventää tietoa järjestelysiivouksesta ilmiönä, kokemuksena ja prosessina.

Lähteet

Vastaukset lomakehaastatteluun, 52 kpl. Tekijän hallussa, Helsinki.

- 2016a *KonMari. Siivouksen elämänmullistava taika.* Suom. Rekiaro Päivi. Helsinki: Bazar Kustannus. Alkuteos: Jinsei ga tokimehu katazuke no maho. Tokio: Sunmark Publishing, 2011.
- 2016b *KonMari. Iloa säkenöivä järjestys.* Suom. Rekiaro Päivi. Helsinki: Bazar Kustannus. Alkuteokset: Jinsei ga Tokimeko Katazuke no Maho 2 & Irasuto de Tokimeku Katazuke no Maho. Tokio: Sunmark Publishing, 2012/2015.

Kirjallisuus ja internet-lähteet

Aalto, Ilana

Paikka kaikelle. Ammattijärjestäjä Ilana Aalto. [WWW-dokumentti] (luettu 5.3.2018)
<https://paikkakaikelle.fi/>

- 2016 KonMarin innoittaja Nagisa Tatsumi ja pois heittämisen taito. *Blogi. Paikka kaikelle.fi.* [WWW-dokumentti] (luettu 28.2.2018)
<https://paikkakaikelle.fi/2016/11/02/konmarin-innoittaja-nagisa-tatsumi-ja-pois-heittamisen-taito/>

Akimo, Minna

- 2017 Maailman ahtaimmat asunnot? Professori kritisoi, miksi kodeista rakennetaan aina vain pienempiä. *Pohjalainen. Kotimaa.* [WWW-dokumentti] (luettu 3.3.2018)
<https://www.pohjalainen.fi/uutiset/kotimaa/maailman-ahtaimmat-asunnot-professori-kritisoimiksi-kodeista-rakennetaan-aina-vain-pienempi%C3%A4-1.2491379>

Allardt, Erik

- 1993 Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research. Nubaum, Martha Craven; Sen, Amartya; World Institute for Development Economics Research (toim.) *The Quality of Life*. 88–94. Oxford: Clarendon Press.

Anttonen, Pertti

- 2005 The Rites of Passage Revisited. A new look at van Gennep's theory of the ritual process and its application in the study of Finnish-Karelian wedding rituals. Alan Dundes (toim.) *Folklore: Critical Concepts in Literary and Cultural Studies. Volume III: The Genres of Folklore*. 178–211. Lontoo & New York: Routledge.

Autio, Minna; Huttunen, Kaisa; Puhakka, Elina

- 2010 Keskiluokkainen ja ekonomistinen eetos kulutuskerronnassa: ansaittua ja laskelmoitua hedonismia. Minna Lammi, Liisa Peura-Kapanen & Päivi Timonen (toim.) *Kulutuksen määrät ja tyylit talouden muutoksissa. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2010*. 95–115. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 6. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

- Balgová, Ivana
2007 *Metóda KonMari - sociologická reflexia knihy Kúzelné upratovanie KonMari method - sociological reflection of the book The Life-Changing Magic of Tidying*. Tutkielman tiivistelmä. Sosiologian oppiaineen pro gradu - tutkielma. Brno: Masaryk University
- Ballantine, Paul W & Creery, Sam
2010 The consumption and disposition behaviour of voluntary simplifiers. *Journal of Consumer Behaviour*. 9(1), 45-56.
- Bardhi, Fleura; Eckhardt, Giana M.; Arnould, Eric
2012 Liquid relationship to possessions. *Journal of Consumer Research*, 39(3), 510-529.
- Berner, Anna-Sofia
2017 Vuoden koskettavimmat jutut: Naapurin kiintiöseksi pahentaa yksinäisyyttä, naiset käyttävät ”kotivaltaa” ja sinkut haluaisivat 72 neliön asunnon – HS:n suuri kysely paljastaa, mitä suomalaisten kodeissa tapahtuu. *Helsingin Sanomat*. Sunnuntai. [WWW-dokumentti] (luettu 3.3.2018)
<https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000005306522.html>
- Berner, Anna-Sofia & Nykänen, Anna-Stina
2016 HS-kysely: Millaista sinun kotonasi oikeasti on? Käykö vieraita, siivoatko, onko kiva tulla kotiin? *Helsingin Sanomat*. Sunnuntai. [WWW-dokumentti] (luettu 3.3.2018)
- Bister, Juuli
2013 'Olen kuin uusi ihminen!' Makeover-ohjelma – nykyajan Turnerilainen siirtymäriitti? Viestinnän oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Bynum, Caroline Walker
1986 Introduction: The Complexity of Symbols. Caroline Walker Bynum, Stevan Harrel & Paula Richman. (toim.) *Gender and religion: on the complexity of symbols*. 1–20. Boston: Beacon Press
- Clenix
Raivaussiivous. *Clenix*. *Palvelua asiakkaan parhaaksi*. [WWW-dokumentti] (luettu 27.12.2017)
<https://clenix.fi/raivaussiivous/>
- Deflem, Mathieu
1991 Ritual, Anti-Structure, and Religion: A Discussion of Victor Turner's Processual Symbolic Analysis. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 30(1):1-25.
- Eade, John & Sallnow, Michael J.
1991 Introduction. John Eade & Michael J. Sallnow (toim.) *Contesting the Sacred. The Anthropology of Christian Pilgrimage*. 1–29. Lontoo: Routledge.
- Ebury Reads
2016 *Marie Kondo: Basic Folding Method*. London: Penquin Random House UK. [videotallenne YouTube -yhteisöpalvelussa] (katsottu 2.11.2017)
https://www.youtube.com/watch?v=Lpc5_1896ro
- Eriksen, Thomas Hylland
2004 *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Suom. Maarit Forde & Anna-Maria Tapaninen Helsinki: Gaudeamus Kirja & Suomen Antropologinen Seura.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha
2008 *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

- Gennep, Arnold van
1965 *The Rites of Passage*. Engl. Vizedom Monika B. & Caffee Gabrielle L. London: Routledge & Kegan Paul. Alkuteos: Les Rites de Passage, 1909.
- 1977 *The Rites of Passage*. Engl. Vizedom Monika B. & Caffee Gabrielle L. London: Routledge & Kegan Paul. Alkuteos: Les Rites de Passage, 1909.
- Giordian, Giuseppe & Pace, Enzo
2012 Introduction: Mapping Religion and Spirituality in a Postsecular World. Giuseppe Giordian ja Enzo Pace (toim.) *Mapping Religion and Spirituality in a Postsecular World*. 1–2. Leiden: Brill.
- Google
Luo kauniita lomakkeita. *Google. Forms*. [WWW-dokumentti] (luettu 20.3.2017)
<https://www.google.com/forms/about/>
- Gorski, Philip S.; Kyuman Kim David; Torpey John; van Antwerpen Jonathan
2012 The Post-Secular in Question. *The Post-Secular in Question. Religion in Contemporary Society*. 1–22. New York: Social Science Research Council, New York University Press.
- Heelas, Paul & Woodhead, Linda
2005 *The Spiritual Revolution - why religion is giving way to spirituality*. Oxford: Blackwell.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena
2011 *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press.
- Honkasalo, Laura
2016 Uuvuttavaa ilkeilyä. *Sininen kirjahylly. Image-Blogit*. [WWW-dokumentti] (luettu 27.12.2017)
<http://blogit.image.fi/sininenkirjahylly/uuvuttavaa-ilkeilya/>
- Honko, Lauri
1964 *Siirtymäriitit. Summary: The Rites of Passage*. Scripta Ethnologica 17. Turku: Turun kansatieteen laitos.
- Ilmonen, Kaj
2007 *Johan on markkinat. Kulutuksen sosiologista tarkastelua*. Tampere: Vastapaino.
- Joutselainen, Mai
2016 ”Elämä on liian lyhyt syödäksemme paskaa.” *Superruokaan liittyvä kehoisuus ja rituaalinkaltaisuus*. Uskontotieteen oppiaineen pro gradu - tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Karady, Victor
1987. Arnold van Gennep. Jessica Kuper (toim.) *Key thinkers, past and present*. 255–56. London: Routledge & Kegan Paul.
- Kasurinen, Paula
2016 *To Keep or Discard? A Cultural Approach to Decluttering Possessions*. Markkinoinnin oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa
2000 *Tunne itsesi, suomalainen*. Helsinki: WSOY.

- KonMari Media
2018 Marie Kondo. *KonMari Media. Official website. About.* [WWW-dokumentti] (luettu 3.5.2018)
<http://konmari.com/about/marie-kondo/>
- Kuronen, Annaleena
2017 *Itsensä uudelleenrakennus tavara kerrallaan – Omaisuuden karsiminen Kon Mari -menetelmän keinoin.* Markkinoinnin oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.
- Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa
1999 Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11(1), 3–12.
- Laine, Suvi
2010 *Kahdeksasti kehässä : wiccan sapattien rituaaliprosessi ja merkitys.* Sosiaali- ja kulttuuriantropologian oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Laitinen, Jaana
2015 Vähennä tavaraa – tässä 10 tapaa, joilla se onnistuu. *Kodin Kuvalehti. Sisusta. Ideat.* [WWW-dokumentti] (luettu 27.2.2018)
https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/glorian_koti/sisustus/vahenna_tavaraa_nain_se_onnistuu
- Laukkanen, Emmi
2016 Hittisiivousmetodi Konmari muutti elämän: Marika poltti valokuvatkin takassa. *Me Naiset. Ajankohtaista.* [WWW-dokumentti] (luettu 25.1.2018)
<https://www.menaiset.fi/artikkeli/ajankohtaista/hittisiivousmetodi-konmari-muutti-elaman-marika-poltti-valokuvatkin-takassa>
- Lindell, Eveliina
2015 Mistä aloittaa raivaaminen? 5 vinkkiä. *Sujuvampi arki. Blogi.* [WWW-dokumentti] (luettu 27.2.2018)
<http://www.sujuvampiarki.fi/mista-aloittaa-raivaaminen/>
- Millburn, Joshua Fields & Nicodemus, Ryan
What is minimalism? *The Minimalists. About.* [WWW-dokumentti] (luettu 3.3.2018)
<https://www.theminimalists.com/minimalism/>
- Myllyoja, Essi
2016 KonMarin uhrin – kun hittisiivousmetodi ei tuonutkaan onnea. *Me Naiset. Kolumnit.* [WWW-dokumentti] (luettu 6.3.2018)
https://www.menaiset.fi/artikkeli/ajankohtaista/kolumnit/konmarin_uhrit_kun_hittisiivousmetodi_ei_tuonutkaan_onnea
- National Association of Professional Productivity & Professional Organizers
2015–17 About NAPO. *NAPO. National Association of Professional Productivity & Professional Organizers. About.* [WWW-dokumentti] (luettu 5.3.2018)
http://www.napo.net/?page=about_aboutnapo
- Noutere, Henriikka
2017 *KonMari-elämäntalouden hallintaoppaiden tarkastelua japanilaisen ja pragmatistisen estetiikan kautta.* Estetiikan oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Partridge, Christopher
2005 *The Re-enchantment of the West 2. Alternative spiritualities, Sacralization, Popular Culture and Occulture*. Lontoo: T&T Clark International.
- Pentikäinen, Juha
1979 The symbolism of liminality. *Scripta Instituti Donneriani Aboensis*, 10, 154-166. Turku: Donner Institute for Research in Religious and Cultural History.
- Peltonen, Veli-Pekka
2008 Pro gradu -tutkielma. Sadhun paradoksi: hindulaisen asketismin monet kasvot. *Teologia.fi. Artikkelit. Pro gradu -artikkelit*. [WWW-dokumentti] (luettu 3.5.2018)
<https://www.teologia.fi/54-opinnaytteet/pro-gradut/393-pro-gradu-tutkielma-sdhun-paradoksi-hindulaisen-asketismin-monet-kasvot>
- Pinterest
2018 All about Pinterest. *A guide to Pinterest. A simple overview of Pinterest: perfect if you're new or want a refresh on the basics*. [WWW-dokumentti] (luettu 25.1.2018)
<https://help.pinterest.com/en/guide/all-about-pinterest>
- Poranen, Jenni
2011 Ekosisustaja vapauttaa turhasta romusta. *Yle. Uutiset. Sisustus*. [WWW-dokumentti] (luettu 27.2.2018)
<https://yle.fi/uutiset/3-5364270>
- Raekallio, Eveliina
2016 *"Don't Wanna Be the Damsel in Distress!": Female CrossFitters constructing strong femininity*. Sosiaali- ja kulttuuriantropologian oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Revizer, Anna
2016 *"Näe liika tavara samanlaisena epäterveellisenä painolastina kuin ylipaino" – Raivausoppaiden eksplisiittinen ja implisiittinen direktiivisyys*. Suomen kielen oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna
2006 *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [WWW-dokumentti] (luettu 21.3.2017)
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>
- Saarikoski, Helena
2008 Antropologisen kenttätutkimuksen uutta luova rituaali. *Tieteessä Tapahtuu*, 26(2). 52–54.
- Shoji, Kaori
2017 Taking minimalism to the next level. *The Japan Times. Life. Lifestyle*. [WWW-dokumentti] (luettu 25.1.2018)
<https://www.japantimes.co.jp/life/2017/08/13/lifestyle/taking-minimalism-next-level/#.WmpUaZOFg9d>
- Speed, Barbara
2016 Marie Kondo is more than a tidying guru – she has perfected a radical theory of possessions. *New Statesman. Culture. Books*. [WWW-dokumentti] (luettu 11.4.2017)
<http://www.newstatesman.com/culture/observations/2016/01/marie-kondo-more-tidying-guru-she-has-perfected-radical-theory>
- Suomen ammattijärjestäjät ry
2018 *Suomen ammattijärjestäjät ry*. [WWW-dokumentti] (luettu 5.3.2018)
<https://www.ammattijarjestajat.fi/>

- Tahvanainen, Margareta
2015 *Viritetyt virtuaaliruumiit. Rituaaliset hyvän ruumiin, itsen ja elämän esitykset suomalaisten naisten fitnessblogeissa.* Uskontotieteen oppiaineen pro gradu - tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Taira, Teemu
2006 *Notkea uskonto.* Turku: Eetos.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
2016 Hyvinvoinnin mittaaminen. *Hyvinvointi. Eriarvoisuus. Hyvinvointi- ja terveyserot.* [WWW-dokumentti] (luettu 25.1.2018)
<https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/hyvinvoinnin-mittaaminen>
- Thomassen, Bjørn
2017 Durkheim's herbarium. Situating Arnold van Gennep's review of Émile Durkheim's *The Elementary Forms of the Religious Life*. *HAU Journal of Ethnographic Theory*, 7(1). 567-575.
- Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi
2009 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Helsinki: Tammi.
- Turner, Victor
1974 *Liminal to Liminoid, in Play, Flow, and Ritual: An essay in comparative symbology.* Rice Institute Pamphlet, Rice University Studies. 60(3):53-92.
1986 *The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu Ritual.* Ithaca & London: Cornell University Press. Alkuteos: *The Forest of Symbols. Aspects of Ndembu Ritual*, Ithaca & London, 1967.
2007 *Rituaali. Rakenne ja communitas.* Helsinki: Suomen Antropologinen Seura ja Kustannus osakeyhtiö Summa. Alkuteos: *The Ritual Process: Structure and Anti-Structure.* Routledge & Kegan, London, 1969.
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari
2013 Verkkotutkimuksen haasteet. Armi ja Anoreksia. Salla Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät.* 49–67. Tampere: Vastapaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta
2012 Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatimat eettiset periaatteet.* [WWW-dokumentti] (luettu 20.3.2017)
<http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakkoarviointi-ihmistieteiss%C3%A4/eettiset-periaatteet>
- Utriainen, Terhi
2010 The Post-Secular Position and Enchanted Bodies. Ahlbäck, Tore (toim.) *Religion and the Body: based on papers read at the symposion on Religion and the Body at Åbo, Finland on 16–18 June 2010.* 417–432. Turku: Scripta instituti donneriani aboensis XXIII.
2017 *Enkeleitä työpöydällä. Arjen ja lumon etnografiaa.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Veijalainen, Helena
2013 *”Maitoa maahan maahisille. Vainajakultti suomalais-karjalaisessa kekriperinteessä”.* Uskontotieteen oppiaineen pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.

- Velde-Luoma, Anne te
Anne te Velde-Luoma. Ammattijärjestäjä. Professional organizer. [WWW-dokumentti] (luettu 5.3.2018)
<https://www.anneteveldeluoma.fi>
- Vesterinen, Ilmari
 1999 Shintolaisuus. Hyry Katja & Pentikäinen Juha (toim.) *Uskonnot maailmassa*. 384–417. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Virtanen, Kirsi
 2013 *Päätöksenteon ilmapiiri kunnallisjohdon liminaaltilassa : siirtymärituaali apuna seutujoh-tajuuden identiteetin rakentamisessa*. Kunta- ja aluejohtamisen pro gradu -tutkielma. Tam-pere: Tampereen yliopisto.
- Vääräniemi, Annakaisa
 2016 Mira Ahjoniemi hurautti japanilaiseen siivousmenetelmään. ”KonMari auttoi pääsemään yli ikäkriisistä”. *ET-lehti. Vapaa-aika. Koti*. [WWW-dokumentti] (luettu 22.3.2017)
http://www.etlehti.fi/artikkeli/koti_ruoka/asuminen/mira_hurahti_viikkaamiseen_konma-ri_auttoi_paasemaan_ikakriisista
- Western School of Feng Shui
 What is Essential Feng Shui? *Western School of Fengshui. Purpose*. [WWW-dokumentti] (luettu 13.3.2018)
<http://westernschooloffengshui.com/what-is-feng-shui/>
- Woodhead, Linda
 2010 Real religion and fuzzy spirituality? Taking Sides in the Sociology of Religion. Stef Aupers & Dick Houtman (toim.) *Religions of Modernity. Relocating the Sacred to the Self and the Digital*. 31–48. Leiden: Brill.
- Yourgrau, Barry
 2015 The Origin Story of Marie Kondo’s Decluttering Empire. *New Yorker. Books. Page-turner*. [WWW-dokumentti] (luettu 27.2.2018)
<https://www.newyorker.com/books/page-turner/the-origin-story-of-marie-kondos-declut-terring-empire>

Liitteet

Sosiaalisessa mediassa julkaistun linkin saateteksti

Hei arvoisat marittajat!

Teen KonMarista gradua Helsingin yliopiston maailman kulttuurien laitokselle. Pro gradussani tarkastelen marittamista siirtymärituaaliteorioiden kautta. Etsin nyt osallistujia gradututkimukseeni. Olisi loistojuttu, jos löytäisin tätä kautta vastaajia! Toivon vastauksia erityisesti projektinsa valmiiksi saaneilta marittajilta, mutta myös projektissaan pitkälle päässeet voivat kernaasti osallistua tutkimukseen.

Linkin takaa löytyy lomake, jossa on 12 kysymystä. Valtaosaan vastaillaan omin sanoin. Vastaamiseen menee arvion mukaan suunnilleen tunnin verran aikaa, joten kannattaa tutustua rauhassa kysymyksiin ja lomakkeeseen ennen kuin tarttuu toimeen. Kyselyyn voi vastata voi täysin anonyymisti.

Jos sinulla on jotain kysyttävää graduuni liittyen, niin vastaan mielelläni. Myös yksäriä tai sähköpostia voi laittaa.

Mukavaa päivää toivotellen
Helmi

Verkkolomakkeen saateteksti

Teen KonMari-järjestelysiivousmenetelmästä opinnäytetyötä Helsingin yliopiston maailman kulttuurien laitokselle, uskontotieteen oppiaineeseen. Tarkastelen gradussani KonMaria siirtymäritualisesta näkökulmasta.

Toivon vastauksia erityisesti projektinsa valmiiksi saaneilta KonMari-menetelmän käyttäjiltä, mutta myös järjestelyprojektissaan pitkälle päässeet voivat osallistua tutkimukseen.

Kysymyksiä on yhteensä 12, joista kahdeksaan vastataan omin sanoin. Vastaustila kysymysten alla laajenee sitä mukaa kun tekstiä kirjoittaa. Kysymykset ovat suuntaa antavia. Olisi ilahduttavaa saada pitkiä ja polveileviakin vastauksia!

Huomioithan, että vastausten miettimisessä ja muotoilussa saattaa kulua reilustikin aikaa. Lomaketta ei valitettavasti voi välitallentaa. Halutessaan voi myös kirjoittaa lomakkeen kysymyksiä mukaillen sähköpostitse osoitteeseen helmi-maarit.tornivuori(at)helsinki.fi

Kyselyyn voi vastata täysin anonyymisti. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti ja se tallennetaan graduntekijän omaan arkistoon. Opinnäytetyön ohjaajana toimii yliopistonlehtori Heikki Pesonen, heikki.pesonen(at)helsinki.fi

Avustasi lämpimästi kiittäen

Helmi Tornivuori
HuK
Helsingin yliopisto
Maailman kulttuurien laitos
Uskontotieteen oppiaine

Verkkolomakkeen kysymykset

Olet

nainen

mies

et tahdo kertoa/määritellä sukupuoltasi

Asut

yhden hengen taloudessa

useamman hengen taloudessa

lältäsi olet

Alle 30

31–40

41–50

51–64

65 tai enemmän

Kotisi sijaitsee

maaseudulla

pikkukaupungissa

suuressa kaupungissa

Missä vaiheessa KonMari-järjestelyprojektisi on?

Oletko muokannut KonMari-menetelmää itsellesi sopivammaksi vai pyrkinyt noudattamaan Marie Kondon ohjeita mahdollisimman tarkasti? Jos olet muokannut menetelmää, niin millä tavoin?

Marie Kondo kehottaa visualisoimaan haluamansa elämäntyylin ennen järjestelyn aloittamista. Visualisoiako ennen kuin aloit käydä läpi tavaroitasi? Minkälaisia asioita tai esineitä visioosi kuului/kuuluu? Muuttuiko visiosi järjestelyprosessin aikana?

Marie Kondo mainitsee kirjassaan ns. loksahduspisteen, jonka jälkeen tietää, että jäljellä on riittävästi tavaraa ja tavaroille voidaan etsiä säilytyspaikat. Koitko järjestelyprosessissasi loksahduspisteen? Jos koit, niin kuinka kuvailisit sitä? Kuinka järjestelyprosessisi jatkui tämän pisteen jälkeen?

Jos et kokenut edellä mainittua loksahduspistettä järjestelyprojektisi aikana, niin kuinka järjestelysi eteni loppuun asti? Milloin ja mistä tiesit järjestelyprojektisi olevan valmis?

Onko elämäsi muuttunut KonMari-projektin ansiosta: sen aikana tai sen jälkeen? Jos on, niin millaisia muutoksia elämässäsi on tapahtunut?

Oletko saanut tai antanut järjestelyprosessisi aikana vertaistukea, esimerkiksi sosiaalisen median ryhmässä tai ystävä- ja perhepiirissä? Millaista? Millainen merkitys tuella/tuen antamisella on ollut sinulle?

Marie Kondo suhtautuu tavaroihin hyvin kunnioittavasti, jopa kuin ne olisivat elollisia olentoja.

Millainen merkitys tavaroillasi on sinulle? Onko tavarasuhteesi muuttunut järjestelyprojektin aikana?

Jos tahdot kertoa lisää ajatuksiasi ja kokemuksiasi Konmari-menetelmästä, niin tähän voi kirjoittaa.